

ΤΕΥΧΟΣ 7
ΑΠΡΙΛΙΟΣ
1935

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ
ΔΝΕΣΤΗ

ΑΘΗΝΑΙ

ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΤΖΟΓΙΑΣ
ΙΑΤΡΟΣ
ΔΙΑΔΕΚΤΩ ΤΟΥ ΕΚ ΑΥΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ
"ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ" ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ· ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΝΙΚΟΣ Π. ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ· ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ· ΝΤΟΛΗΣ ΝΙΚΒΑΣ

ΔΙΠΛΟ Πάσχα θὰ ἐορτάσῃ ἐφέτος τὸ Ἔθνος. Ἡ Ἑλλη-
νικὴ Πατρίς, ἥτις ἐν μέσῳ τόσων ἀντιθέσων περιστάσεων
κατώρθωσε νὰ διαφυλάξῃ σώαν καὶ ἀνέπαφον τὴν φυ-
λετικὴν τῆς παράδοσιν, θὰ πανηγυρίσῃ τὴν Λαμπρὴν ὄχι
μόνον ὡς θεησκευτικὴν ἐορτὴν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὡς ἀπαρχὴν
μιάς νέας περιόδου τάξεως, γαλήνης καὶ ἀναδημιουργίας,
μίαν πραγματικὴν ἐθνικὴν ἀνάστασιν. Τὸ «Θεόσωστον Γένος
τῶν Ρωμαίων» εἰς τὴν μακραίωνα ἱστορίαν τοῦ ἀντεπάλαισε
συνεχῶς, ἀλλὰ καὶ νικηφόρως, ἐναντίον καταγίδων, τῶν
ὁποίων ἡ πρώτη πνοὴ ἐφύσησεν ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν
σπλάγχχνων τοῦ. Οὐδέποτε ὅμως, καὶ εἰς τὰς πλέον τραγικὰς
στιγμὰς τοῦ βίου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐπαπειλήθη φρικτασι-
κωτέρα εἰκὼν τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ ὅσον κατὰ τὸν ἐφιαλ-
τικὸν ἐκείνον παρελθόντα μῆνα. Ἦδη ὅμως ἡ καταγίς πα-
ρήλθε, καὶ ἀντ' αὐτῆς πνέει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων ἡ
ζωογόνος αὔρα τοῦ καθαροῦ καὶ τῆς ἀπολυτροφώσεως. Πάσχα
χαρὰς, Πάσχα συναδελφώσεως καὶ ὁμονοίας θὰ εἶναι τὸ Πά-
σχα τοῦ 1935. Καὶ οὐδέποτε ἐορτὴ τῆς ἀπολυτροφώσεως τοῦ
ἀνθρώπου θὰ προσλάβῃ τόσον βαθεῖαν σημασίαν ὅσον σή-
μερον. Συμβολὸν αἰῶνων τῆς θεϊκῆς στοργῆς, θὰ ἀποτελέσῃ
διὰ τὴν λυτρωμένην χώραν μας, μετὰ τόσας περιπετείας,
τὴν λαμπρὰν ἀπαρχὴν ἐνὸς μέλλοντος πλήρους ἐλπίδων.
Τὰ Πάθη ἐξαγνίζουν τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ ἡ Ἑλλὰς, ἡ πο-
νεμένη ἐξ ἀφορμῆς ὀλίγων κακῶν τέκνων τῆς, ἡ Ἑλλὰς ἐξα-
γνισμένη, θὰ δυνήθῃ νὰ ἐορτάσῃ τὴν Λαμπρὴν μετὰ τὴν ἄδο-
λον χαρὰν ὅτι ἔληξεν ἐπὶ τέλους ὁ σπαραγμὸς τῆς διαιρέ-
σεως καὶ ὅτι τὰ τέκνα τῆς, ἐνωμένα μετὰ κοινὴν πίστιν εἰς τὰ
πεπρωμένα τῆς πατρίδος τῶν, θὰ βαδίσουν εἰς τὸν δρόμον
τῆς εἰρηνικῆς ἀναδημιουργίας. Τὴν 28 Ἀπριλίου 1935 ὅλοι οἱ
Ἕλληνες θὰ ἐορτάσωμεν μαζί Ἀνάστασιν. Καὶ τὴν στιγμὴν
κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἱερεὺς στρεφόμενος πρὸς τὰ συνωδούμενα
πλήθη τῶν πιστῶν θὰ ἀναμέλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», τὴν
στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀρχίσουν οἱ κώδωνες νὰ ἤχουν
χαρμοσύνως, τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀναφθῶν
τὰ ἀπειράριθμα κεράκια διὰ νὰ προσδώσωσιν μίαν κατα-
νυκτικὴν αἴγλην εἰς τὸ μυστήριον τῆς διανυκτοῦς Ἑλληνι-
κῆς νυκτός, τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐνῆς ἀόρατος χοροῦ, ὁ χο-
ρὸς τῶν νεκρῶν ποὺ ἔπεσαν διὰ νὰ δημιουργήσουν τὴν
αἰωνίαν Ἑλλάδα, θὰ ψάλλῃ τὸν ὕμνον τῆς θυσίας ἥτις δὲν
ἀπέβη ἐπὶ ματαίῳ. Καὶ οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες, ἐνωμένοι,
συναδελφωμένοι διὰ παντός, θὰ εὐχήσων ἐνθυμούμενοι
τὸν τρομερὸν ἐφιάλτην ποὺ διελύθη καὶ παρήλθε. Ν.Π.Ε.

ΑΝΑΣΤΑ Ο ΚΥΡΙΟΣ...

ριον και εξήτησαν όπως ο άνωτατος δικαστικός λειτουργός, Πόντιος Πιλάτος, έγερθη του ύπνου του και άποφασίσει περί της τύχης του 'Ιησού. 'Αλλά διά να λάβη μίαν υπόστασιν νομικής έμφανίσεως, ή παράνομος ενέργειά των, προεκάλεσαν μίαν ογκώδη συρροήν εκμισθωθέντων οργάνων των έντός του Πραιτωρίου, άτινα διά φωνών και ύβρεων, εξηνάγκασαν τόν Πιλάτον να έπιληφθί της άσπμάντου δι' αυτόν υποθέσεως ταύτης.

Έν τω μεταξύ ο συγκεντρωθείς περίξ του 'Ιησού όχλος είχεν άπολέσει πάντα χαλινόν. Τόν ύβριζον διαρκώς και διαρκώς τόν εκτύπων, ένφ' Εκείνος, γαλήνιος, έπιβλητικός, ήρκείτο να ύψώνη τά βλέμματά του προς τούς ούρανούς, ψελλίζων:

— «Πάτερ, άφες αυτοίς, ου γάρ οίδασι τί ποιούσι!»
Ο Πιλάτος, μη έπιθυμών να άναμυχθί εις τάς θρησκευτικές έριδας των 'Ιουδαίων, προσεπάθησε να σώσῃ τόν 'Ιησούν, άλλ' ένώπιον των άπειλητικών εκδηλώσεων των έγκαθέτων και Φαρισαίων, υπεχώρησε. Διέταξε να του προσκομίσουν μίαν λεκάνην πλήρη ύδατος και παρουσία δλων έθεσεν έντός αυτής τάς χείρας του και πλύνας αυτές, είπε:

— Νίπτω τάς χείρας μου! 'Αθώς είμι του αίματος τούτου! 'Εφ' όσον, όμως, έπιμένετε, σας άφήνω έλευθέρους να τόν καταδικάσετε εις θάνατον και να προβήτε εις την άμεινον εκτέλεσίν του!

'Αλλοφροσύνη κατέλαβε τούς Φαρισαίους και τούς έγκαθέτους αυτών διά την νίκην των. 'Ηρπασαν πανταχόθεν τόν 'Ιησούν, αφήρεσαν τά ίμάτιά του και τά διένειμαν μεταξύ των διά κλήρου. 'Εφόρεσαν εις την κεφαλήν του ακάνθινον στέφανον και ένφ' θρόμβοι αίματος έπρόβαλλαν εις τό μέτωπον του Διδασκάλου, ούτοι τόν έμυκτήριζον και τόν εκέντων και τόν εκτύπων διά χειρών και ράβδων μέχρις εξαντλήσεως... 'Επειτα τόν παρέλαβον και τόν εξέγαγον της πόλεως διά να τόν οδηγήσουν εις τόν Κρανίου Τόπον διά την Σταύρωσίν του.

'Η πένθιμος συνοδεία προχώρησεν εις την δόον την άγουσαν προς τόν Γολγοθάν. Προεπορεύοντο οι Ρωμαίοι λεγεωνάριοι, οι όποιοι διήνοιγον δρόμον έν μέσω του άλαλάζοντος πλήθους. 'Ηκολούθη ό Χριστός φέρον επί του ώμου τόν βαρύν σταυρόν επί του οποίου μετ' όλίγον θά παρέδιδε τό Πνεύμα.

'Η γλυκερά μορφή του θείου Διδασκάλου έφερε τά ίχνη βαθυτάτου άλγους και λεπτοί αίμάτινοι ρύσες έτρεχαν επί των παρειών του. 'Από καιρού εις καιρόν έκυπτε υπό τό βάρος του Σταυρού και τότε ό όχλος άνελύετο εις χλευασμούς και άποδοκιμασίας.

Παρ' όλα ταύτα ό Θεάνθρωπος εξήκολούθησε ήρώμως και γαληνιώς την μαρτυρικήν του πορείαν και μετ' όλίγον έφθασεν εις τόν Κρανίου τόπον, όπου ήδη εδύσκοντο δύο άλλοι λησται: ό Δήμας και ό Γήστας, οίτινες έπρόκειτο να σταυρωθούν μετ' αυτόν.

ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΠΑΘΟΣ

'Η τραγική στιγμή της καθηλώσεως είχε φθάσει. Και μετ' όλίγον επί του τεφρού στερεώματος προέβαλε τό θεϊον σύμβολον της πίστεις, επί του οποίου έκρεμάτο ό γλυκύτατος Ραββής. Οι μέλανες ήλοι διεκρίνοντο επί των αίματοβαφών δσον και ώχρών μελάν του Σωτήρος, από μίαν χαινουσαν δέ πληγήν εις τόν θώρακα, την οποίαν είχεν επιφέρει ή λόγχη ενός λεγεωνάριου, έρρεεν άφθονον αίμα.

Ο όχλος είχε τώρα σιγήσει έν άναμονή του μοιραίου τέλους. Εις τούς πόδας του Σταυρού είχεν άπομείνει ή θεομήτωρ συνοδευομένη από την Μάρθαν, την Μαρίαν-Μαгдаληνήν και τόν προσφιλή του Χριστού μαθητήν 'Ιωάννην. Και όλοι παρηκολούθουν μετ' φρικτής άγωνίας τόν Θεόν πάσχοντα...

Τό Μαρτύριον του θεανθρώπου παρετάθη επί τριών. Αί γραφαί είχον πληρωθί και τό μίσος των Φαρισαίων είχεν ικανοποιηθί.

Ο Υίός της Παρθένου αίωρείτο εις τόν Σταυρόν έν μέσω δύο κακούργων, ως κοινός ληστής. 'Η μανία του όχλου είχε κορεσθί. Οι δέ Ρωμαίοι, ειδωολάτραι στρατιώται, είχον πράξει τό πάν διά να έπιτείνουν τό σκληρόν αυτό μαρτύριον του Σωτήρος.

«'Οξους έποίησθ ό υιός του ανθρώπου», όταν ό πυρετός εκ της άγωνίας του θανάτου έφλόγιζε τά χείλη του. Και αί δυνάμεις του τόν έγκατέλειψαν...

«'Ηλί, 'Ηλί, Λαμζα Σαβαχθανί!» (Θεέ μου, Θεέ μου, ίνα τί με έγκατέλειπες;)

Πέριξ του Σταυρού δέν ήκούοντο ήδη παρ' όμόν τα βήματα του εκατοντάρχου Λογγίνου και οι κοπετοί των γυναικών. Ο θόρυβος και οι άλαλαγμοί των Φαρισαίων και του όχλου είχον κοπάσει. Και μία νεκρική σιγή εξέπλωθη παντού.

'Η άγωνία του θανάτου έσυνεχίζετο έν μέσω του σκότους του οποίου είχε καλύψει τά πάντα.

— Τετέλεστα!

'Ητο ή ένάτη ώρα, όταν τό μαρτύριον του θεανθρώπου έλαβε τέλος. Και ένφ' ό Ρωμαίος στρατιώτης έλόγιζε τό σώμα αυτού, ή Γη έσεισθη εκ θεμελίων και ήνοιξαν οι τάφοι και ήγέρθησαν οι νεκροί και τό καταπέτασμα του Ναού έσχίσθη εις δύο.

Και την νεκρικήν σιγήν που έπηκολούθησε, διέκοψεν ή φωνή του πανικοβλήτου εκατοντάρχου:

— Άληθώς θεού υιός ήν ούτος!

'Αμέσως επί γής ήπλωθη ή αλήθεια. Πρώτος έξ δλων ό 'Ιούδας ό 'Ισκαριώτης, εμφανισθείς ένώπιον των άρχιερέων, παρ' τών οποίων είχε λάβει τά τριάκοντα άργύρια, έπέστρεψεν εις αυτούς άκέραιον τό χρήμα της άνομίας του και

κλαίων, εξήλθε της πόλεως και «άπήγγαστο».

Έν τω μεταξύ ή θεομήτωρ Μαρία, δακρύβρεκτος και άπαρηγόρητος, παρουσίασθη άλληλοδιαδόχως ένώπιον των Ρωμαϊκών άρχών, ζητούσα την άδειαν να άποκαθηλώσῃ εκ του Σταυρού τό Τίμιον σώμα του υιού της, και τό μεταφέρῃ εις τάφον, κατά την κρατούσαν συνήθειαν. 'Όταν δέ της έδόθη ή σχετική άδεια και εξευρέθη ό κατάλληλος τάφος παρ' την Γεθσημανή, έσπευσεν άνευ τινός χρονοτριβής να μεταφέρῃ εις αυτόν τό πολυφίλτον του υιού της σώμα, βοηθουμένη από τόν έξ' Αρμαθείας 'Ιωσήφ και άλλους τινάς εκ των άφωσιωμένων όπαδών του Κυρίου, μεταξύ των οποίων ήσαν και τρεις άλλαι νεαραι Μαρίαί, ή Μαгдаληνή, ή του Κλωπά και ή του 'Ιακώβου. Αί τρεις τελευταίαι, προθύμως αναλαβούσαι καθήκοντα μυροφόρων, ήλειψαν μέ βαρύτιμα μύρα τό άγιον Σώμα του, έναποθέσσαι κατόπιν αυτού έντός λευκής σινδόνης.

Κρουνοί δακρύων εκάλυψαν τόν τάφον όταν εκκλίσθη επ' αυτόν ή μεγάλη μαρμαρίνη πλάξ, ή όποια τόν εκάλυψε και έποίησθη μέ δάκρυα τό περίε χρώμα.

'Από την στιγμήν εκείνην τό θεϊον δράμα είχε θεωρηθί ληξάν διά παντός. Και όμόν όσοι δέν είχον άδιάσειστον την πίστιν εις την ψυχήν των έπίστευσαν ότι όσα ήκουσαν από του στόματος του Μεσσία — ότι δέθεν θα άναστήθι τριήμερον μετ' τόν θάνατόν του και ότι είναι ικανός έν τρισίν ημέραις να άνοικοδομήσῃ τά έρείπια του Ναού του Πατρός του — δέν ήσαν ούδέν άλλον ελμή παραβολαί θεαί ή θεόπνευστοι, άλλ' όπωδήδηποτε σκετιναι τόσον ώστε να μη δύναται τις έπακριβώς να κατακτήσῃ και να έρμηνεύσῃ αυτές.

Οί πιστεύσαντες, όμως, έξ άκέραιου και άδιασειστός εις την αλήθειαν της προφητείας εκείνου, μεταξύ των οποίων και αί τρεις μυροφόροι και οι μαθηταί αυτού, έσταντο διαρκώς παραμονεύοντες εις μικράν από του τάφου του Κυρίου άπόστασιν, εύτυχείς διότι θα έβλεπον τό θαύμα συντελούμενον πρό των όφθαλμών των.

Εις την ψυχήν των έδραία παρέμεινε ή πεποίθησις ότι θα άναστήθι ό 'Ιησός. Εις τά χείλη των μία λέξις έφθασεν, έτοιμή να περυγισθ: «'Ανάστα ό Κύριος!» «'Ανάστα ό θεός κρίνων την γήν»!

'Αλλά και οι Ρωμαίοι παρέμεινον παρακινούμενοι από τούς Φαρισαίους.

Πλήν έντός της νυκτός εκείνης ούδέν έκτακτον συνέβη και ό τάφος παρέμεινε άνέπαφος, στενός φρουρούμενος υπό των Ρωμαίων λοχιοφόρων.

'Η προφητεία, όμως, του θεανθρώπου έπέπρωτο να πραγματοποιηθί κατά γράμμα, να έπαληθεύσῃ μέχρι κεραίας και ό Υιός του θεού, άμειληκτος τιμωρός της άνομίας, να άναστήθι εις τούς ακριβώς χρονικών διάστημα όσον προείπεν εις τούς μαθητάς αυτού κατ' έντολήν του Πατρός Του.

Όμόν αύτα θα έλαμπεν ή αλήθεια. Και όμόν διά της αϊγλης της 'Αναστάσεως θα έγινοντο παγκόσμια και έπιβλητικά τά μεγάλα διδάγματα τών όχθών της Τιβεριάδος και των κοιλάδων της Γαλιλαίας.

«'Ουσης δ' όμίσῃ τη ημέρζ εκείνη, ή μαρμαρίνη πλάξ του τάφου έσεισθί πρό των εκπλήκτων όφθαλμών των Ρωμαίων στρατιωτών και τά πάντα κατέλαμψαν»...

Ο Υιός του 'Ανθρώπου άνέστη εκ νεκρών έν πλήρει δόξη διά να κατευνάσῃ μέ την αϊγλην του τούς αϊώνας των αίωνων.

+ Ο Πρωτοεραΐδης Γεωβάσιος

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΟΚΤΟΝΟΝ ΑΝΤΑΡΣΙΑΝ

Η ΘΥΕΛΛΑ

Η ΘΥΕΛΛΑ ΠΕΡΑΣΕ...

Ἡ τρομερή θύελλα πέρασε καὶ τώρα παραμένει ἡ ἀνάμνησίς της σὰν ἓνα κακὸ ὄνειρο. Ἐνδεκα μέρες διήρκησεν ὁ ἐφιάλτης, ἔνδεκα ὁλόκληρες μέρες ἡ χώρα ἀπειλήθηκε ἀπὸ τὴ σπαρακτικὴ τραγωδία τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἔνδεκα μέρες δοκιμάστηκαν γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ οἱ Ἕλληνες. Μὰ ἡ θυσίαι δὲν πῆγαν χαμένες. Τὸ αἷμα, ποὺ πότισε τὸ ἐλληνικὸ χῶμα ὑπῆρξε γόνιμο. Ἡ τεράστιες ἠθικὲς καὶ ὀλικὲς ζημιές, εἶχαν τὸ ἀγαθὸ τους ἀποτέλεσμα. Γιατὶ γέννησαν τὴν πεποίθησιν πὼς ὁ βραχνὴς πέρασε γιὰ πάντα, πὼς ἡ μπόρα σπλαχνίστηκε πιά τὸν δύσμοιρο τοῦτο τόπο, πὼς μιὰ περίοδος γαλήνης καὶ γόνιμης παραγωγικότητος ἐξασφαλίστηκε, χάρις στὸν πατριωτισμὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴ σύνεση τῶν κυβερνητῶν του.

Ὅταν ὁ χρόνος θὰ σκεπάζῃ μὲ τὴν νεφελώδη ἀχλύ του τὰ γεγονότα, ποὺ χθὲς ἀκόμα τὰ ζήσαμε, ὅταν ἡ ἱστορία μὲ τὴν ψυχρὴ της ἀντικειμενικότητα ἀντικαταστήσῃ τὴς παθιασμένες κρίσεις, ὅταν ὁ ἐρευνητὴς τοῦ μέλλοντος θὰ φυλλομετρᾷ τὴς σιωνισμένες συλλογὲς τῶν σημερινῶν ἐφημερίδων, ἡ ἡμερομηνία τῆς 1 Μαρτίου 1935 θὰ ἔχῃ πάρῃ τὴν ξεχωριστὴ ἐκείνη θέση ποὺ ἀνταποκρίνεται στὴς μεγάλες στιγμὲς τῆς ἱστορίας ἐνὸς ἔθνους.

Γιατὶ ἡ 1 Μαρτίου 1935, τὸ ἐφιαλτικὸ ἐκεῖνο βράδυ γιὰ ὅσους τὸ ἔζησαν, στὴν ἱστορία δὲν θὰ εἶναι μιὰ ἡμέρα πένθους. Μιὰ χαρούμενη ἀτμόσφαιρα θὰ πλαισιώσῃ τὴν ἡμερομηνία αὐτὴν, ποὺ φανερώνει τὴν ἀπολύτρωση τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ἓνα ἄγος, ποὺ διήρκεσε εἴκοσι πέντε ὁλόκληρα χρόνια, ἓνα τέταρτο αἰῶνος, τὸ πιδ ἀπαίσιο καὶ τὸ πιδ σκληρὸ τέταρτο τοῦ πρώτου αἰῶνος τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις ἀρχισε τὴν 25 Μαρτίου 1821 καὶ χρειάστηκαν ἐννέα ὁλόκληρα χρόνια γιὰ νὰ ἀναγεννηθῇ πραγματικὰ ὁ Φοῖνιξ ἀπὸ τὴ τέφρα του. Τὴν 25 Μαρτίου 1821 ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ὀρθώθηκε ἐναντίον τοῦ ξένου δυνάστου.

Τὴν 1 Μαρτίου 1935, ὁ ἴδιος αὐτὸς Ἑλληνικὸς Λαὸς, συνέτριψε ὀριστικὰ ἓναν ἄλλο δυνάστη, τρομερότερο καὶ φρικτότερο ἀπὸ τὸν ξένο. Καὶ δὲν χρειάστηκαν αὐτὴ τὴν φορὰ ἐννέα χρόνια. Φτάσαν ἔνδεκα μονάχα μέρες γιὰ νὰ συντριβῇ τὸ ἀπαίσιο καθεστὼς, ποὺ ἐπὶ εἴκοσι πέντε ὁλόκληρα χρόνια σπάρανε τὴν σάρκα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ γιὰ νὰ ἐδραιωθῇ. Ἐνδεκα μέρες ποὺ θὰ μείνουν ἀλησμόνητες, ἔνδεκα μέρες διαλεγμένες ἀπὸ τὴν

Μοίρα για να δουν τον θρίαμβο της ήθικης κατά της ανηθικότητας, του νόμου κατά της άνταρσίας, της 'Ελλάδος κατά του όλεθρου καταστροφής της...

Κι' ήταν ο θρίαμβος αυτός τόσο μεγάλος που τίποτε δεν θ' απομείνη από τις θυσίες, παρά μόνο η δοξασμένη ανάμνησή τους. Το άγνo ελληνικό αίμα θυσιάσθηκε στο βωμό της πατρίδος κι' οι είκοσι, τριάντα, πενήντα "Ελληνες που πέσαν θύματα του έμφυλου σπαραγμού θά αναπαύονται αιώνια στην στοργική αγκαλιά της μητρικής τους γής, για την ευτυχία της οποίας δώσανε τη ζωή τους.

Γιατί, ο μεγάλος νικητής των ένδεκα ιστορικών ημερών υπήρξε ο 'Ελληνικός Λαός. Μπροστά στην ακλόνητή του σταθερότητα, η λυσσασμένη όρμη της θύελλας στάθηκε ανήμπορη. Το "Έθνος δεν υπέστη κανένα απολύτως κλονισμό· απ' εναντίως μάλιστα, βγήκε πιο ρωμαλέο από τη δοκιμασία, αφού ξεκαθάρισε τον οργανισμό του από τα σάπια εκείνα στοιχεία, που απειλούσαν την ισορροπία του. Κι' ελεύθερο πιά, μονιασμένο, με την ψυχικήν ενότητα που αναβίωσε, βαδίζει προς τα μεγάλα του πεπρωμένα.

Κι' όμως η Μεγάλη ψυχή του 'Ελληνικού Γένους πόσο θά ράγισε τη μοιραία εκείνη βραδυά της 1 Μαρτίου όποτε αντίχησαν από το πυροβολείον του Λυκαβη-

του ή πέντε κανονιές του συναγε-
μοῦ, συναγεμοῖ 'Ελλήνων εναν-
τίον 'Ελλήνων! 'Η πιό τερατώδεις
φήμες κυκλοφορούσαν στους δρό-
μους, μαζί με τους ανύποπτους δια-
βάτες, που αναρωτιόνταν τι συνέ-
βαινε. 'Η βαρείες δημοβροντιές του
Προτύπου Τάγματος έπεφταν κάτω
άκριβως από τον 'Ιερό Βράχο, όπου
άσφαλως εκείνη τη στιγμή θά πλα-
νιόντουσαν οι ήσκοι των μεγάλων
'Ελλήνων της αρχαιότητας, βλοσυ-
ροί και συνοφρυωμένοι. 'Από τους
καταπληκτικούς χαρακτηήρας τους, οι απόγονοί τους
δεν έκληρονόμησαν παρά μόνο τα ελαττώματα...

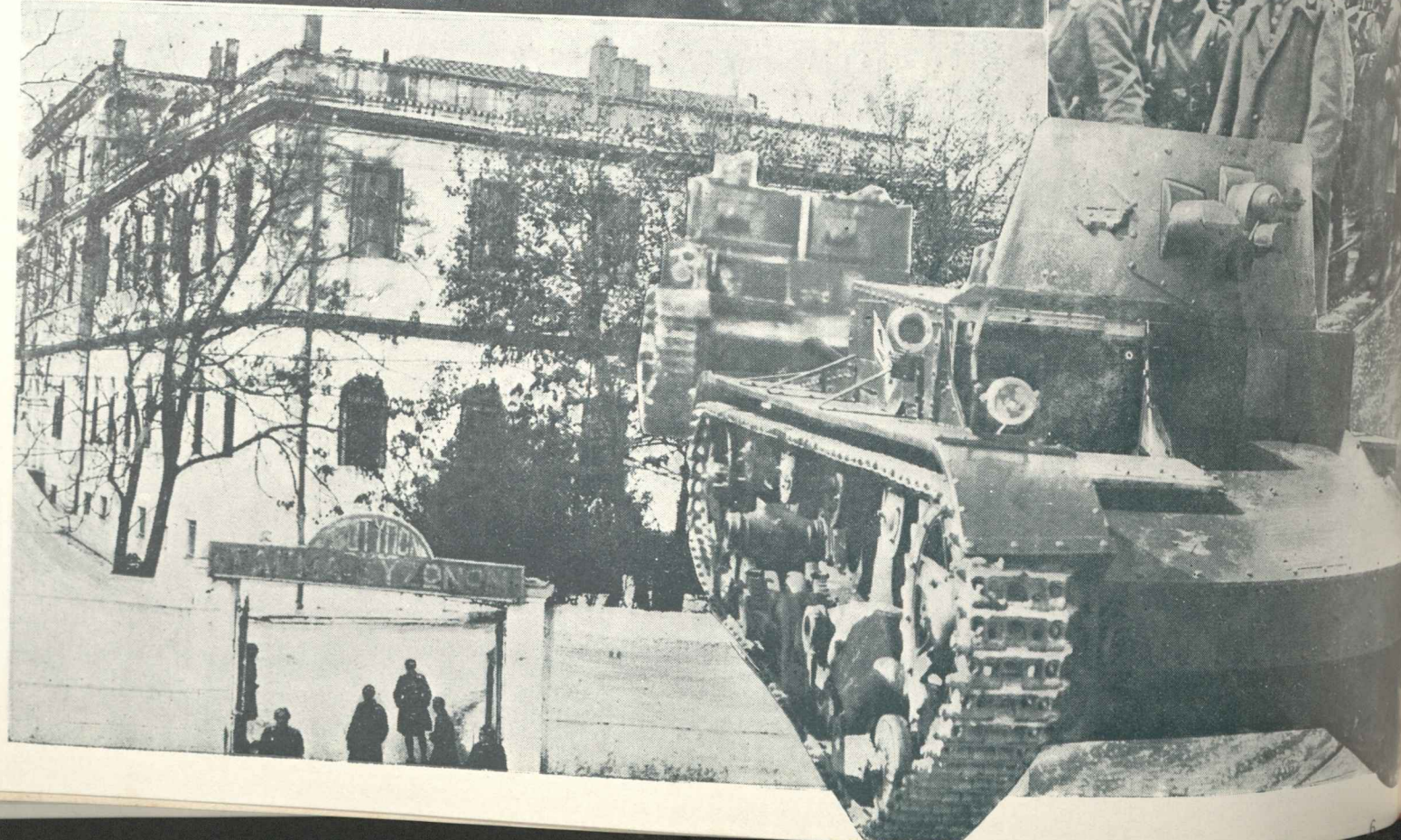
Την ίδια ακριβώς στιγμή, στις άκτές, όπου πρό εί-
κοσι και πλέον αιώνων παρσάμνευαν οι Πέρσαι σύνδε-
σμοι, έτοιμοι για να είδοποιήσουν τον καθιμένο στην
κορυφή του Αιγάλεω Ξέρξη, κατέβαιναν βιαστικά κανό-
νια, που οι μπούκες τους έστρέφοντο προς το δοξαμένο
στενό, όπου η ελληνικές νήες κατεναυμάχησαν τον όγ-
κώδη Περσικό στόλο. Κι' από το στενό εκείνο άρχισαν

Ο 'Εθνικός κυβερνήτης
Π. Τσαλδάρης

να προβάλλουν ένα-ένα τα περι-
φανα ελληνικά σκάφη, που το
καθένα τους τόσο αίμα και τό-
σον τίμιον ιδρώτα αντιπροσου-
πεύει. Και πίσω από την παρά-
ταξη των αντιτορπιλλιών, ένας
θρόνος, ο «Γεώργιος 'Αβέρωφ».
Το καράβι-θαύμα. Το θαρρετό
που ένεσάρωσε τις εθνικές φι-
λοδοξίες, που αναζωπύρωσε το
φρόνημα του Γένους στις πιο δύ-
σκολες στιγμές, που έπτετέλεσε
τό μοναδικό σύμβολο των ελλη-
νικών διεκδικήσεων. Στην τριση-
λιετή ιστορία του 'Ελληνισμού
ή λέξις «'Αβέρωφ» ακολουθείται
την λέξη «'Αγία-Σοφία» στα ίδε-
ώδη της Φυλής. Και τώρα ο «'Α-

Κατά σειράν: Συναγεμῶς από το πυ-
ροβολείο του Λυκαβητοῦ. — Το Πρότυπον
Τάγμα εὐζώνων, όπου εξέδωλθη ή στάσις.
— Ο 'Εθνικός στρατός έτοιμος προς ἐπιβί-
σιν διά το μέτωπον του Στρυμόνος. — Τονε-

Κατά σειράν: 'Η κ. Λίνα Τσαλδάρη με τοὺς
στρατιώτας κατά την ἀναχώρησιν των διά το
μέτωπον Στρυμόνος εἰς τὸν σταθμὸν Λαρίσης.
— Ο ἀρχιστράτηγος και ὑπουργὸς τῶν Στρα-
τιωτικῶν κ. Γεώργιος Κονδύλης εἰς τὸ στρατη-
γεῖον του στο Στρυμόνα. — Ο ἀρχηγὸς τοῦ στό-
λου, ὁπναρχὸς κ. 'Αλ. Σακελλαρίου.

Κάτω κατά σειράν: 'Η ἐπιστροφή τῶν στασια-
στικῶν πλοίων. — Ο στασιαστὴς ἀντιστράτηγος
Καμμένος εἰς τὴν Βουλγαρίαν. — Καὶ τὸ... τέ-
λος: ή φυγή του για πάντα εἰς τὴν ξένην.

δέχθηκε με παγερή αδιαφορία και απέθεσαν από την πρώτη στιγμή
τους προδότες. Για μιά ακόμα φορά στη στιγμή του κινδύνου, φανερώ-
θηκε η ενότης εκείνη, χάρις στην οποία ο ελληνισμός επί τριάκοντα
αἰῶνες κατάρθωσε να επιζήσει ανάμεσα στις πιο μεγάλες δυσκολίες.

'Αλλά εκτός από τα εσωτερικής φύσεως αγαθά αποτελέσματα του
παράφρονος έγχειρήματος, εκτός από την αποκατάσταση της ψυχικής ενό-
τητας του έθνους, την γεμάτη έλπίδες υπόσχεση για μιά καινούργια ζωή, ή 1
Μαρτίου 1935 υπήρξε ήμερομηνία σημαντική κι' από μιάς άλλης απόψεως.

Στις δύσκολες στιγμές τις οποίες περνά ή ανθρωπότης, μπροστά στην
απειλή ενός αἰφν. διασπικτικού πολέμου, ή 'Ελλάς απέδειξε, χάρις στην όζυ
δερκεστάτη έξωτερική πολιτική της 'Εθνικής Κυβερνήσεως, ότι μπορεί να
στηρίζεται στις συμμαχίες για την αντιμετώπιση κάθε έξωτερικού κιν-
δύνου. Το Βαλκανικόν σύμφωνον, πραγματικόν άριστούργημα της διε-
θνούς διπλωματίας, εφαρμόσθηκε αυτόμάτως. 'Ετσι εδόθη στην 'Ελλάδα,
άλλη μιά φορά ακόμη ή εύκαιρία, ν' αποδείξη στους πολιτισμένους
λαούς της Εύρώπης, ότι ή συμμαχίες της αποτελούν ένα σιδερένιο κλοιό
μπροστά στον όποιο θά μπορούσε να σπάση και ή πιό όμη έξωτερική βία.

'Η θύελλα πέρασε πιά. 'Υστερα απ' την κοσμοχαλασία της μπόρας,
ακολούθησεν ή γαλήνη. Τα τελευταία μαύρα συννεφάκια εξαφανίσθηκαν
στον όρίζοντα. Ο καταγάλανος ελληνικός ούρανός φεγγαβολά, διαυγής
και άπέραντος. Και στο στερέωμα αστράφτει ο ήλιος, ο αἰώνιος ήλιος που
έλουζεν ανέκαθεν με τις άχτίνες του τα εύλογημένα ελληνικά χώματα.

'Η θύελλα που επί ένδεκα ήμέρας άνοστατώσε τον 'Ελληνικό λαό
πέρασε. 'Αρχίζει τώρα ή άνοιξις της 'Ελλάδος, ή άναδημιουργία του
επί τόσα έτη δοκιμασθέντος 'Εθνους...

σούν τα ποταπά άτομικά τους
συμφέροντα, ο λαός ώρθώθηκε
με μιά ψυχή. Ο λαός της Κρή-
της, των νησιών, της Θράκης, της
'Ανατολικής Μακεδονίας, έπαρ-
χιών, που για ένδεκα ήμέρες γνώ-
ρισαν τον έφιάλη της επανάστα-
τικής διοικήσεως, ή μάλλον της
έλλείψεως κάθε διοικήσεως, υπο-

δέχθηκε με παγερή αδιαφορία και απέθεσαν από την πρώτη στιγμή
τους προδότες. Για μιά ακόμα φορά στη στιγμή του κινδύνου, φανερώ-
θηκε η ενότης εκείνη, χάρις στην οποία ο ελληνισμός επί τριάκοντα
αἰῶνες κατάρθωσε να επιζήσει ανάμεσα στις πιο μεγάλες δυσκολίες.

'Αλλά εκτός από τα εσωτερικής φύσεως αγαθά αποτελέσματα του
παράφρονος έγχειρήματος, εκτός από την αποκατάσταση της ψυχικής ενό-
τητας του έθνους, την γεμάτη έλπίδες υπόσχεση για μιά καινούργια ζωή, ή 1
Μαρτίου 1935 υπήρξε ήμερομηνία σημαντική κι' από μιάς άλλης απόψεως.

Στις δύσκολες στιγμές τις οποίες περνά ή ανθρωπότης, μπροστά στην
απειλή ενός αἰφν. διασπικτικού πολέμου, ή 'Ελλάς απέδειξε, χάρις στην όζυ
δερκεστάτη έξωτερική πολιτική της 'Εθνικής Κυβερνήσεως, ότι μπορεί να
στηρίζεται στις συμμαχίες για την αντιμετώπιση κάθε έξωτερικού κιν-
δύνου. Το Βαλκανικόν σύμφωνον, πραγματικόν άριστούργημα της διε-
θνούς διπλωματίας, εφαρμόσθηκε αυτόμάτως. 'Ετσι εδόθη στην 'Ελλάδα,
άλλη μιά φορά ακόμη ή εύκαιρία, ν' αποδείξη στους πολιτισμένους
λαούς της Εύρώπης, ότι ή συμμαχίες της αποτελούν ένα σιδερένιο κλοιό
μπροστά στον όποιο θά μπορούσε να σπάση και ή πιό όμη έξωτερική βία.

'Η θύελλα πέρασε πιά. 'Υστερα απ' την κοσμοχαλασία της μπόρας,
ακολούθησεν ή γαλήνη. Τα τελευταία μαύρα συννεφάκια εξαφανίσθηκαν
στον όρίζοντα. Ο καταγάλανος ελληνικός ούρανός φεγγαβολά, διαυγής
και άπέραντος. Και στο στερέωμα αστράφτει ο ήλιος, ο αἰώνιος ήλιος που
έλουζεν ανέκαθεν με τις άχτίνες του τα εύλογημένα ελληνικά χώματα.

'Η θύελλα που επί ένδεκα ήμέρας άνοστατώσε τον 'Ελληνικό λαό
πέρασε. 'Αρχίζει τώρα ή άνοιξις της 'Ελλάδος, ή άναδημιουργία του
επί τόσα έτη δοκιμασθέντος 'Εθνους...

βέρωφ» αυτός, κολοσσιαία ήθική αξία, δοκίμαζε την μεγα-
λύτερη κατάπτωση: 'Ανεκηρύσσεται σκάφος πειρατικό!

Την αύγην της 2ας Μαρτίου ή 'Ελλάς όλόκληρη κλυ-
δωνίζονταν από την θύελλα. Συσσωματωμένοι, όμως, ο έλ-
ληνικός λαός πίσω από τους άξιους άρχηγούς του, έμψυ-
χωμένος από την έλπίδα της άπολυτρώσεως και άντλών-
τας ψυχικό σθένος από την έπίγνωση του δικαίου του άγώ-
νος, ώρθώθηκεν αποφασιστικά για ν' αντιμετώπιση την ά-
νιερη έπίθεση των έπιδρομέων.

Οι μητραλοῖται είχαν βεβηλώσει την νύκτα της 1ης Μαρ-
τίου τον 'Ιερόν Βράχο και τα άγνά κύματα της Σαλαμίνας,
την έπομένη, θέλησαν να κηλιδώσουν μιάν άλλην δοξα-
σμένη 'Ελληνική περιοχή: την Κρήτη.

'Η ήρωική μεγαλόνησος, όπου άνθισε ο πρώτος έλλη-
νικός πολιτισμός και που ανέκαθεν υπήρξε στην πρώτη
γραμμή του έθνικού μας μεγαλείου, που κατακτήθηκε σα-
ράντα φορές από ξένους έπιδρομείς, χωρίς ποτέ να σκλα-
βωθή, έέ μπορούσε να σκλαβωθή ούτε αυτή τη φορά. Ο
άνάξιος προδότης δεν υπήρξε γιός της. Γιατί οι προδότες
δεν έχουν μητέρα. Θά την πρόδιδαν κι' αυτήν ακόμα!

Το μόλυσμα άπλωνόταν. Μετά την Κρήτη, ή Μακεδο-
νία. Το έγκλημα γινόταν τώρα ακόμη φρικιαστικώτερο. Γιατί
δεν βρέθηκε ποτέ κανένας για να διαμφισβητήσει την 'Ελ-
ληνικότητα της 'Ακροπόλεως, της Σαλαμίνας, της Κρήτης.
Πόσους άγώνες, όμως, δεν έστοίχισε στην 'Ελλάδα ή δύσ-
μοιρη Μακεδονία, πόσα δάκρυα, πόσο αίμα! 'Η χώρα του
Φιλίππου και του 'Αλεξάνδρου, τα χώματα που κατέστη-
σαν ιερά από το αίμα ενός Παύλου Μελά και ενός Καπε-
τάν 'Αγρα, οι έφορες πεδιάδες του 'Αξιού, του Στρυμόνος,
του Νέστου και του 'Εβρου, τα άγρια ρουμάνια της Ροδό-
πης και της Κερκίνης, τα γεμάτα ζωή λιμάνια της Θεσσα-
λονίκης, της Καβάλλας, της 'Αλεξανδρουπόλεως—έλληνη-
κώτατα κομμάτια της αἰώνιας 'Ελλάδος—έκίνησαν ανέκα-
θεν την άπληστεία των λαών του Αἵμου. Κι' όταν επί τέ-
λους οι έκτάσεις αυτές επανέκτησαν πιά τελείως τον έλλη-
νικό τους χαρακτηήρα, χάρις στον έποικισμό του υποδού-
λου 'Ελληνισμού, όταν πιά ξερριζώθηκαν για πάντα ή λί-
γες ξένες έστίες, που πάντοτε υπήρχεν ο κίνδυνος να εξα-
πλωθούν και να θέσουν σε κίνδυνο την ίδια την υπόσταση
της 'Ελλάδος ως έθνους, ήλθε το έγκληματικό έγχειρή-
μα για να άναστατώση, για μιά ακόμη φορά, το νευραλ-
γικό αυτό σημείο του 'Ελληνικού Κράτους.

Μπροστά, όμως, στην θρασυότητα των λίγων μικροφιλο-
δόξων, που θέλησαν να αίματοκυλίσουν την 'Ελλάδα για
να έξυπηρετή-

θεότης, βλέπουμε, πώς κανών απαράβατος ήταν ο βίαιος θάνατος της θεότητας, για να εξασφαλιστεί η συνεχής ρώμη του. Σε τέτοια αλλόκοτα συμπεράσματα φθάνει η πρωτόγονη λογική!

Αργότερα, όμως, όταν η ανθρωπότητα άρχισε κάπως να εξελίσσεται, οι «βασιλείς-ιερείς» άρχισαν να ζητούν κάποιο τρόπο για να γλυτώσουν από την υποχρεωτική θανάτωσή τους όταν θα γενοῦσαν. Και με την πρωτόγονη πάντα λογική τους όταν φθάναν το ξέχρηστο: τα παιδιά είναι σάρκα από την σάρκα των γονέων τους και ψυχή από την ψυχή τους. Την υποχρέωση λοιπόν που είχαν οι γονείς μπορούσαν κάλλιστα να την εκπληρώσουν τα παιδιά. Κ' έτσι επέβησαν, αντί να σκοτώνονται οι ίδιοι τους, να θυσιάζουν ένα παιδί τους και συνήθως τον πρωτότοκο γιόνο τους. Και πραγματικά στην Ιστορία των ανθρωπίνων κοινωνιών βλέπουμε να αναπτύσσεται, μετά την περίοδο της θανάτωσής του «βασιλέως-ιερέως», μία περίοδος θανάτωσής του πρωτότοκου γιου του αντί γι' αυτόν. Κι' ασφαλώς οι διάφοροι θρόνοι και τα διάφορα παραμύθια, που αναφέρουν πατέρες που σκοτώνουν κατά τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο τα παιδιά τους δημιουργήθηκαν απ' αυτή τη συνήθεια. Απ' άλλη μεριά, μακρυνό αντίκαλο αυτής της συνήθειας αποτελεί και το χριστιανικό δόγμα, που καθώς όλοι ξέρουμε, θανατώνεται, για να εξιλεώσει τον άνθρωπο, ο υιός του Θεού και όχι ο ίδιος ο Θεός.

Αργότερα πάλι, με την συνεχιζόμενη πρόοδο της ανθρωπότητας, οι «βασιλείς-ιερείς», κατώρθωσαν να επιβάλουν να θυσιάζονται αντί γι' αυτούς τους ίδιους ή αντί των υιών τους, ξένοι άνθρωποι, ώστε στο τέλος κατηγορήθηκαν δολότες οι ανθρωποθύσιες κι' αντικατεστάθησαν από θυσίες ζώων.

Για την καταγωγή του Πάσχα όπως το εορτάζουμε σήμερα —για την καταγωγή της εορτής δηλαδή και όχι της θρησκευτικής σημασίας που ενέχει— πολλά έχουν λεχθεί χωρίς να έχει δόσει τελεα αποκαλυφθεί το μυστήριο της καταγωγής αυτής. Η περισσότερες, όμως, πιθανότητες αποκλείουν στο συμπέρασμα, πως οι πρωτοχριστιανοί σκέφθηκαν να πανηγυρίσουν την Άνσταση του Κυρίου την ίδια περίπου εποχή που οι πληθυσμοί των γειτονικών προς την Ιουδαία χωρών γιόρταζαν την άνασταση των διαφόρων θεοτήτων τους, δηλαδή την άνοιξη. Γιατί όπως ελέχθη ήδη οι θρόνοι περί άναστάσεως των θεοτήτων αυτών δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μόνον συμβολισμοί της άνοιξεως, της εποχής δηλαδή, που η φύση ξυπνά από την χειμερινή νάρκη της κι' αρχίζει μιάν δόλοτελα καινούργια ζωή.

Οι γιορτές λοιπόν αυτές της άνοιξεως βρίσκονται στην αρχή του έβραϊκού Πάσχα, που πάνω στην ίδια βάση τους δημιουργήθηκε ύστερότερα η χριστιανική εορτή της άναστάσεως του Κυρίου. Παράλληλα, όμως, στο έβραϊκό Πάσχα υπάρχει μία άλλη έβραϊκή γιορτή, που έπαιξε σπουδαίο ρόλο για την διαμόρφωση της χριστιανικής γιορτής. Πρόκειται για το «Πουρίμ» ή «Τιουμ-Κιπούρ», γιορτή που καθιερώθηκε στον Ιουδαϊκό λαό στη διάρκεια της αιχμαλωσίας στην Βαβυλώνα, μα που φυσικά αποτελεί την άναβίωση κάποιας άλλης πολύ παλιότερης τελετής, που δυστυχώς δεν γνωρίζουμε.

Στά χρόνια λοιπόν αυτά της σκλαβιάς των Έβραίων στη Βαβυλώνα, στη βάση της γιορτής του «Πουρίμ» υπήρχε μια ανθρωποθυσία, που επαναλαμβανόταν τακτικά κάθε χρόνο. Η ανθρωποθυσία αυτή έχει μάλιστα πάρει Ιστορική μορφή, χάρις στο κεφάλαιο εκείνο της Βίβλου που μάς είναι γνωστό με το όνομα της «Ιστορίας της Έσθήρ». Σύμφωνα μ' αυτό λοιπόν το έθιμο ο λαός διάλεγε για το χρονικό διάστημα, που θα διαρκούσε το «Πουρίμ» —δέκα ίσαμε δώδεκα ημέρες— δύο ανθρώπους, που διορίζονται βασιλείς. Οι δύο αυτοί βασιλείς, ο' έλο το διάστημα που διαρκούσε το «Πουρίμ», ή βασιλεία τους δηλαδή, ήταν απόλυτα κυρίαρχοι κι' είχαν κάθε δικαίωμα να κάνουν ότι ήθελαν. Την τελευταία, όμως, ημέρα, ο λαός απέφαινε ποιος από τους δύο θαπαιζε τον τραγικό ρόλο που του επιφύλαττον. Κ' έτσι ο ένας από τους δύο ψευδοβασιλείς αυτούς πήγαινε στο καλό και ξαναρχίζει την παλιά κανονική του ζωή, ενώ ο άλλος σταυρωνόταν και πέθαινε μέσα στους γιούχαϊσμούς του δχλου. Την αρχή του αγρίου αυτού έθιμου πρέπει και πάλι να την αναζητήσουμε στο άλλο εκείνο πρωτόγονο έθιμο που αναφέραμε για τη θανάτωση του «βασιλέως-ιερέως». Όπως είπαμε, την περίοδο της θανάτωσής του «βασιλέως-ιερέως» άκολούθησε μία περίοδος θανάτωσής του υιού του, που πάλι την άκολουθησε μία άλλη περίοδος της θανάτωσής ενός ξένου ανθρώπου, συνήθως ενός ταπεινού και άνημπούρου σκλάβου. Όπως δέ ξέρουμε από πάμπολλα παραδείγματα, στον μέλλοντα να θανατωθεί σκλάβο, λίγες ημέρες πριν από την εκτέλεσή του, παρεχωρείτο σχεδόν βασιλική έξουσία, απ' τη μία μεριά για να μη φύγη παραπονεμένος από τον κόσμο αυτόν κι' απ' την άλλη για να γίνει ταυτόχρονα πιστευτό πως θανατώνονταν ο ίδιος ο βασιλεύς, ά-

φοῦ θανατώνονταν ένας άνθρωπος που είχε την έξουσία. Το έθιμο αυτό της θανάτωσής ενός ψευδοβασιλέως το έφεραν οι Έβραίοι στη χώρα τους όταν έλευθερώθηκαν από τον Βαβυλωνιακό ζυγό. Σιγά-σιγά, όμως, όσο εκπολιτίζονταν τόσο το έθιμο έχανε τον πανεβραϊκό χαρακτήρα κι' ο ψευδοβασιλεύς, που έπρόκειτο να θανατωθεί την τελευταία ημέρα της γιορτής αντικαταστάθηκε στα μεγάλα κέντρα από ένα άντρείκο που ο δχλος το εσταύρωνε ύστερα από μια τελετή, που στη διάρκεια της τιμούσαν το άντρείκο σαν άληθινό βασιλιά. Στα μακρυνά μας χωριά, στις περιοχές που είχαν μείνει στην ίδια πρωτόγονη κατάσταση εξακολουθούσαν οι ανθρωποθύσιες ίσως την εποχή που οι Ρωμαίοι κατέκτησαν την Ιουδαία και την Γαλιλαία.

Και τότε ένεφανίσθη ο Γλυκός Διδάσκαλος της Ναζαρέτ, που η επαναστατική του διδασκαλία βρήκε τέτοια άπύχηση στη καρδιά του δυναστευομένου λαού. Οι άνθρωποι, που τα συμπεριόντα τους κινδύνευαν από τις διδαχές του Ιησού ζήτησαν με κάθε τρόπο να άπαλλαγούν από τον επικίνδυνο εκείνον άναμωρφητή που άνοιγε τα μάτια του λαού. Και στο σημείο άκρως τούτο έμφυλλοχωρεί η έξης άληθοφανεστάτη θεωρία για την Σταύρωση του Χριστού. Οι Φαρισαίοι, οι πλουτοκράτες της εποχής, μη βρίσκοντας κανένα άλλο τρόπο για ν' άπαλλαγούν από τον έχθρό τους, σκέφθηκαν να αναβίωσουν το παλιό έθιμο του «Πουρίμ». Έπωφελοόμενοι, λοιπόν, απ' τα γεγονότα, διάλεξαν τον Ιησού τον Ναζωραίο και τον ληστή Βαραββά για να τους υποχρεώσουν να υποδυθούν το ρόλο των δύο ψευδοβασιλέων του «Πουρίμ». Στηριζόμενοι στην ηρωική τους δύναμη κι' έκμεταλλευόμενοι το εμμέταβλητο του δχλου, κατώρθωσαν, σύμφωνα πάντα με το έθιμο που είχαν φέρει από την Βαβυλώνα να έλευθερώσουν τον Βαραββά, τον ένα από τους δύο ψευδοβασιλείς του έθιμου και να άποφασίσουν τη θανάτωση του Ιησού. Και σύμφωνα με το παλιό έθιμο και τις πρωτόγονες τελετές του «Πουρίμ», η θανάτωση του Θεανθρώπου, έγινε με σταύρωση.

Η θεωρία αυτή παρουσιάζει ταυτόχρονα κι' ένα μεγάλο προσόν, ότι κατορθώνει δηλαδή να δικαιολογήσει τη στάση του Ποντίου Πιλάτου, που κατά την έπίσημη έκδοχή των Ευαγγελίων είναι δόλοτελα άδικαιολόγητη και κάτι περισσότερο μάλιστα: άψυχολόγητη. Οι Φαρισαίοι, σύμφωνα πάντα μ' αυτή τη θεωρία, έστήριξαν το σατανικό σχέδιο τους πάνω σ' ένα παλιό έθιμο. Κι' είναι γνωστό, πως η Ρωμαϊκή διοίκηση, αφού κατέκτησε σχεδόν δόλοκληρο τον γνωστό τότε κόσμο, είχε την πρόνοια να σεβαστεί τα έθιμα κάθε τόπου και να μην άνακατεύει καθόλου στα έσωτερικά ζητήματα των λαών, που είχε κάτω από το ζυγό της. Έτσι μόνο μπορεί να δικαιωθεί η στάση του Πιλάτου, που άν και έκρινε τον Ιησού άθώο, δεν έναντιώθηκε, για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας, στη θανάτωση του.

Αυτές είναι λίγες από τις άμέτρητες παρατηρήσεις που θα μπορούσε να κάνει κανείς γύρω απ' την γιορτή του Πάσχα. Κι' όπως είναι φανερό, το τυπικό μέρος της εορτής δεν παρουσιάζει τίποτε το καινούργιο. Η σταύρωση, η άγωνία, ο θάνατος και η άνάσταση του Θεού ήταν πράγματα γνωστά στην ανθρωπότητα από τα πρώτα βήματα της. Έκείνα που έμεναν άγνωστα ήταν η άγάπη και η αυτοθυσία τα στοιχεία άκριβώς εκείνα που καθιστούν άπαραμίλλη τη χριστιανική θρησκεία...

Sir JAMES-GEORGE FRAZER

Πρώτανος του Πανεπιστημίου του Έδιμβούργου, Έπίτιμος Πρώτανος του Πανεπιστημίου Οξφόρδης και Καίμπριτζ, Έπίτιμος μέλος του Άκαδημικών και Έπιστημονικών, Φιλολογικών και Καλλιτεχνικών Έταιριών.

Copyright Περιοδικού «ΑΘΗΝΑΙ»

Τ' ΑΥΓΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Άσφαλώς, άν υπάρχουν μερικά πράγματα, που τίποτε δέ μπορεί να τα σβύσει ή να τα ξεριζώσει απ' την μνήμη μας, αυτά είναι ή παραστάσεις που πρωτονοιώθουμε στην ψυχή μας, ή πρώτες παιδιάστικές θύμησές μας.

Και μία τέτοια—ίσως κι' ή έντονότερη κι' ή πιο τρυφερή—είναι για μένα δλη εκείνη ή προκαταρκτική έργασία, που γινότανε σπίτι μας την ημέρα του βαψίματος των λαμπριάτικων αυγών.

Δέν ξέρω τί γνώμη θα μπορούσαν νάχαν στο σημείο αυτό οι ψυχολόγοι ή πώς θα έπιχειρούσαν να εξηγήσουν το συναίσθημα αυτό, μα πιστέψτε με, πως, άν και πέρασαν τόσα χρόνια από τότε, άν και πράγματα έξ' ίσου τρυφερά κι' άγαπημένα για μένα σβύστηκαν ή ξεχάστηκαν με το χρόνο, άν σήμερα δέν νοιώθω καμμία απ' δλες εκείνες τις συγκινήσεις που ένιωθα όταν ήμουν παιδί—και μπορώ να πω πως κάποτε γελάω όταν τις θυμάμαι και μοῦ φαίνονται δόλοτελα άνεξηγητες και στερημένες και τοῦ μικροῦ ένδιαφέροντος—ναί, άν δλα αυτά συμβαίνουν, πολύ δίκαια και σωστά ίσως, έν τούτοις δέν μπορώ να μην συγκινήθω και να μην νοιώσω μέσα μου να ξαναζωντανεύουν άθελά μου ένα σωρό ξεχασμένες εικόνες, όταν άντικρύζω κάθε χρόνο στο σπίτι μου την πιαντέλλα με τα φρεσκοβαμμένα κόκκινα λαμπριάτικα αυγά.

Φτάνει να τα δώ για να ξεχάσω για μία στιγμή το τόσο καταθλιπτικό πέραςμα του χρόνου, για να φαντασθώ πως ήταν χθές ακόμα, που έκλαιγα παρακαλώντας να μ' αφήσουν να μπω στην κουζίνα, περίεργος να δώ πως ο Χριστός κατέβαινε κι' έβαφε με το αίμα, που έτρεχε απ' την πληγή του, τ' αυγά!...

Γιατί στην πατρίδα μου, καθώς μάς λέγανε και προσπαθούσαν να μάς κάνουνε να πιστέψουμε, όπως την παραμονή της πρωτοχρονιάς έρχότανε ο Άη-Βασίλης, ξεκινώντας απ' τα βάθη της Μικράς Άσίας, φορτωμένος με παιχνιδάκια, για νάρη να τα μοιράσει στα καλά παιδιά, έτσι και το Πάσχα—δέν ξέρω για ποιάν αιτία, ίσως γιατί θέλανε να μη μπαίνουμε μέσ' στην κουζίνα και τους ένοχλούμε—μάς λέγανε πως έρχότανε ο ίδιος ο Χριστός και πως αυτός έβαφε με το αίμα του τ' αυγά!...

Και για να μάς φοβερίσουν, προσέθεταν πως, άν μπαίναμε μέσ' στην κουζίνα, τότε ο Χριστός θα θύμωνε και θαφουγε χωρίς να βάψει τ' αυγά το σπιτιού μας.

Καταλαβαίνετε, λοιπόν, πως ή φοβέρα αυτή κι' ή προσβολή που θα παθαίναμε, άν την άλλη μέρα έμφανιζόμασταν στους μικρούς μας φίλους και στις πιο μικρόλες ακόμα φιλενάδες μας, χωρίς κόκκινα αυγά, έφτανε για να μάς πείσει πως μέσ' στην κουζίνα, την τόσο ήρεμη και ήσυχη στο διάστημα των άλλων ημερών, έκείνη την ημέρα γινότανε φοβερά και τρομερά πράγματα!...

Παρ' όλα αυτά, ή περιέργεια—ή τόσο φυσική και τόσο δικαιολογημένη—των λίγων χρόνων που είχαμε στην καμπουρίτσα μας, δέν μάς άφηνε ήσυχους. Και θυμάμαι πως κάθε χρόνο, την ημέρα αυτή, άρχιζα να κλαίω απ' τα ξημερώματα ίσαμε το βράδυ, έκηρυσσα άπεργίαν πένης, άρνούμενος και το παραμικρό φαί και τέλος έκανα άνάστατο δλο το σπίτι απ' τις φωνές μου, μόνο και μόνο με την έλπίδα πως θα υποχωρούσαν οι δικοί μου και θα μοῦ επέτρεπαν να παραστώ στη μυσταγωγία εκείνη!...

Λίγα λεπτά ύστερότερα, πήρε το καλάθι με τα αυγά και έρριξε λίγα μέσα, σχεδόν δέ ταυτόχρονα τάβαλε!

Δέ μπορούσα να πιστέψω τα μάτια μου! Τ' αυγά ήταν κόκκινα-κόκκινα κι' ή κουτάλα έσταζε κόκκινο χρώμα!...

Ότε Χριστός, οὔτε πληγής, οὔτε αίμα! Τίποτε απ' δλα αυτά. Η μαγείρισσα, ή κουτάλα κι' ο τέντζερης είχαν άντικαταστήσει το πών!...

Και θυμάμαι τότε πως έννοώσα εξαφνικά κάτι να μοῦ σφίγγη το λαιμό, τα μάτια μου βούρκωσαν και σέ λίγα λεπτά άρχισα να κλαίω άπαρηγόρητα.

Οι λυγμοί φούσκωναν το μικρό στήθος μου και τα μάτια μου έτρεχαν, έτρεχαν! Δέν ξέρω γιατί, ό,τι είχα δει, μοῦκανε τόσο κακό, που νόμιζα πως από στιγμή σε στιγμή θα καταστρέφονταν δλος ο κόσμος γύρω μου!

Κι' όταν άντίκρισα, μετά τρεις μέρες τα κόκκινα αυγά πάνω στο λαμπριάτικο τραπέζι μας, δέν θέλησα μ' όσα κι' άν μοῦ κάνανε, να τ' άγγιζώ! Δέν ήθελα να τα βλέπω καν! Μέσα μου είχε καρφωθεί ή ιδέα, πως μόλις άγγιζα κανένα, θα πάθαινα κάτι κακό και μ' έπιαναν τα κλάμματα!...

Πέρασαν από τότε χρόνια, που στο διάστημά τους μοῦ δόθηκαν τόσες και τόσες άφορμές να αίσθανθώ χειρότερες και φοβερότερες άπογοητεύσεις στη ζωή μου, μοῦ δόθηκαν άφορμές να κλαίω, ό,τι ύστερικά και νευρικά, όπως τότε, και να νοιώσω βαθειά τον πόνο και την θλίψη. Μα πιστέψτε με, πως καμμία απ' δλες αυτές της άπογοητεύσεις δέν ριζώθηκε μέσα μου τόσο βαθειά, όσο έκείνη, όταν μάθαινα εξαφνικά, πως για το βαψίμο των λαμπριάτικων αυγών δέν χρειάζεται οὔτε ο Χριστός να κατέβη, οὔτε να τρέξη απ' την πληγή του αίμα, μα φτάνει, και παραφάνει μάλιστα, μίας δραχμής κόκκινη μογιά, ένας τέντζερης, μία κουτάλα, λίγο νερό και ή χοντρή μαγείρισσα που θα τα ρίχνη μέσα!

Φτώχά, άπλοϊκά, παιδιάστικά όνειρα, που έρχεται τόσο σκιηρά και τόσο άπότομα ή ζωή να σές σκοτώσει! Άλλοίμονο! Η πραγματικότητα έγινε τόσο λίγο πολίσης!...

ΝΤΟΛΗΣ ΝΙΚΒΑΣ

Η
Η
Μ
Ε
Ρ
Α

ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ήλιο έπρομηνοῦσε
Τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι
Σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἀπερνοῦσε
Τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη·
Καὶ ἀπὸ 'κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
Τόσο γλυκὸ 'ς τὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
Ποῦ λὲς καὶ λέει μεσ' 'ς τῆς καρδιάς τὰ φύλλα.
Γλυκειὰ ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς ἀνέστη! Νέοι, γέροι καὶ κόραις,
Ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι, ἐτοιμαστήτε.
Μέσα 'ς ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς δαφνηφόραις
Μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτήτε.
'Ανοίξετε ἀγκαλιαῖς εἰρηνοφόραις
'Ομπροστὰ 'ς τοὺς 'Αγίους καὶ φιληθῆτε.
Φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
Πέστε Χριστὸς ἀνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Λάφναις εἰς κάθε πλάκα οἱ τάφοι
Καὶ βρέφη ὠραῖα 'ς τὴν ἀγκαλιὰ οἱ μαννάδες.
Γλυκόφωνα, κυττώντας ταῖς ζωγραφι-
σμέναις εἰκόνες, ψάλλουνε οἱ ψαλτάδες,
Λάμπει τὸ ἀσήμι, λάμπει τὸ χρυσάφι,
'Απὸ τὸ φῶς πὺν χύνουνε οἱ λαμπάδες.
Κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἀγιοκέρι
'Οποῦ κρατοῦνε οἱ Χριστιανοὶ 'ς τὸ χέρι.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

ΝΕΚΡΙΚΗ ΩΔΗ

Τοῦ πατέρα σου ὅταν ἔλθης
Δὲν θὰ ἰδῆς παρὰ τὸν τάφο·
εἶμαι ὁμπρὸς του καὶ σοῦ γράφω
Μέρα πρώτη τοῦ Μαγιοῦ.

Θὰ σκορπίσουμε τὸ Μάη
Πάνου στ' ἄκακα τὰ στήθη
Γιατὶ ἀπόψε ἀπεκοιμήθη
Εἰς τὸν ὕπνο τοῦ Χριστοῦ.

'Ἦταν ἥσυχος κι' ἀκίνητος
ὥς τὴ ὕστερη τὴ ὥρα,
Καθὼς φαίνεται καὶ τώρα
Ποὺ τὸν ἄφησε ἡ ψυχὴ.

Μόνο μιὰ στιγμή πρὶν φύγει
Τ' οὐρανοῦ κατὰ τὰ μέρη
'Αργοκίνησε τὸ χέρι
'Ἵσως γιὰ νὰ σ' εὐχηθῇ...

D. Solomou

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΤΣΟΛΙΑΣ
ΙΑΤΡΟΣ
ΤΟΥ J. DE JUANES (1854), ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΜΑΔΡΗΔΕΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Πάντες γνωρίζομεν τώρα πόσο τελειοποιημένα είναι τὰ υποβρύχια καὶ πόσο καταστρεπτικὸν ρόλον ἔπαιξαν ταῦτα κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, κατὰ τὸν ὅποιον, ἂν αἱ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀρχηγῶν τοῦ Γερμανικοῦ ναυτικοῦ διενέξεις εἶχον λείψει καὶ τὸ ναυτικὸν τοῦτο εἶχε λάβει τὰς καταλλήλους ἀποφάσεις, ἡ ἔκβασις τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πολέμου πιθανότατα θὰ ἦτο διαφορετικὴ.

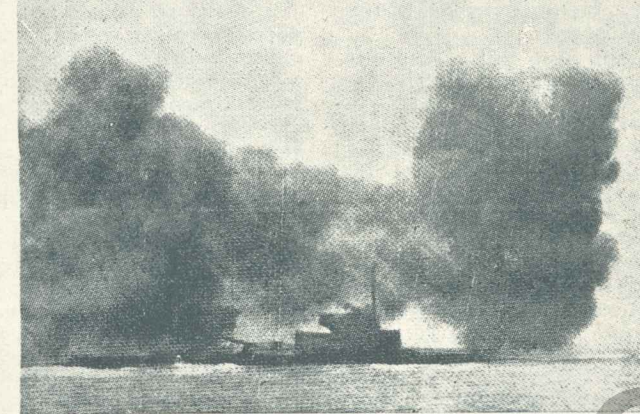
Ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὴν σημερινὴν τελειότητα τὰ σκάφη ταῦτα, ἀπότηθησαν ἐπὶ σειρὰν ὀλοκλήρων αἰώνων σοφῶν ἀνδρῶν προσπάθειαι καὶ θύματα πολλὰ.

Τῶν προσπαθειῶν τούτων τὴν ἱστορίαν δὲν πρόκειται νὰ γράψωμεν σήμερον. Τοῦτο θ' ἀπήτηι ὀλόκληρον τόμον. Θὰ περιορισθῶμεν μόνον νὰ ἐξετάσωμεν, ἐν πάσῃ τῇ δυνατῇ συντομίᾳ, τὰ κατὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ὑποβρυχίου ναυτιλίας, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ τὰς προόδους αὐτῆς.

Ἡ ἰδέα κατασκευῆς πλοίου δυναμένου νὰ πλῆῃ ὑποβρυχίως, δὲν εἶναι νέα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίσης δὲ καὶ οἱ Ἀράβες ἀρκούντως περὶ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τῆς ὑποβρυχίου πλεύσεως ἡσχολήθησαν. Ἀλλὰ μήπως οἱ προσπάτορές μας δὲν προσεπάθησαν καὶ νὰ πετάξουν; Ἀλλ', αἱ τῶν ἀρχαίων, ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, προσπάθειαι εἶναι γεγονόσες ὅτι οὐδόλως ἐπηρεάσαν τὰς μεταγενεστέρους ἐρεῦνας καὶ ἐργασίας, πράγμα ἄλλως τε ὅπερ δὲν κατ'ἄρῃσαν οὔτε αἱ σοβαρώτεραι καὶ κάλλιον ἐπιτυχούσαι τοῦ Ὀλλανδοῦ ἱατροῦ Cornelius van Drebbel ἐν Λονδίνῳ τῷ 1620. Αἱ τελευταῖαι αὗται προσπάθειαι θὰ εἶχον ἴσως πως χρησιμεύσει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, ἂν ὁ ρηθεὶς ἱατρός ἦτο ὀλιγώτερον ἐγωιστὴς καὶ δὲν παρελάμβανεν εἰς τὸν τάφον τὸ μυστικὸν του. Αἱ πραγματικαί, ὅμως, καὶ ἀποτελεσματικαί, περὶ τὴν ὑποβρυχίον ναυτιλίαν, ἀσχολαίαι ἤρχισαν κυρίως ἀφ' ἧς ὁ Bushnell καὶ ὁ Fulton ἀπέδειξαν τὸ δυνατόν τῆς ὑποβρυχίου ἀναφλέξεως τῆς πυρίτιδος, ἐπομένως δὲ καὶ τῆς κατασκευῆς ὑπονομένων δυναμένων νὰ καταστρέφουν τὰ πλοῖα. Ἐκτοτε πολλῶν σοφῶν αἱ προσπάθειαι ἔτεινον περὶ τὴν εὑρεσιν σκάφους ἱκανοῦ νὰ φέρῃ ἐν βραχεί ὑποβρυχίῳ πλῆρ, μίαν τοιαύτην ὑπόνομον ὑπὸ τὰ πλευρὰ ἐχθρικοῦ πλοίου.

Τὸ πρῶτον πάντων τῶν γνωστῶν σχεδίων νεωτέρου—ἂς τὸ ὀνομάσωμεν οὕτω— ὑποβρυχίου πλοίου, φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ τοῦ William Bourne τῷ 1604. Μετὰ τοῦτον, ὁ Ὀλλανδὸς ἱατρός Cornelius van Drebbel κατεσκεύασε τῷ 1620 πλοῖον καταδυόμενον ἐκ ἐξόλου, ὅπερ ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ἐντὸς αὐτοῦ περὶ τὰ εἰκοσιν ἄτομα, ἐξ ὧν τὰ δώδεκα ἐχρησίμευον διὰ τὸν χειρισμὸν τῶν κωπῶν. Ἐπρόκειτο λοιπὸν περὶ κωπηλάτου ὑποβρυχίου! Δὲν εἶχεν ἀκόμη χρησιμοποιοθῇ ὁ ἀτμός, οὐδ' ἐφευρεθῇ ὁ ἠλεκτρισμός. Ὁ van Drebbel μὲ τὸ πλοῖον τοῦτο καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως Ἰακώβου τοῦ Α' καὶ πλήθους θεατῶν, ἔκαμε παντοίους ἐλιγμούς εἰς τὸν Τάμεσιν. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι εἶχε ἐργασθῇ σοβαρῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἀρκούντως ἐπιτύχει.

Μετὰ τοὺς ἀνωτέρω οἱ Γάλλοι Marsenne καὶ Fournier κατεσκεύασαν ὑποβρύχιον τῷ 1634, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Day τῷ 1660. Ὁ τελευταῖος ὅμως οὗτος, ὀλιγώτερον εὐτυχῆς τῶν ἄλλων, ἔμεινε διὰ παντός εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης μαζὶ μὲ τὸ ὑποβρύχιόν του. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἀληθινὸν ὑποβρύχιον σκάφος εἶναι ἡ «Χελώνη» τοῦ Ἀμερικανοῦ David Bushnell (1773). Τὸ σκάφος τοῦτο

ἀδιαφιλονεικῶς ἔδωσε λαμπρὰ ἀποτελέσματα, ἂν δὲ τὸ σχῆμα του, εἰς τὸ ὅποιον ἄλλως τε οφείλεται τὸ ὄνομά του, δὲν ἦτο τὸ καταλλήλοτερον διὰ τὴν ταχύτητα, ἐν τούτοις τῷ ἡσφάλιζε μεγάλην εὐστάθειαν. Τὸ εἰρημένον σκάφος ἐκινεῖτο, κατὰ τινες μὲν διὰ δύο κωπῶν, κατ' ἄλλους δὲ δι' ὀρίζοντιου ἑλικος στρεφομένης διὰ τῶν χειρῶν. Περὶ τοῦ τελευταίου, ὅμως, τούτου τρόπου προώσεως, πρέπει μεγάλως ν' ἀμφιβάλλωμεν. Ἀλλ' ὅπως ὅποτε, εἴτε ὁ Bushnell πρῶτος πάντων εἰσήγαγε τὴν ἑλικά εἰς τὴν πρόωσιν τῶν πλοίων, εἴτε οὐχί, πάντως εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς ὑποβρυχίου ναυτιλίας, καθότι τὸ ὑποβρύχιόν του, καίτοι εἰς ἐμβρυώδη κατάστασιν, ἐν

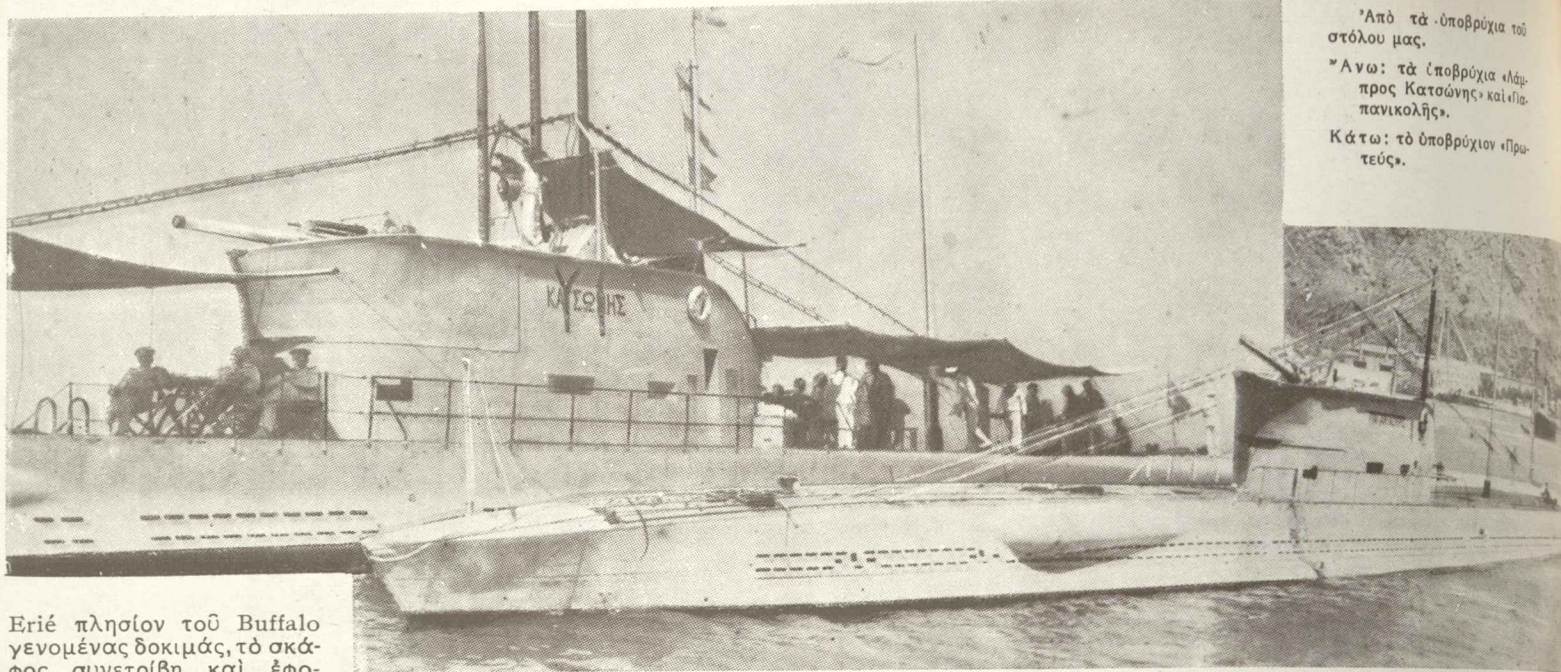
τούτοις κατεῖχε ὅλα τὰ ὄργανα ἅτινα πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ἐφευρέται τελειοποίησαν, μετεχειρίσθησαν. Εἶχε μάλιστα ἡ «Χελώνη» καὶ εὐφυῶς ἐγκατάστασιν πρὸς κοχλίαν τριπλῆς εἰς τὰ πλευρὰ ἐχθρικοῦ πλοίου καὶ ἧς ἡ ἐκρηξίς ἐκάνοντο διὰ μηχανήματος ὀρολογίου. Ἡ δὲ ἀπόπειρα, ἡ διὰ τῆς «Χελώνης» γενομένη τῷ 1776, πρὸς καταστροφὴν τοῦ ἀγγλικοῦ τρικρότου Eagle, ἂν καὶ ἀποτυχούσα, δεικνύει, ὅμως, ὅτι ὁ ἐφευρέτης ἐπέτυχεν τοῦ σκοποῦ του. Ἀπέτυχε δὲ ἡ ἀπόπειρα μόνον καὶ μόνον χάρις εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ Eagle, τοῦ ὁποῦ τοῦ ὕψους ἦσαν ἐπενδεδυμένα διὰ χαλκοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ κοχλίας τῆς τριπλῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ σκάφους. (*) Τούτου ἕνεκα ὁ κυβερνήτης τῆς «Χελώνης» λοχίας Lee ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐκ πυρίτιδος τριπλῆν, ἥτις μίαν ὥραν ἀργότερον ἐξερράγη ἀνωφώσασα παμμεγίστην στήλην ὕδατος, πρὸς μεγάλην καταπλήξιν τοῦ πληρώματος τοῦ ἀγγλικοῦ τρικρότου, οὔτε πόρρωθεν φαντασθέντος τὸν κίνδυνον, ὃν εἶχε διατρέξει.

Μετὰ τὸν Bushnell, ὁ διάσημος μηχανικός Fulton, Ἀμερικανὸς ἐπίσης, κατεσκεύασε τὸν «Nautilus» (1800-01), ὑποβρύχιον ὅπερ παρουσιάζει πολλὰς προόδους ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν «Χελώνην». Τὸ σκάφος τοῦ «Ναυτίλου» εἰς σχῆμα ἰχθύος, ἐκινεῖτο δι' ἑλικος τεθειμένης εἰς τὴν πρύμναν αὐτοῦ, εἶχε δ' ἐπὶ πλεονεκτήματα καὶ ἰστίον διὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης πλεύσιν. Μετὰ τὰ προκαταρκτικὰ πειράματα, ἅτινα ἔγιναν εἰς τὸν Σηκουάναν, τὸ ὑποβρύχιον ἐστάλη εἰς Βρέστην, ὅπου ἐπίσης ἐπιτυχεῖς ἐξετέλεσε δοκιμαίαι, ἠδυνήθη μάλιστα νὰ προσβάλῃ διὰ τριπλῆς παλαιὸν τι σκάφος, πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς διατεθὲν καὶ νὰ παραμείνῃ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἐπὶ πέντε περίπου ὥρας.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὁ «Ναυτίλος» διὰ τὴν ἐποχὴν του ἦτο ὑποβρύχιον ἐπίσης φοβερόν, ὅσον καὶ τὰ τελειότερα τῆς σημερινῆς, πάντα δὲ τὰ ἄλλα ὑποβρύχια ἅτινα, εἴτε κατεσκευάσθησαν, εἴτε ἐμελετήθησαν μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐλάχιστάς σημεῖοις προόδους ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν «Ναυτίλον».

Κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, νέαν ὥθησιν δίδει εἰς τὰς ὑποβρυχίου ναυτιλίας τὸ ὑποβρύχιον τοῦ Ἀμερικανοῦ Phillips (1851). Τὸ σκάφος τοῦ Phillips ὀλόκληρον ἐκ σιδήρου, ἔφερε κατάλληλον πρὸς ἐπισκόπησιν πυργίσκον, κιβώτια ὕδατος χάριν τῆς διαμήκου ἰσορροπίας καὶ συμπεκνωτάς πεπιεσμένου ἀέρος, χάριν τῆς ἀναπνοῆς καὶ εἶχε ἐν πυρὶ βάλλον τῶν 6 λιβρῶν. Δυστυχῶς, ὅμως, κατὰ τὰς εἰς τὴν λίμνην

(*) Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐλάχιστα πολεμικὰ σκάφη ἦσαν ἐπιχαλκαμένα.

Ειρέ πηλοσίον του Buffalo
γενομένης δοκιμίας, τὸ σκά-
φος συνετρίβη καὶ ἐφο-
νεύθη τὸ πλήρωμά του.

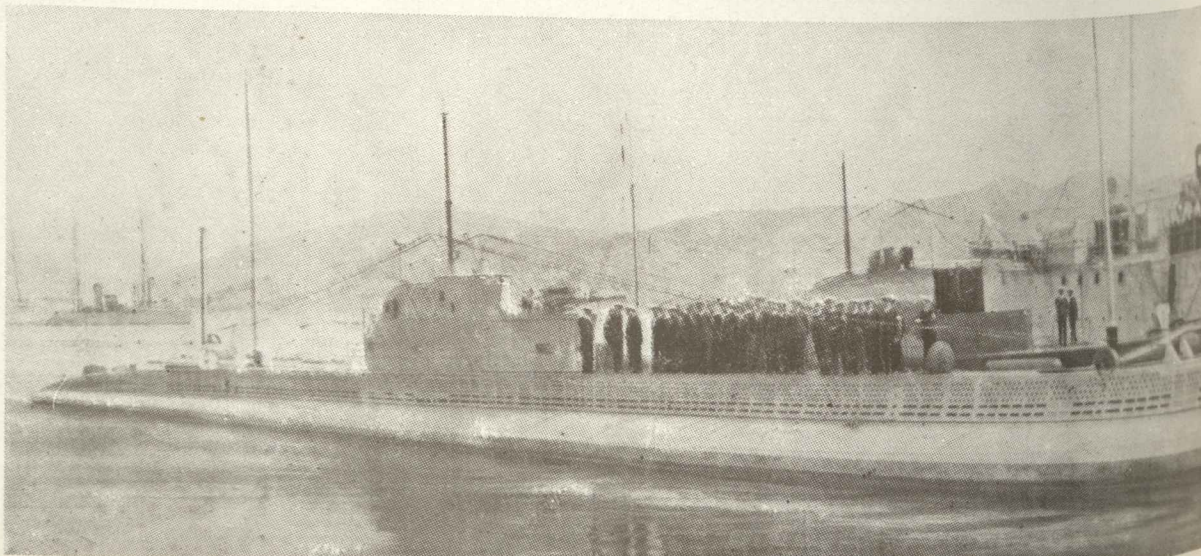
Μετά δεκαετίαν περίπου νέον υποβρύχιον σκάφος ἐμφανί-
ζεται ὑπὸ τοῦ ἐπίσης Ἀμερικανοῦ Alsitt ἐπινοηθέν (1863). Τὸ
σκάφος τοῦτο νέαν, ἀληθῶς πραγματικὴν ἀρχίζει νὰ παρουσιά-
ζῃ πρόδον, ἐν σχέσει πρὸς ὅλα τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατα-
σκευασθέντα υποβρύχια. Εἰς τὸ υποβρύχιον τοῦ Alsitt ἐφαρμό-
ζεται διὰ πρώτην φοράν, ἡ μηχανικὴ δι' αἰμοὶ πρόωσις διὰ τὴν
ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης πλυσίν, διὰ πρώτην δ' ἐπίσης
φοράν ἡ ηλεκτρικὴ διὰ τὴν υποβρύχιον τοιαύτην.

Συγχρόνως ὁμοῦ (1863) καὶ ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ Piongueur
τοῦ Ναυάρχου Bourgeois καὶ τοῦ ναυπηγοῦ Brun, φθάνουν εἰς
τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα. Τὸ υποβρύχιον τοῦτο, μήκους 44.50 μ.
ἐκινεῖτο διὰ μηχανῆς κινουμένης διὰ πεπιεσμένου ἀέρος, δυνά-
μεως δὲ 80 ἵππων. Ἡ κατάδυσις ἐπιτυχάνετο δι' εἰσαγωγῆς
ὑδατος, τοῦ βάθους κανονιζομένου δι' ὑδροστατικῆς συσκευῆς
καὶ καθέτου ἔλικος. Διὰ τοῦ Piongueur πολυuriaθμα ἐγένοντο
πειράματα, εἰνε δὲ ταῦτα τὰ πρώτα τοῦ εἶδους τούτου δι' ἐπι-
στημονικῶν μεθόδων γενόμενα. Δυστυχῶς, ὁμοῦ, ἀν καὶ ὁ Ναύ-
αρχος Bourgeois ἰδιαίτερος εἶχε σπουδάσει τὰς πολυπλόκους
συνθήκας τῆς υποβρυχίου εὐσταθείας, κατὰ περιέργον ἀληθῶς
τρόπον, μόνον κατὰ τὴν εὐστάθειαν ὑπελείφθη ὁ Piongueur. Διὰ
τὸν λόγον τοῦτον, τῷ 1864 ἐγκατελείφθη καὶ ἀφωπλίσθη τὸ υπο-
βρύχιον τοῦτο, αἱ μελέται, ὁμοῦ, καὶ τὰ δι' αὐτοῦ ἐκτελεσθέντα
πειράματα δὲν ἀπέβησαν εἰς μάτην, διότι τὰ ἀποτελέσματα
αὐτῶν μεγάλως ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει εἰς τὰς μελέτας τῶν μετα-
γενεστέρων γαλλικῶν υποβρυχίων.

Ἀλλὰ πρὶν προβῶμεν περαιτέρω, κρίνομεν καλὸν χάριν τῆς
ἱστορίας τῆς υποβρυχίου ναυτιλίας, νὰ εἰπώμεν ὀλίγας λέξεις καὶ
περὶ τῶν περιφημῶν Davids τοῦ ἐνωτικοῦ πολέμου τῆς Ἀμερικῆς.
Τὰ Davids ἦσαν ἡμικαταδυόμενα (semi-submersibles), ὅταν
δ' ἐβαίνον πρὸς ἐπίθεσιν, ἀν καὶ εἶχον ἐλευθέραν τὴν ὕδραριν, ἐν
τούτοις παρουσίαζον τόσον μικρὸν στόχον εἰς τὸν ἐχθρόν, ὥστε
οὗτος οὐχὶ μόνον ἠδυνάτει νὰ τὰ πυροβολῇ ἀλλὰ καὶ τα-
χέως ἔχανε τὰ ἱγνη τῶν.

Εἰς τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα τῶν σκαφῶν τούτων βασιζό-
μενοι οἱ Ἀμερικανοί, προσεπάθησαν νὰ τὰ τελειοποιήσουν. Ἐναυ-
πήγησαν οὕτω οἱ Βόρειοι τῷ 1864 μεγαλύτερον πλοῖον, τὸ Strom-
boli, τοῦ ὁποῦ τοῦ σκάφος ἦτο ξύλινον, ἡ πρόωσις δι' αἰμοὶ καὶ
ἡ ταχύτης 10 μιλίων. Ἐν ἔτος δὲ ἀργότερον, ἐναυπήγησαν ἕτε-
ρον υποβρύχιον, μεγαλύτερον τοῦ Stromboli, τὸ Sprayten Duvvit,
ἐπίσης ξύλινον καὶ αἰμοκίνητον. Διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ, τὸ σκάφος
ἐκείνο ἦτο ἐν τῶν φοβερωτέρων πολεμικῶν πλοίων καλῶς ἐξω-
πλισμένον καὶ καλῶς ὑπερασπιζόμενον, διότι τὸ μικρὸν μέρος
τοῦ σκάφους ὅπερ κατὰ τὴν
ἐπιθεσιν ἔμενεν ἐκτὸς τοῦ
ὑδατος, ἦτοι τὸ κατάστρω-
μα καὶ μέρος τῶν πλευρῶν,
ἦτο ἰσχυρῶς τεθωρακισμέ-
νον, καθιστάμενον οὕτω
ἀδιαπέραστον ἀπὸ τὰς ὀβί-
δας τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβο-
λικοῦ. Ἦτο δὲ ὀπλισμένον
δι' ἐιδικῆς ἐπακοντίου τορ-
πίλλης τεθειμένης πρὸς
πρώραν καὶ ἐπὶ πλεόν διὰ
δύο πλευρικῶν ἐκσφενδο-
νιζομένων υποβρυχίων.

Ἡ ναυπήγησις ἐν Ἀ-
μερικῇ τῶν τοῦ τύπου τού-
του ἡμικαταδυομένων σκα-
φῶν δὲν σταματᾷ ἐνταῦθα.
Οὕτω, κατεσκευάσθη ὁ Por-
ter, οὗ τὸ σκάφος ἦτο σι-
δηρεῖν καὶ ἦτο ὀπλισμέ-
νον διὰ βαρέος πυροβόλου
ἐπὶ τῆς πρώρας, ἀργότε-
ρον δὲ ὁ Kathadin (1894),
ὅστις εἶναι ἡ τελευταία λέ-
ξις τῶν τοῦ εἶδους τούτου

Ἀπὸ τὰ υποβρύχια τοῦ
στόλου μας.
Ἄνω: τὰ υποβρύχια ἐλα-
προς Κατάνης καὶ ἐλα-
προς.
Κάτω: τὸ υποβρύχιον ἐλα-
προς.

σκαφῶν, με πλευρὰς καὶ κατάστρωμα ἰσχυρῶς τεθωρακισμένα.
Ὁ Kathadin, οὗ τὸ κύριον ὄπλον ἦτο τὸ ἐμβολόν, ἐν ὧρα ἐνε-
ργείας κατεδίωτο ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ν' ἀφῆν ἐκτὸς τοῦ ὑδατος,
μόνον τὸ ἐν σχήματι χελώνης καὶ ἰσχυρῶς, ὡς ἐπομεν, τεθα-
ρακισμένον κατάστρωμα αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἀόρατον
καθίστατο ἀλλὰ καὶ ἀδιαπέραστον σχεδόν.

Μετά τὰ σκάφη τοῦ Phillips, τοῦ Alsitt καὶ τοῦ Brun (1863),
πρέπει νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ἔτος 1885, ὅπως παραστῶμεν ἐκ νέου
εἰς πραγματικὰς προσπάθειας καὶ κατασκευὴν υποβρυχίων σκα-
φῶν, διὰ τοῦ πρώτου υποβρυχίου Nordenfeli. Ἐφαρμόσμεν ἀλλω-
στε ἀπὸ τινος εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης, τῆς ριζικῆς μετατρο-
πῆς τῶν πολεμικῶν ναυτικῶν. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ θώρακος, ἡ τε-
λειοποίησις τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὅλα αἱ ἄλλαι αἱ γίνεαι μηχανι-
καὶ πρόοδοι, αἵτινες ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν κυριολεκτικῶς κατέ-
στησαν καταπληκτικαί, ἀρδρὴν μετέβαλον τὰ τῆς ναυπήγησεως
τῶν πολεμικῶν πλοίων.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Nordenfeli κατασκευασθὲν υποβρύχιον, ἔπλεε
εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μὲν τῆς θαλάσσης δι' αἰμοὶ, υποβρυχίως δὲ
(καὶ ἐπὶ μικρὸν διάστημα μόνον) τῇ βοηθείᾳ ἐνεργείας θερμαν-
τικῆς (ἀτμοῦ) προηγουμένως ἀποταμιευθείσης. Ὡς ὄπλον δὲ εἶχε
τορπίλλαν ἐκσφενδονιζομένην υποβρυχίως ἐκ τῆς πρώρας.

Ὁ Nordenfeli διὰ τῶν τεσσάρων υποβρυχίων αὐτὰ κατα-
σκεύασε, ἐφέλκυσε τὴν προσοχὴν ὅλων τῶν ναυτικῶν τοῦ κό-
σμου (*). Ἀλλὰ παρὰ τὴν καλὴν ταχύτητα ἦν ταῦτα εἶχον (14 ἔως
15 μίλια καθ' ὥραν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης τὰ τοῦ τε-
λευταίου τύπου) καὶ παρὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν εὐχέρειαν περὶ
τὴν κατάδυσιν καὶ τὴν ἀνάδυσιν, ἐγκατελείφθησαν, οὐ μόνον
διὰ τὰ οὐχὶ καλὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκσφενδονιστικῶν αὐτῶν
μηχανημάτων, ἀλλ' ἰδίως διὰ τὸ βασικὸν αὐτῶν ἐλάττωμα, καθ' ὃ
ἡ πρόωσις υποβρυχίως ἐγένετο τῇ βοηθείᾳ αἰμοῦ ἐναποτα-
μιευομένου, εἴτε εἰς εἰδικὰς ἀποθήκας, εἴτε εἰς αὐτοὺς τοὺς λέ-
βητας. Ἡ διάταξις αὕτη συνετέλει εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἐσωτε-
ρικῆς τῶν υποβρυχίων θερμοκρασίας εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε
τὸ προσωπικὸν αὐτῶν ἠδυνάτει νὰ υποφέρει αὐτὴν καὶ κατὰ τὴν
διάρκειαν ἀκόμη τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας πλώων. Ἐν τούτοις,
πολλαὶ διατάξεις τῶν υποβρυχίων τούτων, ὡς π.χ. ἡ ἐπιφύλαξις
ἐλαφρᾶς πλευστότητος, ἦτις κατενικατο διὰ τῆς ἐνεργείας, εἴτε

(*) Καὶ τὸ ἡμέτερον Ναυτικὸν εἶχε προμηθευθῇ ἐν τοιοῦτο, ὅπερ ὁμοῦ δὲν
ἐγένετο, δεκτὸν ὡς μὴ ἐκπληρώσαν τοὺς ὁρους τῶν συμφωνιῶν. Πολλὰ πειρά-
ματα δι' αὐτοῦ ἐγένοντο ἐν Πειραιεῖ.
*Υποβρύχιον ἐπίσης κατεσκεύασε καὶ ὁ Ἕλληνας Γρυπάρης, ὅστις καὶ ἐξέτελεσε
δι' αὐτοῦ πολλὰ πειράματα. Ἀλλ' οὕτε τὸ υποβρύχιον τοῦτο ἐγένετο δεκτὸν.

ἐλίκων εἴτε πηδαλίων, ἡ ἀντικατάστασις τῶν ἐξωτερικῶν ἐκ-
σφενδονιστικῶν μηχανημάτων δι' ἐσωτερικῶν τοιούτων, εἶναι τοι-
αῦτα ὥστε καὶ σήμερον ἀκόμη εὐρίσκονται ἐν χρήσει.

Μετά τὸ υποβρύχιον Nordenfeli, εἰσερχόμεθα εἰς ἄλλην πε-
ρίοδον, τὴν περίοδον τῶν μικρᾶς ἀκτίνος ἐνεργείας υποβρυχίων,
ἦτοι τῶν αἰμυντικῶν τοιούτων (ηλεκτροκινήτων καθ' ὁλοκλήριαν).
Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται τὸ Petal (Ισπανικόν), ὁ
Gymnote (γαλλικόν), ὁ Delphin (Ιταλικόν), ὁ Zede (226 τόνων) καὶ ὁ
Goubet (γαλλικα). Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐμελετήθησαν με-
ἀρχας καθαρῶς ἐπιστημονικὰς καὶ με σκοποῦς καθαρῶς διαγε-
γραμμένους, πάντα ἐκεῖνα τὰ ζητήματα τῆς υποβρυχίου ναυτι-
λίας ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν κληρονομίαν, ἥς ἐπώφεληθησαν τὰ
διάφορα ναυτικά (Γαλλίας, Ἀμερικῆς κ.α.) διὰ νὰ κατασκευά-
σουν τὰ νεώτερα αὐτῶν υποβρύχια. Εἰς τῆς περιόδου ταύτης τὰς
μελέτας ἐπίσης ὀφείλεται ἡ καλλιτέρευσις τῶν ηλεκτρικῶν συμ-
πικνωτῶν, ὡς καὶ τὰ περισκόπια.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὴν τελευταίαν τῶν υποβρυχίων περίοδον,
καθ' ἣν ἡ κατασκευὴ αὐτῶν μεγάλως προώδευσεν. Εἰς τοῦτο κυ-
ρίως συνέτεινε ὁ κατὰ φερουάριον τοῦ 1896 προκηρυχθεὶς διεθνὴς
διαγωνισμὸς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν τῆς Γαλλίας, τοῦ
ὁποῦ σκοπὸς ἦτο ὁ καταρτισμὸς σχεδίου υποβρυχίου πλοίου,
ὡς καὶ ἡ εὕρεσις τῶν δευτερευόντων μηχανημάτων τῶν χρησι-
μῶν εἰς τὴν υποβρύχιον ναυτιλίαν.

Εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦτον εἰς δὲ πολλοὶ ναυπηγοὶ ἔλαβον
μέρος, ἐβραβεύθη σχεδίου καταδυομένου αὐτονομίου τορπιλλο-
βόλου (torpilleur submersible autonome) ὑποβληθέν ὑπὸ τοῦ ναυ-
πηγοῦ τοῦ Γαλλικοῦ ναυτικοῦ Laubeuf. Ἐβραβεύθη ἐπίσης καὶ
κινητήριος μηχανὴ λειτουργοῦσα διὰ βαρέος ὀρυκτοῦ ἐλαίου,
ὅπο τοῦ ναυπηγοῦ Forest προταθείσα, ὡς καὶ σύστημα ἐκσφεν-
δονισεως τορπιλλῶν τοῦ Ρώσου ναυπηγοῦ Drzewiecki.

Ἀμέσως μετὰ τὸν διαγωνισμὸν ἤρχισεν ἡ ναυπήγησις υπο-
βρυχίου σκάφους ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ βραβευθέντος σχεδίου τοῦ
Laubeuf. Τὸ πλοῖον τοῦτο ὅπερ ὠνομάσθη Narval, ἀπετελεῖτο
ἐκ δύο χωριστῶν σκαφῶν, ἐξ ὧν τὸ ἐν εἰσήρχετο ἐντὸς τοῦ ἐτέ-
ρου, τὸ μετὰ δὲ τῶν δύο σκαφῶν κενὸν ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ
τὴν κατάδυσιν, εἰσαγομένου εἰς αὐτοῦ τοῦ ἀναγκαίου τῶν διὰ
ταύτην θαλάσσιου ὑδατος. Ὁ Narval ἔφερε διὰ τῆς ἐπὶ τῆς ἐπι-
φανείας τῆς θαλάσσης κίνησιν μηχανὴν Forest διὰ βαρέος ὀρυ-
κτοῦ ἐλαίου ἐνεργοῦσαν, δι' ἧς ἠδύνατο νὰ διατρέξῃ 252 μίλια
με ταχύτητα 12 μιλίων καθ' ὥραν ἢ 624 μίλια με ταχύτητα 8 μι-
λίαν. Διὰ τὴν υποβρύχιον κίνησιν ἐχρησιμοποιεῖτο συνήθης ἡλε-
κτρικὴ μηχανή, τῇ βοηθείᾳ τῆς ὁποίας ἠδύνατο νὰ διατρέξῃ 25
μίλια με ταχύτητα 8 μιλίων, ἢ 72 μίλια με ταχύτητα 5 μιλίων. Ὡς
ὀπλισμὸν ἔφερε τέσσαρας τορπίλλας ἐκσφενδονιζόμενας διὰ μη-
χανημάτων συστήματος Drzewiecki. Ἐφοδιάσθη δηλ. τὸ υποβρύχιον,
διὰ πάντων τῶν ἐν τῷ διαγωνισμῷ βραβευθέντων μηχανημάτων.

Τὰ πειράματα τοῦ Narval διήρκεσαν ἐπὶ μακρόν καὶ τ' ἀ-
ποτελέσματα αὐτῶν ὑπῆρξαν ἀρκοῦντως ἐνθαρρυντικά ὑπὸ τὴν
ἐσπομὴν καὶ τῆς εὐσταθείας καὶ τῆς ταχύτητος καταδύσεως ὡς
καὶ τῆς ἐκσφενδονισεως τῶν τορπιλλῶν. Ὁ ἀπὸ Cherbourg δὲ
εἰς St. Malo καὶ τάνάπαιν
πλοῦς αὐτοῦ, δεικνύει τὸν
βαθμὸν τῆς τελειότητος του.
Συνεπεία τῆς ἐπιτυχίας ταύ-
της τὸ Γαλλικὸν ναυτικὸν
προέβη εἰς τὴν κατασκευὴν
πολλῶν υποβρυχίων σκαφῶν.

Πρὸ τῶν θετικῶν τούτων
ἀποτελεσμάτων καὶ τὸ Ἀγγλι-
κὸν ναυτικὸν, ὅπερ μέχρι τῆς
στιγμῆς ἐκείνης ἀδιαφόρος ἔ-
βλεπε τὴν ἐξέλιξιν τῆς υπο-
βρυχίου ναυτιλίας, ἤρξατο τέ-
λος νὰ διδῇ μεγαλειτέραν εἰς
τὸ ζήτημα προσοχὴν. Οὕτω
παρήγγειλε τῷ 1900 πέντε υπο-
βρύχια τύπου Holland (περὶ
τῶν τοῦ τύπου τούτου κατω-
τέρω), δι' ὧν ἔγιναν πολλὰ
πειράματα, κατόπιν τῶν ὁ-
ποίων ἀπεφασίσεν νὰ κατα-
σκεύασῃ τέσσαρα ἀκόμη ἄλλα
τελειότερα.

Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἀμερικανι-
κὸν ναυτικὸν δὲν ἔμεινεν ἀδι-
φορον εἰς τὸ ζήτημα τῶν υποβρυ-
χίων. Οὕτω, ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανι-
κοῦ ναυαρχείου προεκηρύχθησαν
διαγωνισμοὶ κατὰ τὰ ἔτη 1887 καὶ
1893, ἀποτελέσματα τῶν ὁποίων ὑ-
πῆρξεν ἡ εἰς τὴν Holland Company
παράγγελία ἐνὸς υποβρυχίου, τοῦ
Plunger. Κατὰ τὸ διάστημα ὁμοῦ
τῆς ναυπήγησεως τοῦ υποβρυχίου
τούτου, ἡ αὐτὴ ἐταιρεία κατεσκεύα-
σεν ἕτερον τοιοῦτο, ἀλλ' ἰδίως αὐ-
τῆς τύπου, ὅπερ ὠνομάσθη Holland.
Τὰ πειράματα τοῦ Holland
(ὅπερ ἔφερε τορπιλλοβλητικὸν σω-
λῆνα καὶ δύο πυροβόλα τῶν 215
χιλ. διὰ τὴν ἐκσφενδόνισιν ἐνεα-
ρίαν καὶ υποβρυχίων τορπιλλῶν),
ὑπῆρξαν ἀρκοῦντως ἐνθαρρυντικά,
δι' ὃ τὸ Ἀμερικανικὸν ναυτικὸν
παρήγγειλε τὴν ναυπήγησιν ἐξ τοι-
ούτων υποβρυχίων, εἰς τὰ ὁποῖα
ὁμοῦ δὲν ἐτέθησαν πυροβόλα.

Ἐνταῦθα ἀξίζει νὰ παρατηρη-

σωμεν τοῦτο τὸ περίεργον, ὅτι ὁ John Holland ὁ σχεδιάσας τὰ
ἄνω υποβρύχια, ἤρχισεν τὰς μελέτας καὶ τὰ πειράματά του ἀπὸ
τοῦ ἔτους 1877, ὡς ἐάν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδὲν τῶν προ-
βλημάτων τῆς υποβρυχίου ναυτιλίας εἶχε μελετηθῇ οὕτω δὲ ὅταν
εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὰς πρώτας του μελέτας, ἦτοι τῷ 1897, καθέλ-
κυσε τὸν Plunger, μόλις καὶ μετὰ βίας κατ' ὠρθεως νὰ παρουσιάσῃ
υποβρύχιον ὄργανον ἀξίον τῆς ἐποχῆς, ἐνῶ ἀπεναντίας ἐν Ἰτα-
λίᾳ διὰ τοῦ Delphin καὶ ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ Gymnote καὶ τοῦ Zede,
ἔφθασαν εἰς ἀνάλογα ἀποτελέσματα ἐνωρίτερον καὶ πολὺ τοχύ-
τερον αὐτοῦ, διότι ἐστηρίχθησαν ἐπὶ τῆς κτηθείσης πείρας.

Ὅπως ἀνακεφαλαιώσωμεν τώρα τ' ἀνωτέρω, παρατηροῦμεν
ὅτι εἰς τρεῖς περιόδους δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὴν ἱστορίαν
τῆς υποβρυχίου ναυτιλίας, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν αὐτῆς μέχρι τοῦ τέ-
λους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἡ πρώτη περίοδος εἶναι ἡ τοῦ
Bushnell καὶ τοῦ Fulton, ἥς χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ ἀλόγτης
τῶν μηχανικῶν μέσων καὶ τὰ θετικά ἀποτελέσματα.

Ἡ δευτέρα διέρρευσεν εἰς δοκιμὰς. Προσπάθουν οἱ περὶ
τὴν κατασκευὴν τῶν υποβρυχίων ἀσκολοῦνται, νὰ ἐφαρμόζον
τὰς διαφόρους μηχανικάς προόδους ἐφ' ὅσον αὗται παρουσιάζ-
ζοντο. Κατὰ ταύτην ἐγκαταλείπονται καὶ πρωτογενῆ μέσα τῆς
προώσεως. Δὲν ἀρκοῦν πλέον αἱ κώπαι, καὶ καταδικάζεται ἡ διὰ
τῶν χειρῶν περιστροφή τῶν ἐλίκων. Ἐμφανίζονται αἱ δι' αἰθέρος,
αἱ διὰ πετρελαίου, αἱ δι' ηλεκτρισμοῦ κινούμεναι μηχαναί, ἐνῶ
ἔξ ἄλλων ἡ κατάδυσις κατορθοῦται διὰ τεσσάρων τρόπων, ἦτοι
διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ὑδατος, διὰ τοῦ ὀριζοντίου πηδαλίου, διὰ τῆς
καθέτου ἔλικος καὶ διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ὄγκου.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ, οὐδὲν τῶν ἀνω μνημονευθέντων μέσων προώ-
σεως, ἔδωσεν ἱκανοποιητικά ἀποτελέσματα, ἐσκέφθησαν νὰ τὰ
συνδυάσουν. Οὕτω, διὰ τοῦ ναυάρχου Bourgeois καὶ τοῦ Brun ἐν
Γαλλίᾳ καὶ τοῦ Alsitt ἐν Ἀμερικῇ, ἐμφανίζονται τὰ μικτὰ μέσα
(ἀτμός ἢ πεπιεσμένος ἀήρ διὰ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ηλεκτρισμὸς
τοῦ αἵτην). Καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ αὐτὸ σύστημα εἶναι ἐν χρήσει.

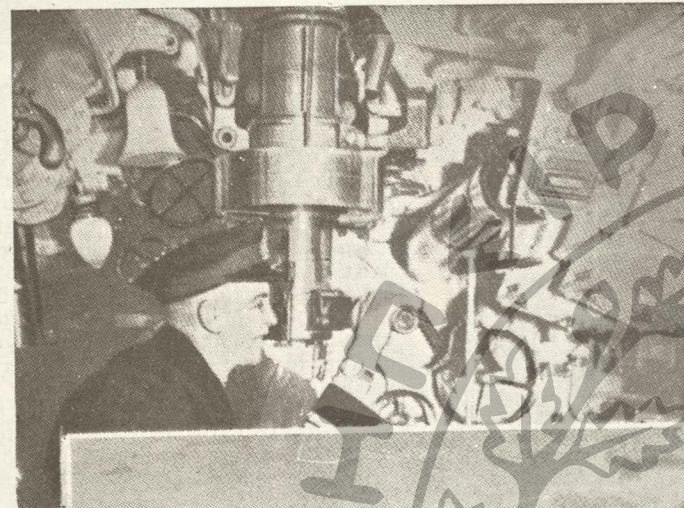
Ἡ τρίτη περίοδος περιλαμβάνει τὰ νεώτερα υποβρύχια (Hol-
land, Narval) ἅτινα πλέον εἶναι πραγματικὰ πολεμικὰ μηχανήματα.

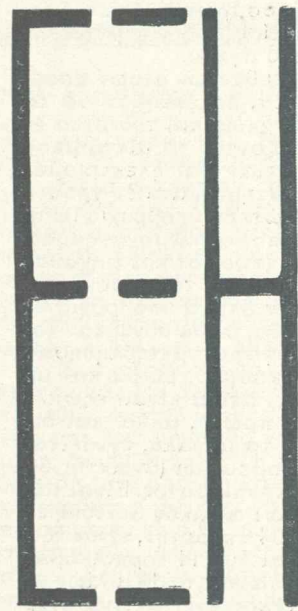
Ἐκτοτε τα τῆς υποβρυχίου ναυτιλίας (προσωπικαί μηχαναί,
μηχανήματα, ὄργανα), δὲν ἔπαυσαν ἀπὸ τοῦ νὰ τελειοποιῶνται
διαρκῶς καὶ σήμερον δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τὰ υποβρύχια εἶ-
ναι σχεδὸν τέλεια. Ἡ χρῆσις τῶν ἐγενικεύθη, αἱ δὲ συνθήκαι τοῦ
κατὰ θάλασσαν πολέμου ἔνεκα τούτου μεγάλως μετεβλήθησαν.

Ἡδὲ ὅλα τὰ πολεμικά ναυτικά τοῦ κόσμου, μικρά καὶ με-
γάλα, εἶναι ἐφωδιασμένα δι' υποβρυχίων, ἅτινα εἶναι ἐξωπλι-
σμένα οὐχὶ μόνον διὰ τορπιλλῶν, ὡς τὰ πρώτα, ἀλλὰ καὶ διὰ
πυροβόλων καὶ νερκῶν. Ὑπάρχουν δὲ εἰς τὰ μεγάλα, ἐννοεῖται,
ναυτικά—ἐκτὸς τῶν συνήθων πολεμικῶν υποβρυχίων (ἀνοικτῆς θα-
λάσσης, ἀμύνης ἀκτῶν) καὶ τινὰ μεγίστου ἐκποτισματος. Εἶναι ταῦ-
τα τὰ εὐδρομο-υποβρύχια ἐν τῶν ὁποίων, τὸ Γαλλικὸν Surcouf ἐκ-
τοπίζει 2926 τόν. εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ 4304 ὅπ' αὐτὴν, εἶναι ἐξω-
πλισμένον διὰ 2 πυροβόλων τῶν 203 χιλ. καὶ διὰ 14 τορπιλλοβλη-
τικῶν σωλῆνων, φέρει ἐν ὑδροπλάνῳ, ἔχει ταχύτητα 18 μιλίων εἰς
τὴν ἐπιφάνειαν καὶ 10 ἐν καταδύσει καὶ τέλος ἔχει ἀκτίναν ἐνε-
ργείας 10.000 μιλίων.

Πόσον μακρὸν εὐρισκόμεθα ἀπὸ τὰς
ἰδέας τῆς ἐποχῆς (ἀρχαί τοῦ παρελθόν-
τος αἰῶνος) καθ' ἣν ὁ μὲν Γάλλος ναύαρ-
χος Dacres ἔλεγεν εἰς τὸν Φούλωνα,
ἀποδείξαντα αὐτῷ τὸ δυνατόν τῆς υπο-
βρυχίου ἀναφλέξεως τῆς πυρτιδος καὶ
ἐπομένως τῆς διὰ τορπιλλῶν καταστρο-
φῆς τῶν πλοίων, ὅτι ὁ νέος τρόπος τοῦ
μάχεσθαι υποβρυχίως ἦτο «ἀντάξιος Ἀλ-
γερινῶν πειρατῶν, οὐχὶ ὁμοῦ τῶν Γάλ-
λων», ὁ δὲ κόμης Stanhope εἰς τὴν Βου-
λὴν τῶν Ἀρδῶν, ὥριζε τ' ἀποτελέσματα
τῶν υποβρυχίων ὑπονόμων, ὡς «λυπρὸν
καὶ φοβερὸν μέσον καταστροφῆς τῶν
πλοίων»!

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Ι. ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ
Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν

Η Μαρκησία Πομπαντούρ, η πανίσχυρη ευνουμένη του βασιλέως Λουδοβίκου ΙΕ΄.

ΕΡΩΤΕΣ

ΔΟΞΑ

ΦΗΜΗ

ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΡΩΜΕΝΕΣ

Η μεγάλες γυναικείες μορφές, που καταύγασαν με τη φωτεινή προσωπικότητά τους την ιστορία της ανθρωπότητας, είχαν μεταξύ τους ένα χαρακτηριστικό, το κύριο και κοινό χαρακτηριστικό, πώς στη διαμόρφωση του πεπρωμένου τους, ή αισθηματική τους ζωή έπαιξε το σπουδαιότερο ρόλο. Η μεγάλες γυναίκες υπήρξαν όλες μεγάλες έρωμένες: και την έπιτυχία τους την στήριξαν στην φλογερότητα του έρωτος, που τις χάρισε καινούργιες δυνάμεις και την άδμαστη θέληση, που χάρισε ο' αυτήν κατόρθωσαν να υπερπηδήσουν τα πιο μεγάλα εμπόδια, που παρουσιάστηκαν στη σταδιοδρομία τους.

Κάθε γυναίκα έχει στη ζωή της μια στιγμή, που θα μπορούσε να διεκδικήσει τον τίτλο της μεγάλης έρωμένης. Μά ανάμεσα ο' αυτές είναι μερικές που ξεχωρίζουν. Κι' αυτές είναι ή γυναίκες εκείνες, που ή μοίρα τις χάρισε ένα λαμπρό φωτοστέφανο αϊγλης και που τ'όνομά τους ένικησε το χρόνο. Μά και πάλι ανάμεσα ο' αυτά τα προνομιοδχα πλάσματα που άπηθανάτισε ή ιστορία ξεχωρίζουν έξη ονόματα: τα ονόματα της Μπιάνκας Καπέλλο, της μαρκησίας ντε Μοντεσπάν, της μαρκησίας ντε Πομπαντούρ, της κομήσσης ντε Μπαρρύ, της λαίδης Χάμιλτον και της αυτοκρατειρας Αικατερίνης.

Η Μπιάνκα Καπέλλο κράτησε είκοσι τέσσερα ολόκληρα χρόνια το ένδιαφέρον και τη συγκίνηση του κόσμου. Η αθλιότητα, ή κατάρτιση, ή καταπληκτική ανύψωση και τέλος ο θρίαμβος: να μέ λίγα λόγια μια περίληψη της καταπληκτικής ιστορίας της Μπιάνκας Καπέλλο, μεγάλης δούκισσας της Τοσκάνης, που γεννήθηκε στα 1548 και πέθανε στα 1587.

Σε ηλικία δέκα έξη χρονών, ή Μπιάνκα, ή πιο όμορφη Βενετσιάνη της εποχής της, ένω πήγαινε στην εκκλησία, είδε τον Πιέτρο Μποναβεντούρι, ένα νεαρό θεότρελλο τραπέζιτικό υπάλληλο, που είχε βάλλει στο νού του να ξεμαλώσει την υπερίφανα αρχοντοπούλα. Γι' αυτό έφρανιζόταν πάντα ντυμένος σαν ευνούχος και φέροντας το όνομα Πιέτρο Σαλβιάτι. Οι δυο νέοι έρωτεύθηκαν τρελλά, και σε λίγο ή Μπιάνκα κατάλαβε πως θα γινόταν μητέρα. Η αποκάλυψη αυτή συνέτριψε τα όνειρά της. Σύμφωνα με το βενετσιάνικο νόμο το έγκλημά της έτιμωρείτο με αλώνια φυλάκιση γι' αυτήν και μ' άπαγχονισμό γιά τον έραστή της. Και τότε μπροστά στον κίνδυνο αυτόν, που τους άπειλούσε, οι δύο έραστές έγκατέλειπαν κρυφά μια σκοτεινή νύχτα την πόλη των Δόγηδων.

Το σκάνδαλο έξσπασε την επομένη. Η αρχές διατάχθηκαν από το «Συμβούλιο των Έπτά» να συλλάβουν τους δραπέτες, άρίστηκε δε άμοιβή γιά τη σύλληψή τους δυο χιλιάδες δουκάτες, άμοιβή που την προσέφερε ο άτιμασθείς πατέρας της κόρης. Έξη ολόκληρους μήνες το ζευγάρι των έρωτευμένων, που είχε

στο μεταξύ νομιμοποιήσει τις σχέσεις του, αναγκάστηκαν να κρύβεται και να ζή την πιο άθλια ζωή. Μόνο ένα θαύμα μπορούσε να τους σώσει από την όργη του πατέρα της Μπιάνκας.

Και το θαύμα αυτό δεν άργησε να γίνει! Ο Πιέτρο και ή Μπιάνκα βρέθηκαν επί τέλους στην Φλωρεντία. Κι' άμέσως άλλαξε κ' ή τύχη τους. Η Μπιάνκα, που τις άρεζε να κάθεται στο παράθυρο του σπιτιού της, προσήλκυσε μια ήμέρα τα βλέμματα ενός ευνούχου που περνούσε. Ο ευνούχος αυτός δεν ήταν άλλος από τον Φραγκίσκο των Μεδίκων, γιού του παντοδυνάμου Δουκός Κοσμά των Μεδίκων.

Κι' ότι ή μοίρα είχε γράψει γι' αυτήν, δεν άργησε να πραγματοποιηθή. Η Μπιάνκα έγινε έρωμένη του Φραγκίσκου κι' από τότε άρχισε ή καταπληκτική της σταδιοδρομία. Χάρη στον έραστή της κατόρθωσε να άμνηστευθή, αυτή κι' ο άντρας της, από την Ένετική πολιτεία. Κ' έτσι ή κατατρεγμένη Μπιάνκα Καπέλλο έγινε ή πρώτη κυρία της Φλωρεντίας. Η θέση της στερέωσε άκόμα πιο πολύ με το θάνατο του δούκός Κοσμά, όπότε ο Φραγκίσκος άνεκρήρυνή μέγας Δούξ της Τοσκάνης. Μά ή Μπιάνκα δεν είχε φθάσει άκόμα στο σκοπό που επέβλεπε. Ο άντρας της που ζούσε, όπως ζούσε κ' ή γυναίκα του, Φραγκίσκου, άρχιδούκισσα Ίωάννα των Άψβούργων, δεν επέτρεπαν να παντρευτή αυτή τον έρωμένο της το Δούκα Φραγκίσκο. Μά ή όμορφη Βενετσιάνη είχε την τύχη μαζί της. Ο Πιέτρο Μποναβεντούρι μαχαιρώθηκε μια νύχτα που έβγαίνει από το σπίτι κάποιος πριγκιπέσσας κ' ή άρχιδούκισσα δεν άργησε να τον άκολουθήσει στον τάφο. Τίποτε πιά δεν εμπόδιζε την πραγματοποίηση των ονείρων της Μπιάνκας.

Πράγματι, ο Μέγας Δούξ Φραγκίσκος, τρελλά έρωτευμένος, άνήγγειλε άμέσως την άπόφασή του να παντρευτή την έρωμένη του. Το πράγμα πήρε τη μορφή σκανδάλου, γιατί ή Μπιάνκα δεν ήταν παρά ή χήρα ενός άσημαντου άστού. Μά ή διαβολογυναικα αυτή δεν έγκατέλειπε εύκολα τα σχέδιά της. Συμφιλιώθηκε με τους συγγενείς της της Βενετίας και κατόρθωσε, χάρις ο' αυτούς ν' άνακηρυχθή «Κόρη της Ένετικής Δημοκρατίας». Ο πρωτοφανής αυτός τίτλος, που άπνευμήθη στη Μπιάνκα κατετρόπωσε όλους τους έχθρούς της, που δεν ήσαν λίγοι. Και σε λίγο έτελοούντο με άφάνταστη μεγαλοπρέπεια οι γάμοι του μεγάλου Δουκός της Τοσκάνης Φραγκίσκου με την εύγενή Βενετσιάνη Μπιάνκα Καπέλλο, που πριν από λίγα χρόνια είχε δραπετεύσει από το σπίτι της μια σκοτεινή νύχτα άκολουθώντας ένα νεαρό τυχοδιώκτη.

Τώρα ή Μπιάνκα ήταν ή πραγματική κυρία του πλουσιωτάτου εκείνου κράτους. Σέροντας τον άντρα της από τη μητέρα, έβασίλευσε στην πιο δύσκολη εποχή που άναφέρει ή ιστορία των

ανθρώπων. Αυτή διηύθυνε τον άγώνα έναντίον του άδελφού του άνδρός της, του καρδινάλιου Φερδινάνδου των Μεδίκων, που με χίλιες δυο δολοπλοκίες προσπαθούσε να έκθρονίσουν τον Φραγκίσκο. Το φθινόπωρο του 1587 ή αλή της Τοσκάνης συγκεντρώθηκε στο Πότζίο. Διοργανώθηκαν τότε μεγάλες τελετές επ' ευκαιρία της συμφιλίωσης του Μεγάλου Δουκός με τον άδελφό του τον Καρδινάλιο. Και ή Μπιάνκα Καπέλλο, που είχε πρωτοστατήσει ο' αυτή τη συμφιλίωση, πίστεψε πως είχε πλέον νικήσει όριστικά το μεγάλο έχθρό της...

Και ξαφνικά, την επομένη της μεγαλοπρεπούς τελετής, ο Φραγκίσκος άρρώστηκε βαρεία. Ταυτόχρονα περίπου ή Μπιάνκα Καπέλλο άισθάνθηκε κ' αυτή μια ξαφνική άδιαθεσία κ' έχασε τις αισθήσεις της. Λίγες ώρες άργότερα ο Μέγας Δούξ της Τοσκάνης ξεψυχούσε και προτού περάσει ή συγκίνηση του κόσμου από την άναπάντεχη έκλινη είδηση, άναγγέλλθηκε και μια άλλη:

— Η Μπιάνκα Καπέλλο πέθανε!

Ήταν σάραντα μονάχα έτών.

Το μυστήριο του θανάτου του Μεγάλου Δουκός της Τοσκάνης δεν διαλευκάνθηκε άκόμα. Άσφαλώς, όμως, στην τραγωδία αυτή δεν έμεινε άμέτοχος ο καρδινάλιος Φερδινάνδος των Μεδίκων, που ύστερα άπ' το θάνατο του άδελφού του άνακηρύχθηκε Μέγας Δούξ της Τοσκάνης, άντάξιος διάδοχος της όμορφης Βενετσιάνας Μπιάνκας Καπέλλο.

Η Φρανσουάζ— Άθηναις, μαρκησία ντε Μοντεσπάν, υπήρξε άσφαλώς ή πιο ένδιαφέρουσα από τις πολυάριθμες έρωμένες του Βασιλέως της Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΔ΄. Έχοντας καταγωγή από μια παλιά άριστοκρατική οικογένεια, κατόρθωσε με την όμορφιά και την έξυπνάδα της, από άπλη δεσποινίς των τιμών, να έκτοπλη την έπισημη έρωμένη του Βασιλέως, τη δεσποινίδα ντε Λαβαλιέρ και να πάρη τη θέση της. Παντρεμένη μ' έναν έπαρχιώτη ευνούχο, που διέκρινε κάθε σχέση μαζί της, όταν πληροφορήθηκε τη διαγωγή της, έγκαταστάθηκε στα άνάκτορα, όπου κ' έγινε πραγματική βασίλισσα. Την έτρεμαν όλοι, μά και την έλάτρευαν συγχρόνως, γιατί άπ' αυτή έκρηγαν ή τύχη όλου του κόσμου.

Ο σύνδεσμος της κυρίας ντε Μοντεσπάν με τον Βασιλέα— Ηλίου κράτησε πολλά χρόνια. Η Μαρκησία έδωσε στο Βασιλέα έπτά παιδιά, που άνεγνωρίστηκαν όλα και κατέλαβαν τις πρώτες θέσεις της Αύλης των Βερσαλλιών. Μά παρ' όλη τη δύναμή της, ή μαρκησία καταλάβαινε πως ή τύχη της ήταν άβέβαια: έκρηγαν από ένα καπρίσιο του βασιλέως. Πράγματι, από καιρό σε καιρό, ο Λουδοβίκος άλλαζε φιλενάδες, μά πάντα γυρνούσε στη Μαρκησία ντε Μοντεσπάν που ήταν ή έπισημη βασιλική έρωμένη.

Και ξαφνικά, ο βασιλεύς γνωρίστηκε με την δεσποινίδα ντε Φοντάν, μιαν υπέροχη κοπέλλα δέκα όκτώ χρονών, στο πρόσωπο της όποιας όλοι οι άδελφοί διείδαν την καινούργια Βασιλική έρωμένη. Η παλιά ευνουμένη κατάλαβε πως το τέλος της βασιλείας της πλησίαζε. Και μια μέρα ξαφνικά, ή δεσποινίς ντε Φοντάν πέθανε άνάμεσα σε φρικτούς πόνους...

Ο θάνατος αυτός στάθηκε ή άρχή των τρομερών άποκαλύψεων. Ο Βασιλεύς διέταξε την ένέργεια των άνακρίσεων σχετικώς με τον αϊφνίδιο θάνατο της Φοντάν και τότε ήλθε στο φώς ή πιο φρικιαστική τραγωδία που άναφέρουν τα χρονικά της ιστορίας.

Η κυρία ντε Μοντεσπάν συνδεόταν από μικρή με κάποια

Βουαζέν, μάγισσα και δηλητηριάστρια. Η σύλληψη αυτής της Βουαζέν, άποκάλυψε ολόκληρη την ύποθεση των δηλητηρίων γιά την όποια έκτελεσθήσαν διακόσιοι άνθρωποι, χάρις στις ένέργειες ενός δικαστηρίου που συνεκροτήθη γι' αυτήν την ύποθεση και που είναι γνωστό με το όνομα, το «Φλογερό Συμβούλιο». Η Βουαζέν άπεκάλυψε, πως όταν άκόμα ή Λουίζα ντε Λαβαλιέρ βασίλευε στην καρδιά του Λουδοβίκου, κατά παράκληση της Μοντεσπάν, είχε προβή σε διάφορες μαγικές ένέργειες, που σκοπούσαν να φέρουν μια μετατροπή στις διαθέσεις του βασιλέως. Και σαν είδε πως το όνειρό της είχε γίνει πραγματικό, ή μαρκησία ντε Μοντεσπάν, πίστεψε στην άπεριόριστη δύναμη της μάγισσας. Από τότε, κάθε φορά που διέβλεπε κάποιο κίνδυνο, έτρεχε στην Βουαζέν, που διαργάνωνε διάφορες τελετές μαύρης μαγείας. Η τελετές αυτές συνίσταντο κυρίως στο έζη: Η Μοντεσπάν, όλόγυμνη, έαπλωνόταν τα μεσάνυχτα στο ιερόν βήμα μιας έρημης εκκλησίας, κι' από πάνω της ένας παπάς διάβαζε τις ευχές που περιλαμβάνουν ή κολασμένες λειτουργίες της μαύρης Μαγείας. Ύστερα, οι παριστάμενοι επεδίδοντο σε άφάνταστα όργια, κι' όλα αυτά γιά να κατορθώσει ή Μοντεσπάν να συγκρατήσει την άγάπη του Βασιλέως.

Σαν πέρασαν, όμως, τα χρόνια κ' ή μαύρη μαγεία δεν απέδιδε πιά τα ποθούμενα άποτελέσματα, τα πράγματα πήραν χειρότερο δρόμο. Κατά τις λειτουργίες της μαύρης μαγείας έβουσιάζοντο τώρα παιδιά, που τα άγόραζαν από φτωχικές οικογένειες. Ταυτόχρονας δε ή Βουαζέν παρσέκυζε διάφορα φίλτρα από αίμα νυχτερίδας, που ή Μοντεσπάν τάβαζε στα διάφορα φαγητά του μεγάλου της έρωμένου Λουδοβίκου ΙΔ΄.

Και σαν είδε ή τρομερή μαρκησία πως κάθε έλπίδα είχε πιά χαθή και πως σε λίγο θα την άντικαθιστούσε μια καινούργια ευνουμένη, έκανε μια τελευταία χειρονομία: Άπεφάσισε να δηλητηριάσει το Λουδοβίκο. Προσέφερε 100.000 λίρες στην Βουαζέν γιά τα της έτοιμής ένα τρομερό δηλητήριο, που θα έφερνε άποτέλεσμα με την άπλη έπαφή του δέρατος του Βασιλέως. Προτού, όμως, προσθάσει να θέσει σε ένέργεια το τρομερό της σχέδιο, συνελήφθη ή Βουαζέν και άπεκαλύφθη ολόκληρη ή τρομερή ύποθεση. Η Βουα

Η περιβόητος διά τα έγκλημά της έρωμένη του βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ΄ μαρκησία ντε Μοντεσπάν, έπιδιδοντο σε διάφορες μαγικές για να συγκρατήσει την άγάπη του βασιλικού έραστού.

ζεν κατεδικάσθη στόν διά πυρός θάνατο, καθώς και οί συνένοχοί της, έκείνοι που βοήθησαν τήν Μοντεσπάν στίς μαγικές της λειτουργίες. Όσον άφορά τήν ίδια τήν μαρκησία, ό Βασιλεύς, μη μπορώντας νά φέρη στό φώς τά τολμηρά της έγκλήματα, τήν έξώρισε σέ κάποιο πύργο της, όπου και τής έδόθηκεν ή εύκαιρία νά μετανοήσῃ γιά τά έγκλήματά της. Πράγματι ή Μαρκησία ντέ Μοντεσπάν πέθανε χριστιανικώτατα, έξωμολογώντας μπροστά σέ όλους τούς ύπηρέτας της, τά έγκλήματά της...

"Άλλη περίφημη εύνοουμένη Βασιλέως ύπήρξεν ή Μαρκησία ντέ Πομπαδούρ, που είκοσι όλόκληρα χρόνια στάθηκε άφωσιωμένη στό πλευρό του Λουδοβίκου ΙΕ'. Η μαρκησία ντέ Πομπαδούρ, άνάμεσα σ' όλες τις μεγάλες έρωμένες, ξεχώρισε γιά τήν καταπληκτική της προσωπικότητα.

Κόρη του Φρανσουά Πουασόν, Ιπποκόμου του δουκός της Όρλεάνης, είχε πάρει έξαιρετική μόρφωση, γιατί ή μητέρα της τήν προόριζε από μικρή ακόμα γιά ένα λαμπρό μέλλον. Ό έρωμένος της μητέρας της, ό κ. ντέ Τουρνεύμ φρόντισε γιά τήν εκπαίδευσή της μικρής, που έμαθε νά τραγουδά, νά χορεύει, νά ζωγραφίζει, νά άπαγγέλλει, νά Ιππεύει.

"Η νέα Ζάν—"Άντουανέττα συνέλαβε τήν όμορφιά μέ τήν έξυπνάδα. Έτσι ύπολογίζοντας ψυχρά τά πράγματα παντρεύθηκε κάποιον ντ' Ετιόλ, άνεψιό του κηδευμόνος της ντέ Τουρνεύμ. Κοντά στόν πλούσιο άντρα της κατέκτησε τή φήμη και σέ λίγο όλος ό κόσμος στό Παρίσι δέν μιλούσε παρά μόνον γι' αὐτήν. Η φήμη της έφθασε ως τ' αὐτιά του γλεντζέ Λουδοβίκου ΙΕ', που άκριβώς εκείνη τήν εποχή βρέθηκε χωρίς έρωμένη. Η κυρία ντ' Ετιόλ έπωφελήθηκε τότε ενός χοροδού που δινόταν στό Δημαρχείο γιά νά πλησιάσῃ τόν Βασιλέα, που κατέκτησε άμέσως μέ τήν έξαιρετική γοητεία της. Του παρέστῃσε τήν έρωτευμένη και σέ λίγο εγκαθίστατο στό άνάκτορο τών Βερσαλλιών, ως επίσημη έρωμένη του Βασιλέως.

Προτού περάσουν δυό μήνες, ή κυρία ντ' Ετιόλ παρουσιάζόταν μέ μεγαλοπρέπεια στήν αὐλή ως μαρκησία ντέ Πομπαδούρ, μέ τόν επίσημο τίτλο της Βασιλικής γεωμένης, που τήν καθιστούσε στήν πραγματικότητα Βασίλισσα της Γαλλίας.

"Η Πομπαδούρ ύπήρξεν άρκετά έξυπνη γιά νά φροντίσῃ ν' άπαλλάξῃ τόν ύψηλό έρωμένο της από τήν άνα, που τόν βασάνιζε. Διοργάνωνε εύχάριστες διασκεδάσεις, θεατρικές παραστάσεις, γλέντια, προσπαθώντας κάθε φορά ν' άνανέωνῃ τό κέφι του Βασιλέως. Ό Λουδοβίκος ήταν κατενθουσιασμένος κι άγαπούσε πραγματικά τήν έρωμένη του, που τόν φρόντιζε τόσο στοργικά και δέν του έκανε ποτέ σκηνές ζηλοτυπίας.

Στό διάστημα όμως αὐτό μία τρομερή έχθρότης δημιούργήθηκε ένάντιον της Πομπαδούρ. Επ'ι κεφαλής δέ τών έχθρων της ήταν ό ίδιος ό πρωθυπουργός ντ' Αρζανσόν. Ένας σκληρός άγών άρχισε τότε γιά τήν όριστική επικράτηση, άγών στόν όποιον ένίκησεν ή Πομπαδούρ, που χρησιμοποίησε όλη τήν γοητεία και όλη τήν έξυπνάδα της γιά νά συγκρατήσῃ τόν Βασιλέα.

Ζάν άρχισαν, όμως, νά περνοῦν τά χρόνια, οί αὐλικόι γίνηκαν πίο τολμηροί. Ό καθένας είχε και μία προστατευμένη

"Η λαίδη Αίμυ Χάμιλτον έρωμένη του ναύαρχου Νέλσωνος.
Έναντί: Η βασίλισσα της Ρωσίας Αικατερίνη ή Μεγάλη και ό σύζυγός της βασιλεύς Πέτρος ό Γ' τόν όποιον ξεεθρόνισε.

που ήλπιζε νά τήν επιβάλῃ ως επίσημη έρωμένη του Βασιλέως. Η Πομπαδούρ σκέφθηκε τότε πώς θά ήταν μάταιο νά πολεμήσῃ αὐτή γυναίκα, μέ τις φρέσκες κοπέλλες που περιτριγύριζαν τόν Βασιλέα. Διέκοψε τότε κάθε έρωτική σχέση μαζί του κι άρχισε νά παίζῃ τό ρόλο της επίσημης "μεντρίτσας" του Βασιλέως.

Διοργάνωνε τότε τό περίφημο "Πάρκ-ό-Σέρ", τήν έξοική κατοικία, που ό Λουδοβίκος είχαν εγκαταστήσει τó χαρμί του. Έκεί ή Πομπαδούρ συνόδευε τις κοπέλλες, που διάλεγε ή ίδια, φρόντιζε γιά όλα, ακόμη και γιά τά ξεγεννητόρια τών Βασιλικών εύνοουμένων. Η στάση αὐτή συγκινούσε εξαιρετικά τόν Βασιλέα, που δέν ήξερε πώς νά ευχαριστήσῃ τήν Πομπαδούρ γιά τήν άφιλόκερδη φιλία της. Κ' ή έξυπνη μαρκησία έξακολουθούσε νά βασιλεύῃ, έχοντας δική της πολιτική και παίζοντας σπουδαίο ρόλο στίς ύποθέσεις του κράτους.

"Η Πομπαδούρ άφησε τά πιδ έντονα ίχνη στή Γαλλική ιστορία. Τήν κατηγορήσαν ως τρομερά σπάταλη. Η κατηγορία όμως αὐτή δέν είναι παρά ένας μύθος. Σπατάλασε βέβαια ή Πομπαδούρ μιά χάρις στίς σπατάλες αὐτές προέκυψε τή Γαλλία μέ ιδιόμματα, που ακόμα και σήμερα εξακολουθούν νά άποτελούν τή δόξα της. Αὐτή ίδρυσε τήν περίφημη Βιομηχανία πορσελάνης τών Σεβρών και τή Στρατιωτική Σχολή.

"Η μαρκησία ντέ Πομπαδούρ πέθανε σέ ήλικία σαράντα τριών χρονών, κ' είναι περιεργο πώς έφθασε σ' αὐτή τήν ήλικία μέ τή ζωή που έζησε. Νεώτατη ακόμα, είχε κάμει αλλομπίσεις. Η φυματίωση παρ' όλες τις προσπάθειές της τήν κατέβαλλε κ' ή Ζάν—"Άντουανέττα Πουασόν πέθανε στά άνάκτορα τών Βερσαλλιών μ' όλο, που μέσα στά άνάκτορα αὐτά δέν έπετρέπετο νά πεθαίνουν παρά μόνον πρληκτες έξ αίματος.

Του ίδιου Λουδοβίκου ΙΕ' έρωμένη ύπήρξε και ή διαβόητη κόμισσα ντὺ Μπαρρὺ, που σ' αὐτήν έλαχε κι ή, από πολλούς ιστορικούς άμφισβητούμενη, τιμή νά παραστή στίς τελευταίες στιγμές του διεστραμμένου αὐτοῦ μονάρχου.

"Η νυναικα αὐτή που έπρόκειτο νά περάσῃ στήν άθανασία μέ τό όνομα ντὺ Μπαρρὺ είχε γεννηθῇ τήν 19 Αὐγούστου 1743 και λεγόταν στήν πραγματικότητα Ζάν Μπεκὺ. Η Ζάν, τά μικρά της χρόνια τά πέρασε σ' ένα μοναστήρι καλογρηδών που τήν είχε κλείσει κάποιος έραστής της μητέρας της. Σέ ήλικία όμως δέκα πέντε χρονών βρέθηκε στό δρόμο και δέν άργησε νά έμπορευέται τό όμορφο σωματίκι της γιά νά μπορέσῃ νά ζήσῃ. Ύστερα άρχισε νά κάνῃ τή μοδίστρα και τότε, τράβηξε τήν προσοχή τών άριστοκρατών, καταλήγοντας ύστερότερα νά γίνῃ μία από τις γνωστές έταίρες της Γαλλικής πρωτεύουσας.

Τήν ίδιαν εκείνη εποχή τή γνώρισε κάποιος ντὺ Μπαρρὺ, ένας διεφθαρμένος χαρτοποικτης, που κατάλαβε άμέσως πώς μέ τή γυναίκα αὐτή θάκामνε τήν τύχη του. Απεφάσισε νά τήν κάνει έρωμένη του Βασιλέως, και χάρις στή μεσολάβηση του Λεμπέλ, κτμαριέρη του Λουδοβίκου, ή Ζάν Μπεκὺ άδηγήθηκε στά βασιλικά διαμερίσματα. Κι' ήταν τόσο έξαιρετικό τó κέφι, ή ζωή, ή χαρά που άπέδειξε ή πρῶνη δεσποινίς Μπεκὺ, που ό Βασιλεύς γοητεύτηκε και διέταξε τó Λεμπέλ νά παντρεύῃ τή Ζάν μ' έναν εύπτριδι και ύστερα νά τήν τήν φέρῃ.

Χρειάζόταν ένας γαμπρός. Άνέλαβε νά τόν βρῇ ό ντὺ Μπαρρὺ, που έφερε από τήν έπαρχία κάποιον άδελφό του, τόν πάντρεψε μέ τή Ζάν, του πλήρωσε αὐτή τήν εκδόλευση, και τόν ξαναέστειλε στήν έπαρχία του. Κι' έτσι ή Ζάν Μπεκὺ έγινε κόμισσα ντὺ Μπαρρὺ και επίσημη έρωμένη του Βασιλέως.

"Η Ζάν ήταν άληθινή γυναίκα, κι' αντίθετα από τήν προκατοχή της Πομπαδούρ, φερνόταν σάν γυναίκα. Έξώδεσε αλλήπητα, διασκέδασε και δέν νοιαζόταν γιά τίποτε άλλο. Μέ τά χαρίσματα αὐτά είχε κατορθώσει νά κατακτήσῃ τήν αὐλή και έτσι τó κόμμα της ήταν παντοδύναμο, κόμμα αντίπαλο του άλλου κόμματος υπό τόν Δελφίνο, τόν μέλλοντα Βασιλέα Λουδοβίκο ΙΣ' που κατατομήθηκε κατά τή Γαλλική Έπανάσταση.

"Ο Βασιλεύς, όμως, είχαν άρχισοι νά γεννά και τó «κόμμα τών θεοφοβούμενων», προσπάθησε τότε νά έντείνῃ τις προσπάθειές του γιά νά τόν ξαναφέρῃ στόν καλό δρόμο από τόν όποιον είχαν όλοτελα άπομακρυνθῇ. Η Ζάν κατάλαβε τόν κίνδυνο κι' έβγαλε όλα τά δυνατά της. Άρχισε νά καλοπιάνῃ τή Μαρία 'Αντουανέττα, γυναίκα του Διάδочου, ξέροντας πώς δέν θ' άρνούσε ή στιγμή που θά γινόταν αὐτή Βασίλισσα.

Ξαφνικά, σέ ήλικία 64 έτών, ό Βασιλεύς άρρώστησε. Μιά τρομερή άρρώστεια: εύλογιά. Όταν ό Λουδοβίκος κατάλαβε πώς τó τέλος του είχε σημάνει κάλεσε τή Ζάν, τήν άποχαίρετῃσε τρυφερά και τή διέταξε νά φύγῃ γιά έναν από τούς πύργους της στήν έπαρχία.

"Ο ρόλος της Ζάν Μπεκὺ, κομήσης ντὺ Μπαρρὺ, ως βασιλικής έρωμένης είχε τελειώσει. Έξωρισμένη από τόν καινούριο Βασιλέα στήν έπαρχία, έμεινε εκεί άρκετά χρόνια, ζώντας μέ μεγάλη πολυτέλεια. Έρωμένη του 'Αγγλου πρεσβευτοῦ Λόρδου Σέϋμουρ, ζούσε άμέριμνα και εύτυχισμένα ως που έσπασεν ή μεγάλη υπόρα της Γαλλικής Έπανάστασης. Όπαις τόσοι άλλοι εύγενείς μπορούσε νά καταφύγῃ στό έξωτερικό και νά γλυτώσῃ. Δέν τó έκανε όμως, μη θέλοντας νά εγκαταλείψῃ τόν ύπέρροχο πύργο της του Λουδοβίκου. Κι' έτσι μία μέρα συνελήφθη ως άριστοκράτης, αὐτή που είχε βγει από τά κατώτερα στρώματα του Γαλλικού λαοῦ.

"Η δική δέν βάστηξε πολύ. Καταδικάσθηκε σέ θάνατο και κάθισε στό καροτσάκι μέ τó όποιον ώδηγοῦντο οί κατόδικοι της λαμητόμου. Καθ' όλην τή διαδρομή, δέν είχε καταλάβῃ πώς έπρόκειτο νά πεθάνῃ. Ζάν ξεχώρισε όμως στό βάθος τήν άπάσια μηχανή άρχισε νά φωνάζῃ σπαρτακτικά, νά χτυπιέται, νά ζητά βοήθεια. Καί σάν τήν άδραξε ό δήμιος γιά νά τήν άνεβήσῃ στή λαμητόμο, τόν άγκάλιασε ίκετεύοντάς τον: "Χαρίστε μου ένα λεπτό ακόμα, κύριε Δέμει! Ένα μόνο λεπτό!".

Αὐτός ύπήρξεν ό τραγικός και τόσο σκληρός θάνατος της Ζάν Μπεκὺ, κομήσης ντὺ Μπαρρὺ, τελευταίας έρωμένης του Βασιλέως της Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΕ'.

"Η Αίμυ Λάιον, λαίδη Χάμιλτον ύπήρξεν ή πίο όμορφη γυναίκα της εποχής της. Γεννήθηκε τήν 23 Απριλίου 1763 στό Τσέστερ της Άγγλιας, από γονείς πάμπωτους. Σέ ήλικία δέκα τριών χρονών έγινε ύπηρέτρια, κι' ύστερα μοδίστα. Τότε μιά από τις πελατίσες του καταστήματος στό όποιον εργαζόταν της άρεσε και τή προσέλαβε ως «ντάμ-ντε-κομπανύ» της. Η ζωή της Αίμυ άλλαξε άμέσως, και κοντά στή πλούσια προστάτιδα της άρχισε νά άποκτήσῃ πολυτελή και διαπανηράγοῦστα, όπως οί κυρίες της άριστοκρατίας.

"Η πρώτη έρωτική περιπέτεια της Αίμυ ύπήρξεν ή έξής: είχε ένα νεαρό εξάδελφο, ναύτη του πολεμικού ναυτικού, που είχε πέσει σέ κάποιο βαρύ παράπτωμα και κινδύνευε νά περάσῃ από στρατοδικείο. Τότε ή Αίμυ παραδόθηκε στόν ναύαρχο Πέιν και έτσι κατώρθωσε νά γλυτώσῃ τόν εξάδελφό της.

"Αφού απέκτησε ένα παιδί από τόν Πέιν, γνώρισεν ένα τυχοδιώκτη, τόν Ιατρό Τζών Γκράχαμ, ό όποιος και τήν έλάνσασε στή μεγάλη κοινωλία. Καί σέ λίγο ή μικρή Αίμυ Λάιον είχε μεταβληθῇ στή μεγαλειότερη κοκόττα του Λονδίνου. Η περιπέτειές της που άκούστησαν είναι άμέτρητες: ή Αίμυ πετούσε από έραστή σέ έραστή ώσπου σχετίσθηκε μέ ένα σπουδαίον διπλωμάτη, τόν Σερ Γουίλλιαμ Χάμιλτον, πρεσβευτή της Άγγλιας στή Νεάπολη. Καί στήν όμορφη Ιταλική πόλη, στά πόδια του Βεζουβίου, έτελέσθη ό γάμος της Αίμυ Λάιον μέ τόν Λόρδο πρεσβευτή σέρ Γουίλλιαμ Χάμιλτον.

"Ο γάμος αὐτός έκανε έξαιρετική έντύπωση, γιατί κανένα σαλόνι δέν φαινόταν διατεθειμένο νά δεχθῇ τή λαίδη Χάμιλτον. Η έξυπνη όμως Αίμυ κατώρθωσε νά επιτύχῃ μιάν άκρόαση από τή βασίλισσα της Γαλλίας Μαρία 'Αντουανέττα, πράγμα που άστραπιαώς της άνοιξε όλες τις πόρτες.

Σέ λίγο ή Αίμυ είχε γίνῃ στενή φίλη της βασίλισσας της Νεαπόλεως Μαρίας-Καρολίνας, άδελφής της Μαρίας 'Αντουανέτας, και μπαινισβγανισ στά άνάκτορα σάν νά ήταν σπίτι της. Καί τότε ό κόσμος κατάλαβε γιατί τήν είχε παντρευθῇ ό Χάμιλτον. Ό τετραπέρατος διπλωμάτης είχαν αποκτήσει τόν Ιδινικώτερον πράκτορα γιά τις επιδιώξεις της πολιτικής του...

"Η Αίμυ στήν πραγματικότητα διοικούσε τώρα τó Βασίλειο της Νεαπόλεως. Αὐτή εκ τών παρασκηνίων διοργάνωνε τόν άγώνα ένάντιον του Ναπολέοντος και υπό τήν Ιδιότητα της αὐτή ύποδέχθηκε στήν Νεάπολη γιά πρώτη φορά τόν 'Αγγλο πλοίαρχο 'Οράτιο Νέλσωνα.

"Η λαίδη Χάμιλτον δέν έπέδωκε τώρα παρά μόνον ένα πράγμα: νά συνδέσῃ τó όνομά της μέ τó ένδοξο όνομα του Νέλσωνος. Καί ό άπλοικός ναυτικός δέν άργησε νά έρωτευθῇ τρελλά τήν επικίνδυνη γόησσα, άδιαφορώντας γιά τήν γυναίκα του που τόν περίμενε στήν Άγγλία.

"Η σχέση της Αίμυ και του Νέλσωνος ήταν πασιγνωστές. Ό μόνος που δέν ύποπτευεταν τίποτε ήταν ό σέρ Γουίλλιαμ Χάμιλτον, ό όποιος σέ λίγο πέθανε μη γνωρίζοντας ότι ό φίλος του και ή γυναίκα του είχαν αποκτήσει ένα κοριτσάκι, τήν 'Ορατία Νέλσων Θόμσον.

Τότε άρχισε ή τρίτη περίοδος της σταδιοδρομίας της Αίμυ Λάιον. Όλος ό κόσμος τήν γνώριζε και τήν σεβόταν ως έρωμένη του μεγάλου Νέλσωνος. Η Αίμυ όμως, διψασμένη γιά καινούργιες δόξες, έπεισε τόν έραστή της νά αναλάβῃ ξανά τήν άρχηγία του 'Αγγλικού στόλου. Πράγματι ό Νέλσων θριάμβυσε γιά μιάν ακόμα φορά στό Τράφαλγκαρ, κατατροπώνοντας τόν στόλο του Ναπολέοντος. Τόν θρίαμβο αὐτόν τόν πλήρωσε μέ τή ζωή του.

"Ο ναύαρχος άφησε στήν έρωμένη του τεράστια περιουσία. Η Αίμυ όμως σκορπούσε τά χρήματά κ' έτσι όκτώ χρόνια μετά τó Τράφαλγκαρ, ή γυναίκα του τέας 'Αγγλου πρεσβευτοῦ, ή έρωμένη του μεγαλειότερου ήρώος του 'Αγγλικού ναυτικού κλείσθηκε γιά δέκα μήνες στήν φυλακή γιά χρέη. Τόν έπόμενο χρόνο κατώρθωσε νά διαφύγῃ στό Καλαί, όπου κ' έζησε στήν πίο τρομερή στρώση. Τήν 15 'Ιανουαρίου ή μεγάλη αὐτή έρωμένη πέθανε από ύδρωπικία, σέ ήλικία 52 χρονών. Σήμερα κανένας δέν γνωρίζει τó μέρος όπου άναπαύεται ή Αίμυ Λάιον, λαίδη Χάμιλτον.

Μά άσφαλώς ή πίο καταπληκτική από τις έρωμένες, που άναφέρει ή Ιστορία είναι ή Αικατερίνη ή Μεγάλη, αυτοκράτειρα πασών τών Ρωσιών. Κ' έπειδή ύπήρξε μεγάλη έρωμένη, ύπήρξεν επίσης μεγάλη βασίλισσα.

"Η Μεγάλη Αικατερίνη ήταν Γερμανιά. Λεγόταν πριγκίπισσα Σοφία Αὐγούστα-Φρειδερίκη φόν 'Ανχαλτ-Τσέρμιστ. Μιά από τις άναρίθμητες πριγκιποπούλες τών Γερμανικών χωρών, που τίποτε φυσικά δέν τήν προώριζε νά καταλάβῃ τήν εξέχουσα θέση που κατέλαβε. Η άσημαντότης άκριβώς αὐτή τήν βοήθησε: και όταν έπρόκειτο νά παντρευθῇ ό διάδοχος του Ρωσικού θρόνου, οί διάφοροι βασιλικοί οίκοι άγωνίσθηκαν γιά νά τó δώσουν μιά νύφη. Τότε ή αυτοκράτειρα 'Ελισάβετ, γιά νά μὴν δυσχεραστήσῃ κανένα διάλεξε τήν άσημαντή Σοφία-Αὐγούστα Φρειδερίκη.

"Ο Μέγας-Δουξ ό άντρας της ήταν ένας τρελλός, πού, άληθινός Γερμανός κατά βάθος, μισούσε τή Ρωσία. Της φερνόταν μέ έξαιρετική βασιλοσύνη, τήν ύβριζε, τήν έδερνε, και—πράγμα που πείραζε εξαιρετικά τήν φιλογερή Ιδιοσυγκρασία της Αικατερίνης—δέν τήν τιμούσε μέ κανέναν είδος συζυγική φιλοφρόνηση. Φυσικά ή Αικατερίνη ζήτησε νά παρηγορηθῇ και οί παρηγορηται δέν της έλειψαν.

Στό διάστημα αὐτό ή Αυτοκράτειρα 'Ελισάβετ είχε κυλισθῇ στήν πίο βρωμερή κραπίάλη. Τό κράτος βρισκόταν σέ άποσύνθεση και τότε στήν ψυχή της Αικατερίνης γεννήθηκε ό φιλόδοξος πόθος νά συνεχίσῃ τó έργο που είχε άφήσει μισοτελειωμένο ό Μεγάλος Πέτρος. Άρχισε νά καταστρώνῃ τά σχέδιά της, νά δημιουργήῃ άφώσιμες φίλες και νά περιμένῃ τήν στιγμή γιά νά έμφανισθῇ στήν πολιτική σκηνή. Στό μεταξύ είχαν άποκτήσῃ αὐτή τόν μεγάλον Σέργιο Σαλτικωφ ένα γιο, που άνεκέρυχθη διάδοχος της τεραστίας αυτοκρατορίας.

"Ετσι πέσαν δέκα όκτώ χρόνια σκλαβιάς γιά τήν Αικατερίνη, δέκα όκτώ μαύρα χρόνια, που στό διάστημα τους ή νέα δέν βρῃκε παρηγοριά παρά

στήν άγκυλιά τών διαφόρων έραστών της μεταξύ τών όποιων ό κυριώτερος ύπήρξε τότε ό Γρηγόριος 'Ορλώφ. Ξαφνικά όμως ή αυτοκράτειρα 'Ελισάβετ πέθανε και αυτοκράτορα άνεκήρυχθη ό άνδρας της Αικατερίνης, μέ τó όνομα Πέτρος ό Γ'.

Στήν άρχή ό καινούργιος αυτοκράτορ τά κατάρρε άρκετά καλά. Σέ λίγο όμως ή παραφροσύνη του εκδηλώθηκε από διάφορες έξωφρενικές καινοτομίες που άρχισε νά κάνῃ. Ό λαός άρχισε νά τόν μισή και άγκώθηκε τó ρεύμα που ή Αικατερίνη είχε δουλέψει δέκα όκτώ χρόνια νά δημιουργήσῃ ύπέρ αὐτής. Κι' όταν ό Πέτρος ό Γ' θέλησε νά εισαγάγῃ τή Λουθηρανή θρησκεία, ή θύελλα έξέσπασε...

Οί φίλοι της Αικατερίνης, υπό τήν άρχηγία της Πριγκίπισσας Αικατερίνης Ρωμανόβνας Ντάρσκοβα, δέν έχασαν τήν εύκαιρία που τούς προσφερόταν. Καί τήν 28 'Ιουνίου 1762 διοργανώθηκε τó κίνημα: ό Αυτοκράτορ Πέτρος συνελήφθη και ή Ρωσία όλόκληρη ώρκίσθηκε πίστη και άφοσίωση στήν Αικατερίνη τή Β', αυτοκράτειρα πασών τών Ρωσιών. Στό κίνημα αὐτό είχαν πρωτοστατήσει οί έρασται της Αικατερίνης.

Τόν αυτοκράτορα Πέτρο τόν έκλεισαν σέ μιάν άγροικία του Ρώβια, όπου βρέθηκε πνιγμένος και φρικτά παραποφωμένος. Τό έγκλημα τó είχε διαπράξει ό Γρηγόριος 'Ορλώφ, καιά προτροπή της Αικατερίνης.

Κι' από κεινη τή στιγμή ή Αικατερίνη ήταν ή πραγματική κυρίαρχος της Ρωσίας. Άρχισε άμέσως νά επιδιώκει μέ ζήλο στή αναδιοργάνωση του άγανός κράτους της και νά ενδιαφέρεται σ' όλα. Ταχύχρονα, όμως, μέ τις τεράστιες αὐτές επιτυχίες της, τόσο στό πολιτικό όσο και στό στρατιωτικό έπίπεδο, δέν έχγνούσε ν' αλλάξῃ κάθε τόσο έραστή. Τους ξεχώριζε, τούς κρατούσε λίγο κατόρ κοντά της, τούς άνέβαζε σέ ύπατα αξιώματα κι' ύστερα τούς άφηνε γιά νά διαλέξῃ έναν άλλον. Μά στίς αίσθηματικές αὐτές άδυναμίες έξακολουθούσε νά είναι πάντα ή αυτοκράτειρα και νά κρατά μέ σφιχτό χέρι τó τιμόνι της έξουσίας που της είχαν άναθέσει ή μοίρα.

"Η Αικατερίνη πέθανε στά 1796 από άποπληξία. Γύρω στό όνομά της είχε δημιουργηθῇ άπάσια φήμη έγκλημάτων και όργίων. Κι' όμως ή Μεγάλη Αικατερίνη ύπήρξε μία πραγματική μεγάλη αυτοκράτειρα και μία μεγάλη έρωμένη...

ALFRED SEMERAN et P. G. ZEIDLER

Copyright Περιοδικού «ΑΘΗΝΑΙ»

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΙΕΝΑ ΝΑΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Όταν το 1927 σε μία μικρή πτέρυγα του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιώς ύψωνοντο ή πρώτες σιδερένιες θυρίδες για να περιλάβουν ένα σωρό από σκοροφαγμένα βιβλία, που είχαν βρεθή εγκαταλελημένα και πεταμένα, κατά έναν εγκληματικό τρόπο, σε μιάν απόμερη γωνιά του Α' Γυμνασίου, κανένας δεν πίστευε πως θάταν δυνατό, ύστερα από μία περίοδο ενός μικρού χρονικού διαστήματος, ν' αποκτήση το επίνειον ένα ίδρυμα, που σήμερα το τιμά. ν' αποκτήση μία μεγάλη κι' άρτια Δημοτική Βιβλιοθήκη και να πραγματοποιηθή συνεπώς ένα από τα πιο σαγηνευτικά, τα πιο πολυεπιθύμητα δράματα των πνευματικών ανθρώπων της γείτονος.

Και έν τούτοις το θαύμα αυτό έγινε. Χάρης στις καταβληθεϊσες, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, φιλότιμες προσπάθειες των άρμοδίων, της διευθύνσεως και του προσωπικού της, ή Πειραική Βιβλιοθήκη, ή οποία αρχικώς είχε εγκατασταθή στα άσημαντα διαμερίσματα της βορείου πλευράς του Δημοτικού Θεάτρου, σήμερα καταλαμβάνει ήδη διπλάσια έκταση και στις δυο πλευρές του και περιλαμβάνει 60.000 περίπου τόμους από ιστορικά, αρχαιολογικά και επιστημονικά συγγράμματα, όπως επίσης σειρές περιοδικών μεγίστης σπουδαιότητος και διάφορα άλλα βιβλία, λογοτεχνικά, παιδαγωγικά κ.ά. Άρκει να σημειωθή, ότι μεταξύ του βιβλιακού της αυτού θησαυρού, που στην συγκέντρωσί του συνετέλεσαν πολύ οι δωρεές πολιτών βιβλιοθηκών αποβιωσάντων παλαιών εκλεκτών Πειραιωτών, όπως του Δημ. Μυροκορδάτου, του Λουκά Ράλλη, του Δημ. Ρετσίνα, του Ιατρού Ράινχολν κ.ά., υπάρχουν και σπανιώτατες και δυσεύρετες εκδόσεις του 15ου και 16ου αιώνα.

Όπως ήταν λοιπόν φυσικά επόμενο, από τις πρώτες ημέρες της έναρξεως της λειτουργίας του εξαιρετικού τούτου ιδρύματος, ή αίθουσές του μετεβλήθησαν σε πραγματικά αληθινές πνευματικές κυψέλες. Οι νέοι του Πειραιώς, οι φοιτητάι, οι σπουδαστάι, οι υπάλληλοι, οι βιοπαλαιστάι, οι διανοούμενοι, όλοι αυτοί που κατεί-

χοντο από την μανία της μελέτης, από τη δίψα των γνώσεων, έσπευσαν γεμάτοι χαρά και άνακούφησι να γεμίσουν τα άναγνωστήρια της Δημοτικής των βιβλιοθήκης. Από το πρωί έσαμε το βράδυ — ή Πειραική Βιβλιοθήκη θέλοντας να ανταποκριθή στη μεγάλη άποστολή της, μένει συνεχώς άνοικτη από τις 9 το πρωί έσαμε τις 9 το βράδυ κάθε μέρα, άκόμα και τις Κυριακές και τις γιορτές έσαμε το μεσημέρι — εκατοντάδες νέων διέρχονται από τις αίθουσές της και σκύβουν επάνω από τα βιβλία της. Έξη χιλιάδες άναγνώστες και άναγνώστριες — κατά τις σχετικές στατιστικές — διέρχονται κάθε μήνα από το Κεντρικό τμήμα της Βιβλιοθήκης και έπτά χιλιάδες περίπου νεαροί μαθητές και μαθήτριες από το Μαθητικό της τμήμα.

Οι άριθμοί αυτοί προκαλούν άσφαλώς τόν ένθουσιασμό κάθε ανθρώπου ένδιαφερομένου για την Έλληνική αύριο και παρέχουν μιά χαρακτηριστική εικόνα της μεταπολεμικής γεννεάς, μιάς γεννεάς που μοχθή να βασίση την εξέλιξι και την άνδρωσίν της, στη μελέτη και στη βαθειά γνώσι της ζωής...

Τό θέαμα, που έμφανίζεται σ' όλους όσους

ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

έπισκέπτονται τα άναγνωστήρια της Πειραικής Βιβλιοθήκης, είναι επιβλητικό και μεγαλόπρεπο. Στη μεγάλη αίθουσα της Κεντρικής — παρ' όλες τις έλλείψεις της, που όφείλονται στις τελευταίες γνωστές δοκιμασίες του πολυπαθούς Δήμου της γείτονος — βλέπει κανένας νέους διαφόρων τάξεων, σκυμμένους, σιωπηρά άφοσιωμένους, στο διάβασμα των βιβλίων των. Φοιτητάι, σπουδαστάι, υπάλληλοι με τα τριμμένα τους ρούχα, νεαροί εργάτες με τις μπλούζες τους, κορίτσια φτωχά, κορίτσια του λαού που σπουδάζουν με χίλιες δυο στερήσεις για να πάρουν ένα δίπλωμα, για να γίνουν σιηρίγματα των βασανισμένων οικογενειών τους, είναι σκυμμένοι εκεί, πάνω από ιστορικά, επιστημονικά, φιλοσοφικά και φιλολογικά συγγράμματα, που δεν τα έχουν... άνοίξει και έσως τα άγνοούν πολλοί από τους διανοητικούς έκπροσώπους των γερασμένων γεννεών...

Δέν διαβάζουν οι σημερινοί νέοι άσημαντα βιβλία, συγγράμματα άνευ θετικής σημασίας. Ούτε σκορπιστά, στο πόδι κι' ότι δήποτε...

Όχι. Τους βλέπετε να αρχίζουν από την ιστορία του Παπαρρηγοπούλου, από την ιστορία της χώρας τους και να διαβάζουν κατόπιν διαδοχικά βιβλία που μπορούν να άνοικοδομήσουν μέσα στο μυαλό τους το ναό της βασικής γνώσεως. Έκείνοι που διαβάζουν την λογοτεχνία μας, αρχίζουν από τόν Όμηρο, φθάνουν στον «Έρωτόκριτο», το «Διγενή Άκρίτα», περνούν στο Σολωμό, το Βιζυηνό, τόν Παράσχο, τόν Κονδυλάκη, το Ροΐδη, τόν Παλαμά, τόν Παπαδιαμάντη, και καταλήγουν στο σημερινό λογοτεχνικό έργο της «τελευταίας ώρας»...

Θέλω τόν «Πατούχα», άκούετε να λέγη στον άρμόδιο υπάλληλο ένας νέος, που μόλις τελείωσε το γυμνάσιο, και μένετε κατάπληκτος.

Τα ποιήματα του Κρυστάλλη, λέγει ένας άλλος, και σεΐς αισθάνεσθε μέσα σας μιά ξεχωριστή άγαλλίασι...

Είναι ενήμεροι όλων των ρευμάτων των φιλοσοφικών και κοινωνιστικών ιδεών. Ξέρουν τόσο τόν Κάντ, όσο και τόν Ρουσσώ, τόν Κασούτην όσο και τόν Μάρξ, τόν Μπέρζον, όσο και τόν... Κρισναμούρτι!

Στα επιστημονικά επίσης βιβλία και στη νεοελληνική λογοτεχνία δέν πάνε πίσω. Δέν υπάρχει βιβλίο που να βγίχωρίς να ζητήσουν να το διαβάσουν στη Βιβλιοθήκη...

Τα έξώφυλλα των περισσώτερων λογοτεχνικών βιβλίων από το διαρκές διάβασμα είναι κουρελιασμένα και το βιβλιοδετέο του ιδρύματος — παρ' την μικρή δημοτική έπιχορήγισι — εργάζεται έντατικώς για να τα διατηρήη εις καλήν κατάσταση και να μη καταστραφούν όλότελα.

Άποτέλεσμα όλης αυτής της πνευματικής ζυμώσεως είναι, ότι ο Πειραιεύς έχει ήδη αποκτήσει νέους ήκανούς να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο εις όλα τα κοινωνικά και διανοητικά του στάδια, και ότι ή φιλολογική του ζωή γίνεται με την άρόδο του χρόνου εύρύτερη και πλουσιότερη.

Ένα σοβαρό λογοτεχνικό περιοδικό εξέπηδήσε από την Βιβλιοθήκη, ο «Ρυθμός» κι' ένα άλλο είναι έτοιμο — χωρία από τα μαθητικά περιοδικά που βγήκαν κατά περιόδους — να έμφανισθή, τα «Νέα Βήματα». Δεκάδες νέων γράφουν, άσχολοούνται με το ποίημα, την μελέτη και το πεζό, κι' άρκετοί είναι ήδη έτοιμοι να παρουσιάσουν πνευματικούς καρπούς, που άσφαλώς θα προκαλέσουν γενικώτερα εύνοϊκή έντύπωσι.

... Έξω από τα τζάμια των μεγάλων παραθυρίων του ιδρύματος αυτού, φθάνει πολλές φορές με χίλιες μορφές ή όχλοβή της σημερινής ζωής, μιάς ζωής που κυλάει όρμητικά, μανιασμένα σ' όλες τις εκφάνσεις. Ο θόρυβος, όμως, αυτός περνά άπαρατήρητος κι' άπρόσεκτος άπ' όλους αυτούς που βρίσκονται σκυμμένοι στα άναγνωστήριά τους. Μένουν εκεί υπόμονα, με τα μάτια προσηλωμένα πάνω σ' άνοικτά βιβλία και την πίστι στην ψυχή, και μιά μέρα θα την κατακτήσουν! Είναι το «γνώθι σ' αυτόν» της σημερινής νεότητος, ή άκλόνητη άπόφασί της, να σφυρηλάτηση τα πεπρωμένα της...

Ο ΕΠΙΝΕΙΟΣ

Η Ο Βενιάνια 1ης Μάμπελ Χάμπρο

Ο Τέντ Χάμπρο ήταν ένας ζωγράφος με εξαιρετικό ταλέντο, μά χωρίς τύχη. Αφού γύρισε όλο τον κόσμο, κι αφού έζησε κάμποσο καιρό με τις μισομέικες παρέες της Μονμάρτρης, γύρισε πίσω στην πατρίδα του, το Λονδίνο κι' άρχισε με θάρρος να παλεύει έναντι της φτώχειας που τον κατεδίωκε. Τότε συνάντησε σ' ένα μεγάλο κατάστημα μιά πωλήτρια που την έρωτεύθηκε. Ήταν μιά λεπτή, σβέλτη, ξανθιά κοπέλλα που λεγότανε Μάμπελ. Παρ' όλο που κι' οι δυο τους ήταν θεόφτωχοι, παντρεύτηκαν άμέσως και ζούσαν τρισευτυχισμένοι. Τόσο πολύ αγαπιότανε. Ο Τέντ δεν είχε τ'ά μέσα να προσφέρει στην άρραβωνιαστική του ένα πλούσιο γαμήλιο δώρο· γι' αυτό είχε τη λεπτή και την ευγενική σκέψη να της ζωγραφίση μιά βεντάλια, μιάν υπέροχη αληθινά βεντάλια, που μιά συνοδεία από παράξενες φανταστικές μορφές έρχόταν και χαιρετούσαν μιά ξανθή Μάμπελ, καθισμένη στην άκρη μιάς τζαματίης γαλαρίας.

Ο γάμος του Τέντ διώρθωσε όποσδήποτε την οικονομική του κατάσταση, γιατί τώρα το ζευγάρι διέθετε τόν τακτικό μισθό της Μάμπελ. Ο Τέντ τρελλαινόταν γιά τη γυναίκα του και μιλούσε γι' αυτήν με θαυμασμό, απόλυτα δικαιολογημένο άλλωστε, γιατί πραγματικά είναι σπάνιες ή γυναίκες σάν τη Μάμπελ Χάμπρο. Κι' ήταν οι δυο τους πάρα πολύ ευτυχισμένοι...

Μά υπάρχει πάντα κάτι τó επικίνδυνο στη πιό απόλυτη ευτυχία. Έτσι μιάν ήμέρα, ένας σπουδαίος κριτικός ένθουσιάζθηκε γιά τούς πίνακες τού Τέντ, κι' έπειδή ό κριτικός αυτός συνδεόταν με κάποιο σπουδαίο έμπορο έργων τέχνης, διοργάνωθηκε μιά έκθεση τών έργων τού Τέντ Χάμπρο, που από τη μιάν ήμέρα ίσαμε την άλλη γίνηκε πασίγνωστος. Όλόκληρο τó Λονδίνο κατελήφθηκε ξαφνικά από έναν ύστερικό ένθουσιασμό γιά τ' έργα τού Τέντ. Κι' ό ένθουσιασμός αυτός τού χάρισε αυτά που τού έλειπαν: τή δόξα και τόν πλούτο. Η Μάμπελ αναγκάστηκε τότε, με κάποια μικρή κι' άοριστη είναι ή αλήθεια θλίψη, να έγκαταλείψη τó μαγαζί που εργαζότανε. Νοίκιασαν σέ μιά από τίς άριστοκρατικές συνοικίες τού Λονδίνου μιά δημοφη έπαυλη και άρχισαν να ζούν μιά όλότελα νέα, μιά καινούργια και όνειρεμένη ζωή...

Μά δυστυχώς, ή δόξα που άργεί πάντα νάρθη, σάν μιά φορά έρθη έρχεται χωρίς περιορισμούς. Έτσι ό Τέντ γίνηκε γρήγορα πάρα πολύ διάσημος, τόσο διάσημος, που δεν τού ήταν βολετό να μένη πιά ήσυχος. Τόν προσκαλούσαν αδιάκοπα σέ διάφορους πύργους γιά να τούς διακοσμήση, οι έμποροι τσακώνονταν γιά να εξασφαλίσουν τήν αποκλειστικότητα τών έργων του, κι' έπειδή ή βεντάλια της Μάμπελ Χάμπρο υπήρξε ή μεγάλη επιτυχία της έκθέσεώς του, πολλές κυρίες θέλησαν ν' άποκτήσουν παρόμοιες βεντάλιες. Μά ό Τέντ άρνήθηκε: δεν θά ζωγράφιζε άλλη βεντάλια στη ζωή του. Μά ή απόφασή του αυτή τού έδωσε κάποια ρωμαντική αίγλη, που ήρθε θαρρείς ν' αύξήση ακόμα πιό πολύ τή φήμη του.

Και τότε μόνο οι φίλοι τού Τέντ Χάμπρο παρητήρησαν πόσο «σόνυμ» ήταν. Δεν μιλούσε τώρα παρά μόνο γιά τίς ύψηλές σχέσεις του και συμπονούσε όσους δεν είχαν τήν ευκαιρία να περνούν τ'α Σαββατοκύριακά τους σ'α μέγαρα τών διαφόρων λόρδων. Τή Μάμπελ δεν τήν έπαιρνε σχεδόν πουθενά μαζί του. Τά χρόνια της δυστυχίας, της εργασίας και της άφωσώσεως τήν είχαν πλήξει. Πλάι στην πλήξη αυτή, αίσθανότανε κι' όλας, πώς ή γυναίκα εκείνη δεν είχε τούς άπαραίτητους εκείνους τρόπους γιά να κάνει κανείς τήν έμφάνισή του στην ύψηλη κοινωνία. Μά ή Μάμπελ, καλή και διακριτική, προσπαθούσε να μη φανερώνη καμιά δυσανεκία γιά τή μοναξιά που ήταν τώρα υποχρεωμένη να ζή. Μάλιστα προσπαθούσε να δικαιολογήση όσο μπορούσε σ'τους γνωστούς των τών άντρα της...

— Καλά κάνει ό Τέντ που διασκεδάζει! Ήτανε τόσο δυστυχισμένος στη ζωή του! Έμένα μου άρκει νά σκέπτομαι, πώς ό Τέντ είναι ευχαριστημένος! Νά ξέρατε πόσο έπιθυμούσε αυτή τή δόξα τόν καιρό που ήταν ακόμα όλότελα άγνωστος. Κι' άν ό

συνομιλητής της τολμούσε να της παρατηρήση πώς δεν φαινόταν απόλυτος ελίκρινής όταν τ'ά έλεγεν όλα αυτά, ή Μάμπελ άπαντούσε:

— Νά σας πώ τήν αλήθεια, έγώ θά προτιμούσα τήν παλιά μας ζωή. Γεννήθηκα γιά να εργαζόμυαι και τώρα πλήττω. Δεν καταλαβαίνω πολλά πράματα από τή ζωή, κι' όταν ό Τέντ επιστρέφει και μου περιγράφει τ'ά μορφα μέγαρα, τ'ά κοσμήματα, τ'ά φουστάνια, τ'ά υπέροχα έπιπλα, τούς λακέδες με τίς περιέργες και βαρύτιμες στολές τους, μου φαίνεται σάν να διαβάζω ένα παραμύθι με νεράιδες...

— Και δεν σ'ας έρχεται ή όρεξη να τ'ά δ'ητε και σεις όλα αυτά από κοντά; ρωτούσεν ό συνομιλητής.

Γιά τ'όνομα τού θεού, όχι! άπαντούσεν ή Μάμπελ. Τί γυρεύω έγώ σ'α κομψά σαλόνια; Θά κοκκινίζα και θά τάχανα εκεί μέσα. Ο Τέντ μου έξηγει πώς ζούνε οι άριστοκράτες κι' όλα αυτά μου φαίνονται τόσο περίεργα!

Ξαφνικά, όμως, τ'ά πράματα χάλασαν τελειωτικά. Σέ κάποιο σαλόνι, ό Τέντ Χάμπρο γνώρισε μιά άμπλουτη Άμερικάνα, χήρα ένός Έγγλέζου άριστοκράτη. Λεγόταν Μαίρη Χέυντον, δεν ήταν ούτε πολύ νέα, ούτε πολύ όμορφη, δεν άργησε, όμως, να έρωτευθ'ή τόν Τέντ και να γίνη μαϊτρέσσα του. Πρέπει να λεχθή πώς ή Μαίρη ήταν καμιά δεκαριά χρόνια μεγαλύτερη από τόν Τέντ, λεπτομέρεια βέβαια που έπαιζε μεγάλο ρόλο σ'όν σύνδεσμο αυτόν και που έδινε σ'όν Τέντ μιάν φυσική υπεροχή άπέναντι της Μαίρης.

Κι' άν βέβαια τ'ά πράματα μένανε σ' αυτό τó σημείο, θά μπορούσαν ίσως ακόμα να διορθωθούν. Μά όσο ή Μαίρη Χέυντον έννοιωθε πώς κατακτούσε περισσότερο τόν Τέντ, τόσο γινόταν και πιό άπαιτητική. Σ'όν τέλος ό Τέντ κατέληξε να μένει σχεδόν μονίμως σ'όν στίτι της.

Σ' όλο αυτό τó διάστημα, που διαρκούσε τó μαρτύριο της, ή Μάμπελ δεν έκανε καμιά σκηνή τού Τέντ. Έξακολουθούσε πάντα να τόν περιποιήται με τήν ίδια άφοσίωση και τήν ίδια στοργή, όπως πριν. Μά ή φτωχή γυναίκα έλυνε σ'α πόδια της κι' ό πόνος της τήν μαράζωνε κάθε μέρα και πιό πολύ. Ο Τέντ δεν άντιλαμβανόταν τó μαρτύριο της ή δεν τού έδινε τήν πρεπούμενη προσοχή.

Και τότε συνέβηκε ένα πολύ περίεργο πρ'αγμα. Η περιφημη βεντάλια εξαφανίστηκε από τó δωμάτιο της Μάμπελ. Ο Τέντ ύπεστήριξε τήν έκδοχή πώς θά τήν είχαν κλέψει και τó πρ'αγμα ξεχάστηκε. Μά δεν πέρασε, όμως, ένας μήνας κι' ή Μάμπελ πληροφορήθηκε πώς ή βεντάλια βρισκόταν μέσα σέ μιά βιτρίνα, πλάι σ'όν κρεβάτι της Μαίρης Χέυντον, που είχε άπαιτήσει από τόν έραστή της να κάνει τήν ιερόσυλη εκείνη πράξη.

Γιά τή Μάμπελ, ή βεντάλια αυτή άντιπροσώπευε όλα της τ'ά νειάτα, όλη της τήν ευτυχία, τó χαρούμενο παρελθόν, τó σύμβολο της μοναδικής χαράς της. Έκείνη τή στιγμή, άν ό Τέντ Χάμπρο ήταν τίμιος άνθρωπος, θάπρεπε να τινάζη τ'ά μυαλά του σ'όν άέρα. Μά από πολύ καιρό ό Τέντ Χάμπρο είχε πάψει να είναι τίμιος, άφού είχε κλέψει τή βεντάλια της γυναίκας του γιά να τήν προσφέρει στην έρωμένη του.

Γιά πρώτη φορά τότε, ή Μάμπελ έκανε σ'όν άντρα της μιά τρομερή σκηνή. Αυτός προσπαθούσε να δικαιολογήη κι' όρκισθήκε μάλιστα πώς ή βεντάλια είχε εξαφανισθ'ή μυστηριωδώς και πώς όσα της είχαν π'ή δεν ήταν παρά ένα πρ'οτύπο και ταπεινό κουσομπολιό.

Πρέπει να συνηθίσω τώρα στην ιδέα, συλλογίστην ή Μάμπελ, πώς αγάπησα έναν άντρα που δεν τού άξιζε ή αγάπη μου και πώς πρέπει να τόν αγαπάω ακόμα και να τόν αγαπώ παντοτεινά. Δεν είναι τίποτα τó να άπατηθ'ή κανείς στην αφο-

σίωσή του, μά είναι τρομερό, τó πιό μεγάλο χτύπημα γιά τήν καρδιά μιάς γυναίκας, να γελασθ'ή και νεις στην έμπιστοσύνη του... Αυτό δεν θά τó συγχωρήσω ποτέ τού Τέντ!

Όσο θαρραλέα, όμως, κι' άν ήταν ή Μάμπελ, έννοιωθε τώρα τήν καρδιά της να πλημμυρίζη από μιά θανατερή παγωνιά. Ήταν ή παγωνιά της έγκαταλείψεως. Σέ λίγο καιρό άρρώστησε. Οι γιατροί, που ό Τέντ έφερε να τήν εξετάσουν δεν καταλάβαιναν τίποτε από τή μυστηριώδη άρρώστεια της. Ξαπλωμένη σ'όν διβάνι της, όλόμοναχη έλυνε σάν τó κερί. Κι' όταν τή ρωτούσαν οι γνωστοί και οι φίλοι πού τίς είχαν μείνει ακόμα πιστοί τί γινόταν ό Τέντ, αυτή άπαντούσε:

— Μά εξακολουθεί τήν όμορφη και ήσυχη ζωή του... Ο φτωχός ό Τέντ! Πόσο βιάζεται κάθε φορά να μ' έγκαταλείψη γιά να τρέξη κοντά στη γυναίκα αυτή που τού φαίνεται τόσο σπουδαία και που σ' έμένα φαίνεται τόσο ήλιθία!

Η παγωνιά που άπλωνόταν στην ψυχή της Μάμπελ μεγάλωνε όλοένα, ή άναμνήσεις της έσβυναν, οι πόθοι της παρέλυναν, και μιά μέρα σταμάτησεν ό ρυθμικός χτύπος της καρδιάς της. Τό χαμόγελό της, τó γλυκό εκείνο χαμόγελο που μέθυσε τόν Τέντ όταν τήν πρωτογνώρισε πωλήτρια σ' ένα κατάστημα και τήν αγάπησε, έσβυσε γιά πάντα από τ'ά χείλη της.

Ο Τέντ προσπαθούσε να φερθή στη περίσταση αυτή, μ' όση περισσότερη λεπτότητα μπορούσε κι' όσως τού έπέβαλε τó κοινωνικό τάκτ. Φαινότανε αληθινά θλιμμένος. Η συμβίωσή του με τήν Μαίρη Χέυντον τόν είχε εκπολιτίσει κι' είχε γίνη αληθινός τζέντλεμαν. Τούλάχιστον αυτό φαινόταν από τόν πόνο που έπεδεικνυε γιά τó γρήγορο χαμό της Μάμπελ.

Αίτες μέρες, όμως, πριν άπ'όν θάνατό της, ή Μάμπελ, τόν είχε καλέσει κοντά σ'όν κρεβάτι της, κι' ανάμεσα από τούς πονεμένους άναστεναγμούς που εξέφωγαν από τó άδυνατισμένο της στήθος, τού ψιθύρισε σ'α μέσα σ'αυτή, ενώ τ'ά μάτια της είχαν πάρει μιά έντελώς παράξενη λάμψη.

— Σέ ίκετεύω, Τέντ, να φυλαχθ'ής από μένα... Οι ζωντανοί είναι πολύ συγκαταβατικοί, γι'αυτί πάσχουν από τήν τρομερή άβεβαιότητα της ζωής. Τό ίδιο, όμως, δεν συμβαίνει και με τούς πεθαμένους! Οι νεκροί θυμούνται, θυμούνται και τίς παραμικρότερες λεπτομέρειες και είνε τρομερά μνησικάκοι!

Τό μωρμουρητό της αυτό ήταν τόσο άλλόκοτο! Ο Τέντ, όμως, έκανε τó λάθος να μην πάρη σ'α σοβαρά τήν προειδοποίηση της γυναίκας του. Ένα χρόνο ύστερα άπ'όν θάνατο της Μάμπελ, ό Τέντ παντρεύθηκε τήν Μαίρη Χέυντον και στην αρχή τ'ά πράματα π'ήγαν μιά χαρά. Η Μάμπελ είχε ξεχασθ'ή σάν να μην υπήρξε ποτέ. Ο Τέντ έπαιζε τώρα τó ρόλο ένός μεγάλου άρχοντος, ένός άριστοκράτη. Είχε διακόψει κάθε σχέση με τούς παλαιούς φίλους του, εκτός από ένα ζωγράφο, τόν όποιον είχε γνωρίσει στην εποχή τού έρωτός του με τή Μάμπελ. Κι' ενώ μιά βράδυ ό ζωγράφος αυτός κουβέντιαζε με τήν καινούργια κυρία Χάμπρο, τήν άκουσε να τού λέη:

— Δεν είμαι πολύ καλά στην ύγεια μου τόν τελευταίο αυτόν καιρό. Με βασανίζει μιά άπνυια με τρομερούς και έξωφρενικούς επιάλτες.

Πολλές φορές ό Τέντ με άνησυχία κουβέντιαζε γιά τήν κατάσταση

της ύγείας της γυναίκας του, που

υπέφερε από διάφορους ύστερικούς

φόβους. Ένα βράδυ τήν άκουσαν

να πετά μιά σπαρακτική κραυγή

ένω περνούσε από ένα διάδρο-

μο. Κι' όταν έτρεξε ή καμαριέ-

ρα της, βρ'ηκε τήν κ. Χάμπρο,

κατάλωμη, κολλημένη σ'όν

τοίχο.

— Δεν ξέρω τί έπαθα, μου

φάνηκε πώς κάποιο χέρι με

άγγιξε, κάποιο παγωμένο

χέρι.

Διηγήθηκε τó πάθημά

της σ'όν Τέντ ό όποιος

γέλασε και κάλεσε ά-

μέσως τόν καλύτερο

νευρολόγο τού Λονδί-

νου. Αυτός πάλι κού-

ταξε τήν κυρία Χάμ-

προ, της σύστησε

μερικά καταπρα-

ύντικά και είπε

πώς δεν ήταν τί-

ποτε.

Ένα άλλο

βράδυ, ενώ ή

Μαίρη διάβα-

ζε μόνη σ'όν

σαλόνι της, κον-

τά στην φω-

τιά, άκουσε

βήματα κοντά

της Γόρισε, αλλά δὲν εἶδε τίποτα. Ξανάρχισε το διάβασμά της, μὰ τῆς φάνηκε πρὸς κάποιου εἶχε σκύψει ἀπὸ πάνω της: μιὰ κρύα ποιοῦ ἄγγιζε το γυμνὸ λαϊμὸ της... Μὰ θανάσιμν ἄγωνιὰ τὴν κατέλαβε τότε, πού μὲνις κατῶρθωσε νὰ καλέσῃ τὴν ὑπηρετριά της καὶ νὰ τὴν παρακαλέσῃ νὰ μείνῃ κοντὰ της ὅλη ἐκεῖνη τὴ νύχτα.

Τὲς ἐπόμενες ἡμέρες ἡ Μαίρη ἐξανάρθηκε τὴν ἡσυχία της.

Τις επόμενες ημέρες ή Μαίρη ξαναβρήκε την ησυχία της. Συνώδευε το Τέντ στο Λονδίνο, πήγαινε σε δεξιώσεις, ξανάβριζε δηλαδή την παλιά της ζωή. "Ενα βράδυ, όμως, ενώ έτοιμαζόταν να βγεί με τόν άντρα της, έννοιωσε μιάν ελαφρή αδιαθεσία. "Αποφάσισε τότε να μείνει σπίτι της και άποσύρθηκε χωρίς στο δωμάτιό της. Ήταν τόσο ησυχού που δεν εκάλεσε ούτε και την καμαριέρα της. Τόσο πολύ ασφαλισμένο έβλεπε τον εαυτόν της κοντά στο Τέντ, που άγαπούσε με μιά αγάπη, μ' ένα πάθος, που μονάχα στις περασμένες ηλικίας γυναίκες παρουσιάζεται. "Όλα τα είχε ξεχάσει. Τίποτα πιά δε θυμόταν από τα έφιαλτικά της όνειρα, τις άνησυχες, το παγωμένο χέρι την κρυσθαί αναπνοή, που τόσο, πριν λίγες μέρες, την είχε τρομάξει. Μία γλυκιά νάρκη κατέβηκε το κορμί της. Κoi ή μικρή αδιαθεσία, που λίγο πριν έννοιωσε να τής πιέξει την καρδιά, πέρασε. "Όλα της φαίνονταν χαρούμενα κι ευτυχισμένα σαν βρέθηκε ξαπλωμένη στο κρεβάτι της.

Κατά τὰ μεσάνυχτα, όμως, ξύπνησε, νοιώθοντας ένα παράξενο αίσθημα: τῆς φαινόταν πῶς κάποιος εἶχε καθήσει μ' ὄλο του τὸ βάρος στο καρεβάτι τῆς.

Ἡ Μαρίνα ἀνάψε τότε τὸ ἡλεκτρικὸ καὶ δὲν εἶδε τίποτε τὸ ὑποπτό. Δὲ μορπρέσε, ὅμως, νὰ ξανακοιμηθῇ. Ξαφνικά, σηκώθηκε ἕνας τρομερὸς ἀέρας καὶ τὰ δέντρα τὸ περιβόλι αὐτοῦ ἀκούσθηκαν νὰ τρίζουν. Ἕνα κλαδί μάλιστα χτύπησε τὸ παράθυρο μὲ τέτοια ἐπιμονή, σὰν νὰ ᾔταν κάποιος, ποὺ μὲ κάθε τρόπο ζητοῦσε νὰ μῇ μέσῃ στὸ ῥωμάτιο.

Ἡ ἰδέα αὐτὴ ἔκανε τὴ Μαρία νὰ γελάσῃ, γιατί ἂν αὐτὴ φοβόταν, φοβόταν κάποιον ποὺ βρισκόταν ἔξω στὸ δουματίδι της. Δὲν γέλασε ὅμως πολὺ, γιατί εἶδε καθαρώτατα τὶς κορτίνες τοῦ παράθυρου ν' ἀνοίγωνται, σὰν νὰ τὶς τραβοῦσε ἓνα ἀόρατο χεῖρι. Ἡ Μαρία, τόσο πολὺ τρώεσαι, ὥστε πήδησε ἀπὸ τὸ κρεβάτι της καὶ ὤρμησε πρὸς τὸ μέρος ὅπου βασιλεύουν ἡ κίνδυνοι.

Μά σαν βρήκεν μπροστά του παράθυρο, δὲν τόλμησε νὰ τὴν διαβάσῃ, καὶ ποὺ δὲ μπορούσε νὰ τὸ ἐγγύσῃ, καὶ τοῦ ὁποίου ἐκκινῶνθε τὴν ἀθροῦν καὶ παγερὴ νύχ. Ἐπὶ αὐτῇ τότε ἡ Μαλὴν τὴν κορυττὰ καὶ τὴν τράβηξε, μὰ ἡ κορυττὰ δὲν ἤλθε πρὸς τὸ μέρος τῆς, γιὰτὶ τὴν κρατοῦσε τὸ ἀράστο ἐκεῖνον χερί, ποὺ ἡ ὑπαρέχῃ τοῦ ἦταν ἀναμφισβήτητος. Καὶ ἀφῆνοντάς μὰ κραυγὴν φρίκης, ἡ Μαλὴν Χάιμπον λιποθύμησε.

Στο άκουσμα της τρομακτικής αυτής κραυγής της Μαίρης έτρεξε ή καμαριέρα της, που βρισκότανε στο διπλανό δωμάτιο. Έτρεξε γρήγορα τραγουπνιμένη μέσα στο δωμάτιο της κυρίας της και προσπάθησε να την συνέφερει. Έπειτα από πολλές προσπάθειες το κατάφερε. Η Μαίρη, μόλις συνέλαβε, έριξε μία τραμπάνη ματιά στην κουρτίνα του παραθύρου και με μιάς αγκάλιασε την καμαριέρα της, που βρισκόταν καθισμένη στην άκρη του κρεβατιού. Ύστερα, με τραμπάνη φωνή της είπε τους φόβους της και τη διάταξε να μείνει κοντά της. Η βραδυά αυτή, για την κυρία Χάμπρι, πέρασε με συχνές διακοπές και έφτασε ένα δύσκολο.

Τὸ πρῶτ', ὅταν διηγῆθηκε στὸν ἄντρα τῆς τῆ νυχτερινῆς τῆς περιπέτειας, ὁ Τέντ ἀνησύχῃσε τρουμερά. Δὲ μίλησε πιά γιὰ γιαιτρούς. Κι' αὐτὸ γιατί εἶχε κοιτάξει τὸ ἡμερολόγιο καὶ εἶχε διαπιστώσει, πὼς τὴν ἴδια ἀκριβῶς αὐτὴν ἡμέρα, πρὸ ἑπτὰ ἑτῶν, εἶχε πεθάνει ἡ πρώτη του γυναῖκα, ἡ Μάμπελ. Ἡ σύμπτωση αὐτὴ ἦταν τόσο καταπληκτικὴ, ποὺ ὁ Τέντ φοβήθηκε μήπως μὲ τὴν συμπεριφορά του, εἶχε βάλλει σὲ ἐνέργεια δυνάμεις μυστηριώδεις, ποὺ τὴ δύναμή τους δὲν τὴν φανταζόνταν.

Τὴν ἐπομένη νύχτα, ἂν καὶ ἦταν προσκαλεσμέ- νος σὲ κάποιο δείπνο, δὲν θέλησε ν' ἀφήσῃ τὴ γυναί- κα του μόνῃ. Πλάγιασε σ' ἓνα δωμάτιο πλαῖ στῆς γυναίκας του καὶ ποὺ δὲν χω- ρίζεταν ἀπ' αὐ- τὸ παρά μὲ ἓνα μικρὸ διάδρο- μο. Ἀνάμεσα στὰ δύο δωμά- τια ὑπῆρχεν ἄ- κόμα τηλέφω- νο. Ἦξερε λοι- πὸν πῶς τίποτε δὲ μπορούσε νὰ συμβῇ στὴ γυναίκα του χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ αὐ- τὸς καὶ κοιμή- θηκε ἥσυχος.

Στή μέση
τῆς νύχτας, ξύ-
πνησε ἀπὸ μιᾶ
κραυγῇ τόσο ἀ-
πάνθρωπη, ποῦ
ἐννοίωσε τὸ αἰ-

μα να παγώνει στις φλέβες του. Ήταν μιὰ κραυγή απογνώσεως, σάν ένας μακρός λυγμός συνοδευόμενος από τρελλό χαχανητό, κάτι που είχε αδύνατον να περιγραφεί.

Πετάχθηκε τρομαγμένος από το κρεβάτι του και έτρεξε άγκομαχώντας, στο δωμάτιο της γυναίκας του.

Μιά φωνή του έλεγε, ότι κάποιο κακό θ' άνέκρυβε μέσα στο δωμάτιο της γυναίκας του. Ένα προαίσθημα ότι η γυναίκα του διέτρεπε ή διέτρεπε έναν κίνδυνο που είχε τόσο πολύ σκοτεινό το μυαλό, πολύ δυσκόκολα βηματίζε. Ο χρόνος, που έκαμε τή πάη από τό ένα δωμάτιο στο άλλο, τού φάνηκε ατέλειωτος. Τό μυαλό του στριφογυρίζει και τά πόδια του λυγίζουν, έτοιμα λές να σωρίσουν τό σώμα χάμω. Κατέβαλλε αρκετές προσπάθειες, καί φτάνοντας γύρωσε τό διακόπτη τού ηλεκτρικού. Τό φως πλημύρισε τό δωμάτιο και ο Τέντ είδε τη δεύτερη κ. Χάμπερ, μίσγουμεν, πεσμένη πρός τά πίσω, κουλουριασμένη, σάν να την είχε βρή ο θάνατος ενώ αυτή αγωνιζόταν, και μέ πρόσωπο μωριασμένο από την σφοδρία. Τάχασε μέ μιάς. Σέ λίγο, σά μανιασμένο βεριό άρχισε να ουρλιάζει ζητώντας βοήθεια. Οί υπηρέτες στίς τρομαγμένες σπαρακτικές αútές φωνές, έτρεξαν στό δωμάτιο της κ. Χάμπερ. Βρέθηκαν μπροστά σ' ένα σπαρτακό θέαμα. Ο Τέντ, κρατώντας μέ τά χέρια του τό κεφάλι ενώ τά μάτια του κοιτούσαν χωρίς λάμψη τό πτώμα της γυναίκας του, έμεινε άκίνητος. Τηλεφώνησαν γρήγορα στόν πλησιέστερο γιατρό. Αútός έβρισαν άμέσως, μα δέ μπορούσε να κάνει τίποτε... Ή Μαλριν ή κύρια Χάμπερ, ήταν πειά νεκρή...

Στο σπίτι τίποτε τὸ ὑποπτό δὲν εἶχε παρατηρηθῇ. Καὶ
δὲν εἶχε μὴ μὲς, ἡ πόρτες ἦσαν κλεισμένες προστακτικὰ,
τίποτε δὲν ἔλειπε ἀπὸ τοῦ σπιτί. Ὁ Τέντ, πού σ' ἔλο αὐτὸ τὸ διά-
στημα εἶχε συνάθει, κοίταξε μὲ ὑποψία μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ὑπὸ
ρέτες του, ὅταν ἀκουσε τὸν γιὰτὸ Κόξ νὰ τοῦ ψιθυρίζῃ πάλι
πολύ χαμηλά στὸ αὐτί...

— Παρατηρήσατε τὸ λαιμὸ τῆς κυρίας Χάμπρο; ἔχει κυριολεκτικῶς πολιοποιηθῇ. Δὲν ὑπάρχει πλάσμα στὸν κόσμο ποθὶ δὲ μποροῦσε νὰ τὴν πνίξῃ μὲ τόσην ἀγριότητα καὶ μὲ τόση δύναμη...

— Τί θέλετε νὰ πῆτε; ρώτησεν ὁ Τέντ μὲ ἀγωνία, ἀρπάζοντας τὸ χέρι τοῦ γιατροῦ.

— Τίποτε, δὲν θέλω νὰ πῶ ἀπολύτως τίποτε. Ἐφιστὰ μὲν νάχη νὰ τὴν προσηύχας στὰς ὁσὰ βλέπω. Καὶ εἶναι κάτι ποὺ ἐνὶ μοῦ δόθηκε ποτὲ νὰ ἐξαγοσθῇ στὴ ζωῇ μου. Δὲν μπορῶ ποτε νὰ καταλήξω. Κι' ἂν κατέληγα κάπου, δὲν θὰ κατέληγα ἀπὸ ἐπιστήμων καὶ σὺν γιαντρός, μὰ σὺν ἑνῷ ἀνθρώπῳ ποὺ πιστεύω ὅτι σὺν φαντάσματα καὶ σὺν μουσικιστρίδων, ὑπεράνθρωπες δυνάμεις,

Στο άκουσμα των τελευταίων λέξεων του γιατρού, ο Τέν έγινε κατάχλωμος. Θυμήθηκε τα τελευταία λόγια της Μάμπελ. Μπροστά στα μάτια του έβλεπε τώρα τη Μάμπελ, ξαπλωμένη στο κρεβάτι της ενώ στα αυτιά του έφταναν, λές πως χόρταιναν από κάποιο μακρινό μέρος, τα τελευταία της λόγια.

Μηχανικά, ό Τέντ Χάμπρι κοίταζε ή βίτρινα, ή βίτρινα όπου βρισκόταν ή βεντάλια, ή περίφημη βεντάλια που την ήχαρισε στί Μάιμπελ και που όσπαρα την έκλεμπε γιά νά ή προσφέρει στί Μαίρη Χέυτον. Ή βίτρινα ήταν κλεισμένη κι. Τέντ με την πρώτη ματιά άντελήθηκε πώς κανέναν δέν ή είχεν ανόλει. Μιά ώρα νωρίτερα, ή βεντάλια έδειχνε έκει μέσθι ή συνοδεία τών φανταστικών μορφών, και στί βάθος της, άμέσθι στί τριαντάφυλλα και τιά άγάμματα, ή γλυκερία μορφή έανθής νέας με πράσινα μάτια που έμοιαζε ή Μάιμπελ. Μά ό Τέντ μάτια έβριψε τιά μάτια του και έρίγησε: ή βεντάλια δέν ήταν πεία στή βίτρινα. Είχεν έξαφανισθή.

Τότε ο Χάμπρο σκέπασε με τὰ χέρια τὸ πρόσωπό του. Στὴ σκέψη του ξανάρθαν τὰ τελευταῖα λόγια τῆς πρώτης του γυναικας. Ἡ Μάμπελ Χάμπρο εἶπε ξαναπάρει τὴν βεντάλια της.

EDMOND JALOUX

Copyright περιοδικοῦ «Ἀθῆναι»

Η ΘΗ
Ε Θ.Ι Μ.Α
ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Πάσσα

ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Γιὰ μᾶς τοὺς Ρωμηοὺς, δὲν ὑπάρχει γιορτὴ ποὺ νὰ ξεπερνᾷ σὲ λαμπρότητα καὶ μεγαλοπρέπεια τὴν γιορτὴ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Πάσχα εἶναι τὸ ἐπίσημο δνομά της· κι ἀπὸ τὴν ἴδια ἐβρείτικη ρίζα πῆραν οἱ εὐρωπαϊκὲς γλώσσες τὸ δνομα αὐτό, ποὺ τόσο βαθεῖα ἀπῆχηση ἔχει στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ! μὰ στὴν Ἑλλάδα κατωρθώσαμε, ἀπ' αὐτὸν τὸν παγχριστιανικὸ, καὶ γενικώτερα πανανθρώπινον ἑορτασμόν, νὰ φτιάξουμε κατὶ τὸ ὁλότελα δικό μας. Καὶ τὸν δώσαμε δικό του, ἰδιαίτερον δνομα. Διὰ ὅλο τὸν ἄλλο κόσμον τὸ Πάσχα εἶναι Πάσχα. Γιὰ μᾶς, ὅμως, τοὺς Ρωμηοὺς τὸ Πάσχα εἶναι ἡ Λαμπρὴ.

πειρο καὶ στὸν Πόντο—δταν ὑπῆρχεν ἀκόμα ρωμηοσύνη στὸν Πόντο,—σὲ ὠριμένα ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα καὶ στὴ Πελοπόννησο, ὁ χωρικό ἀνδράνα Πάσχα τὰ Χριστοῦγεννα καὶ Λαμπρὰ τὸ ἀληθινὸ Πάσχα. Πρόκειται γιὰ μιὰ σύγχυση δικαιολογημένη ὁπωσδήποτε, ἀν ἀναλογισθομεὶ πὺς σὲ πολλὰς ἀπ' αὐτὲς τὶς περιοχὰς εἶχεν ἐπιζήσει τὸ πνεῦμα τῆς «αὐτοκρατορίας τῶν Ῥωμαίων», ποῦ παρὰ τὴν βαθεὶα χριστιανικότητά της, εἶχε καὶ λεπτότατο πολιτικὸ ἀισθητήριον, ποῦ χάρις σ' αὐτὴ ἡ παλιὰ προχριστιανικὴ δοξασία, χωρὶς νὰ ἐξαφανισθῶν μὲ βίαια μέσα, ἤλθαν σιγά-σιγά καὶ ἐνώθησαν μὲ τὰ καινούργια δόγματα.

*Έτσι η έβρεϊκή ονομασία του Πάσχα, γιορτής που αρχικώς, στην πρωτόγονη εποχή, συνέπιπτε με την άρχη του έτους μεταπίδωσε, σε ώριμωσαν περιόχες της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, στην έορτη των Χριστουγέννων, που κι'αυτή δημιουργήθηκε από άλλες προχριστιανικές τελετές του καινοφώνου γένου.

«Όλοι οι τόποι έχουν την λαογραφία τους. Η ψυχή του λαού είναι ζωομένη με θρύλους και συνήθειες, που η αρχή τους χάνεται στα βάθη των αιώνων. Μά ανάμεσα σ' όλες τις λαογραφίες, μπορούμε περήφανα να ξεχωρίσουμε την Έλληνική (άν και κατά βάθος δε μπορούμε να μιλούμε για ελληνική, σκανδιναβική ή κινεζική λαογραφία, άφοι ή λαογραφία είναι μία, στηριζόμενη σε δύο τρείς πρωταρχικούς μύθους, κοινοί σε όλη την ανθρωπότητα). Στην Ελλάδα και στις χώρες που κατά καιρούς υπήρξαν ελληνικές, στο κοινό λαογραφικό φόντο έχουν προστεθεί τόσοι θρύλοι, τόσες δοξασίες, αλλά και τόση ιστορία, επιδόματα, κατακτήσεις, θηώσεις, καταστροφές, που το λαογραφικό μας όλο άποτελεί κάτι το αληθινό άράνταστο σε πλούτο και ποικιλία. Άπ' αυτής της άπόψεως η εργασία των άειμνήστων Κ. Πολίτη και Σπυρίδωνος Λάμπρου θα μείνουν νημεώδεις.

Ἀνάμεσα λοιπόν στο πλούσιο λαογραφικό υλικό, ένα μεγάλο μέρος είναι αφιερωμένο στην Πασχαλινή ή μάλλον τη Λαμπριάντικη λαογραφία. Μά με την ολότελα εξαιρετική θέση που έδωσε ο ελληνικός λαός, ανάμεσα απ' όλες τις άλλες γιορτές, στην επέτειο της Ἀναστάσεως του Χριστού, δημιουργήθηκαν ήδη, έξιμα καί παραδόσεις απειράριθμες. Καί τὸ ρωμέικο Πάσχα, ἀντιθετά πρὸς τὸς ἄλλες νεκρωμένους τελετές, ζή ἀκόμα καί σήμερα τὴν παμπάλαιη ζωὴ του. Νομίζει μάλιστα κανένας, πὸς ἡ Λαμπρὴ ἀποτελεῖ μὴ

συνέχιση, στόν αιώνα της ελευθερίας μας, της μυστικής ση-
μασίας που είχε πάρει στο διάστημα των τεσσάρων αιώνων της
σκληριάς. Γιατί αυτή είναι η αλήθεια: αν ο Ρωμηός ξεχώρισε
την Άνσταση του Χριστού ανάμεσα σ' όλες τις γιορτές του
έτους, το έκανε γιατί στην ψυχή του ζούσε πάντα η ελπίδα της
Άναστάσεως του Γένους. Κι η λαμπρή υπήρξε αναμφισβήτητα
το σύμβολο όλων μαζί των ελπίδων ενός σκληρωμένου λαού, που
δεν ήθελε να πεθάνει.

Πάσχα στην Ελλάδα δεν νοείται χωρίς μαγειρίτσα και
άρνι. Βέβαια, και τα κόκκινα αυγά είναι καθαρά λαμπριάτικο
έθιμο, μα στη βάση του πανηγυρισμού βρίσκεται το άρνι. Κι' απ'
αυτής της άποψης οι Ρωμηοί βρίσκονται πλησιέστερα απ' ό-
λους τους άλλους λαούς προς το έβρείκο πρωτότυπο.

Και σ' ανάμνηση του «άμνου του Κυρίου», το άρνι στη
σούβλα βασιλεύει από τη μιάν άκρη της Ελλάδος στην άλλη
την ημέρα της λαμπρής. Κι' όπως κάθε πράγμα έχει την ανάγκη
ένος ιδιαίτερου περιβάλλοντος, που γύρω απ' αυτό να προσαρ-
μόζεται, έτσι και το έθιμο του άρνιου στη σούβλα πρέπει να το
άπολαυση κανείς σ' αυτό από τις μοναδικές ελληνικές ραχού-
λες, ανάμεσα στους άγνους βουνίσσιους τύπους της Ρομέλης,
της Μακεδονίας ή της Πελοποννήσου.

Δέκα πέντε και είκοσι κάποτε άρνιά σφάζουν οι πλούσιοι
τοσεγγιάδες—άρνια που κάποτε-κάποτε είναι και γέριες γί-
δες... Το σφάξιμο και το γδάρισμα των ζώων αποτελούν τά
προεόρτια, ενώ το ψήσιμο αποτελεί άληθινή ιεροτελεστία. Τη
λαμπρή, ο τσέλιγγος δεν ψήνει, αλλά ιερουργεί. Με πόση προ-
σοχή γυρίζει τη σούβλα πάνω στη φωτιά από ξύλα πέυκου, και
θα ήταν πολύ άστοχος εκείνος που θα τον ένοχλούσε τη στιγμή
που αλοίβει τις ροδοκόκκινες πέτσες με το μίγμα λαδιού και
λεμονιού, που χάρις σ' αυτό η σάρκα θα πάρη την ξεροψημένη
και χρυσίζουσα όψη της. Εκεί πλάι, σ' άλλες σούβλες, είναι
περασμένο το κοκορέτσι και το σπληνότερο, οι έκλεκτοι μεζέ-
δες και τα γλυκάκια που λιώνουν στο στόμα, λιγώνοντας
την καρδιά.

Ο τσέλιγγος-ιερουργός εξακολουθεί την δουλειά του, χώ-
νοντας κάπου-κάπου ένα μακρύ βελόνι στις σάρκες του άρνιου
για να αντίληφθῇ το βαθμό του ψησίματος. Άπο καιρό σ' καιρό,
κόβει μιά πέτσα ξεροψημένη, και ώρα πολλή την πιτιλίζει...
Υπόροχη άμοιβή για τον κόπο του!

Τ' άρνια είναι τώρα έτοιμα. Οι νταμιζάνες με την ξανθή
ρετσίνα και τα άσκια με το μπρούσκο κρασί έχουν παραταχθῇ.
Τά πρώτα κόκκινα αυγά τσουγρίζουν. Άρχίζει η εδωχία. Χρι-
στός Άνέστη!

Άνάμεσα σ' τα πιό χαρακτηριστικά και ιδιότυπα λαμπριά-
τικά έθιμα μπορούμε να αναφέρουμε το ακόλουθο, τυπικά Κερ-
κυραϊκό: οι κάτοικοι της Πίκας, της κεντρικής δηλαδή άγοράς,
φτιάχνουν με μύρτα και λουλούδια μιά «μαστέλλα», απ' αυτές δη-
λαδή που οι γυναίκες πλένουν τα άσπρόρροχα. Τη μαστέλλα
αυτή την γεμίζουν με νερό, και οι διαβάτες που περνούν πρέ-
πει να ρίχνουν εκεί μέσα διάφορα κέρματα. Όταν δὲ σημά-
νουν οι καμπάνες της Άναστάσεως, οι άνθρωποι που θα βρε-
θούν κοντά στη «μαστέλλα» χώνουν άμέσως τα χέρια τους και
τά κεφάλια τους εκεί μέσα και άρχίζουν να πλένονται με το
νερό που υποτίθεται πως έχει άγιασθῇ. Ταυτόχρονα η γυναίκες
που έμειναν σ' τα σπῆτια τους δαγκώνουν κλειδιά ή άλλα σιδε-
ρένια αντικείμενα, για το γούρι. Άπ' άλλη μεριά, άλλα άλλο
παλιό Κερκυραϊκό έθιμο άπαιτεί με το αίμα του σφαζομένου
πασχαλινού άρνιου να χαραζέται πάνω στην πόρτα του σπι-
τιού ένας σταυρός, σ' ανάμνηση του σχετικού μύθου της Πα-
λαιάς Διαθήκης.

Επίσης στην Κέρκυρα, όπως και σ' πολλά άλλα μέρη, έπι-
κρατεί το έθιμο να στρώνεται τη νύχτα του Πάσχα το τραπέζι
και να μη ξεστρώνεται ίσα με την Κυριακή του Θωμά. Στη μέση
του τραπεζιού βρίσκεται το Χριστό-
ψωμο, που μένει εκεί μιά δολόκληρη
βδομάδα και δεν κόβεται παρά μόνο
άφου ξεραθῇ καλά, την Κυριακή
πάλι του Θωμά. Όλη τη βδομά-
δα που ακολουθεί το Πάσχα, σ' τα
κερκυραϊκά χωριά γίνονται λι-
τανείες, και μεταφέρεται η εί-
κόνα της Παναγίας σ' κάποιο
έξωκλησι για να λειτουργηθῇ.

Την τιμή του να μεταφέρουν
την εικόνα την διεκδικούν τα
παλληκάρια του χωριού με
πλειοδοσία υπέρ του τα-
μείου της εκκλησίας, και
συνά η ιερός ζήλος κα-
ταλήγει σ' καυγάδες που
τόν πρώτο ρόλο παί-
ζουν ή κουμπούρες και
ή φαλτσέτες.

Στην Πάτμο, το ώραίο Ιταλοκρατούμενο νησί, εκεί που ο
Ίωάννης ο Εὐαγγελιστής έγραψε την «αποκάλυψη» του, επίσης
και σήμερα ακόμα ένα έθιμο χρονολογούμενο από τους πρώτο-
χριστιανικούς χρόνους. Πρόκειται για την «Τελετή του Νιπτήρος»
που θυμίζει το μέρος εκείνο των Γραφών που αναφέρει πως ο
Χριστός έπλυνε τα πόδια των φτωχών και των άρρώστων, και
ύστερα των άποστόλων.

Σ' ένα ψωμο τοποθετούν ένα αναλόγιό με το Εὐαγγέλιο,
κι' δόλουργα δώδεκα καρέκλες. Λίγο παράμερα βάζουν μιά με-
γαλοπρεπή πολυθρόνα προοριζόμενη για τον άρχιερέα. Οι πα-
πάδες βγαίνουν από την εκκλησία με τα ιερά τους άμφια κι' άπό
κατευθυνθούν στο ψωμο στέκονται και διαβάζουν τις καθιερω-
μένες για τον άγιασμό του νερού εϋχές. Ύστερα ένας απ' αὐ-
τούς, που παίρνει για την περίπτωση το όνομα του Εὐαγγελι-
στού, διαβάσει το κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο και διακρίνει το
διάβασμά του τη στιγμή που άρχίζει ο διάλογος μεταξύ του
Ίησού και των άποστόλων του. Τόν ρόλο του κάθε άποστόλου
υποκρίνεται ένας παπάς. Ύστερα ακολουθεί το διάβασμα του
εὐαγγελίου του Ίωάννου, όταν δὲ ο εὐαγγελιστής άρχίζει να
περιγράφει τόν τρόπο που ο Χριστός έπλυνε τα πόδια των μα-
θητών του, σηκώνεται ο άρχιερέας, βγάζει το «φελόνιο», φορεϊ
μιά πετσέτα και άρχίζει να πλένει τα πόδια των παπάδων και
καλογέρων που υποκρίνονται τους άποστόλους μέσα σ' μιά λε-
κάνη που την έφερε ο Ιερωμένος που παριστά τόν Ίούδα. Οι
Ιερείς παριστάνουν με δση τόν δυνατόν περισσότερη τισιότητα
δύες τις λεπτομέρειες της σκηνής όπως την περιγράφουν τά
Εὐαγγέλια, ενώ τριγύρω έχουν μαζεuthῇ χιλιάδες κόσμοι που
παρακολουθούν με κατανύξη την περιεργή αυτή τελετή.

Στη Ζάκυνθο, πριν λίγα ακόμα χρόνια, επικρατούσε ένα
περίεργο πασχαλινό έθιμο. Μετά την Άνάσταση που γινόταν
κατά κανόνα στο ύπαιθρο, ο παπάς διευθυνόταν στην εκκλη-
σία για να τελειώσει την λειτουργία. Εύρισκε, όμως, την πόρτα
κλειστή και φώναζε το καθιερωμένο: «Άρατε πύλας». Τότε ο
κανδηλανάφτης που βρισκόταν μέσα στην εκκλησία και που αὐ-
τός ο ίδιος είχε κλείσει από μέσα την πόρτα, ρωτούσε: «Ποιάς
είναι;» Ο παπάς άπαντούσε: «Άρχων Ισχυρός», και με μιά γρή-
κλωτσιά άνοιγε την πόρτα και ώρμούσε στην εκκλησία κρατών-
τας μπροστά του την λαμπάδα και ακολουθούμενος από τους
εκκλησιαζόμενους, που πολλοί από αυτούς, τρομαγμένοι, κοι-
τάζαν μήπως δὲν προφθάσει να κρυφθῇ ο υποδυόμενος τόν ρόλο
του Σατανά κανδηλανάφτης. Γιατί πίστευαν πως στη περίπτωση
αυτή ο παπάς θα του σφραγίσει τὸ μέτωπο με την άναμμένη
λαμπάδα, και πως ο δυστυχής κανδηλανάφτης θαμνη έτσι στυ-
ματισμένος και άφωρισμένος εις αιώνα τόν άπαντα.

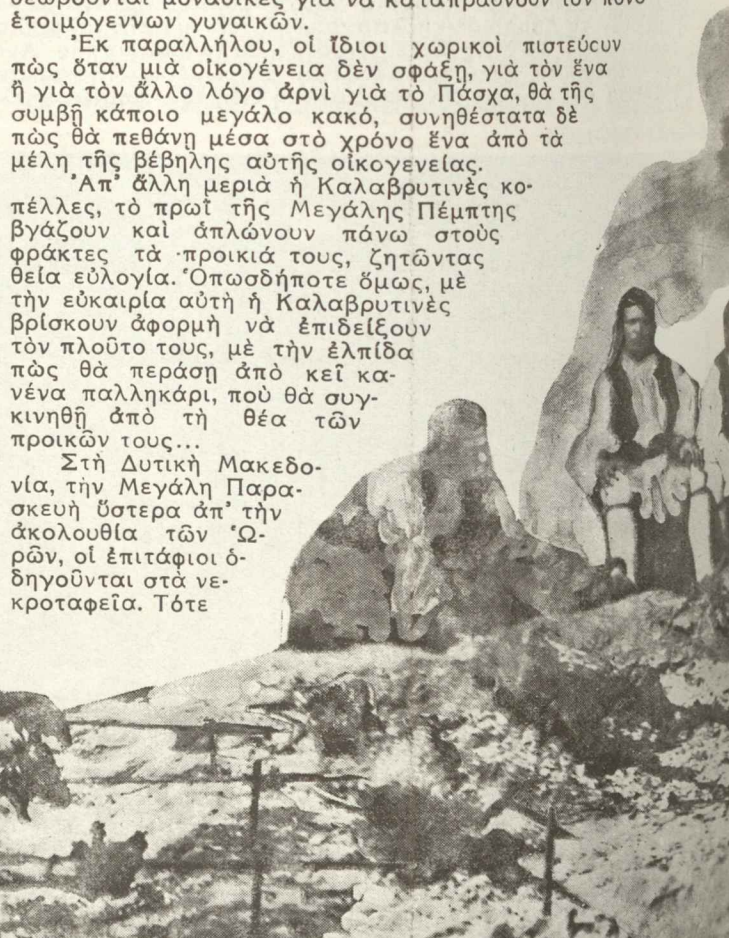
Στά Καλάβρυτα πάλι, μόλις οι εκκλησιαζόμενοι άναψουν
τις πασχαλινές τους λαμπάδες, συνηθίζουν για άστείο να καίνε
λίγα μαλλιά των γειτόνων τους. Οι χωρικοί που άφήνουν με-
γάλα μαλλιά άναγκάζονται να καταφεύγουν σ' χίλια δὴ μέσα
για να τά προστατεύσουν. Έτσι πολλοί απ' αυτούς βρίσκονται
υποχρεωμένοι και μέσα στην εκκλησία ακόμα να μη βγάλουν
όλόκληρα τους σκούφους τους, ή να αλοίβουν τα μαλλιά τους
με ζείδι, λίπος, νερό, κλπ. για να τά προστατεύσουν απ' τὸ
κάψιμο και τη φωτιά.

Την λαμπάδα του έπιταφίου οι χωρικοί των Καλα-
βρύτων την κρύβουν, και την χρησιμοποιούν ως γιατρικό
σ' διάφορες άρρώστιες. Ειδικά η λαμπάδα αυτές
θεωρούνται μοναδικές για να καταπραύνουν τόν πόνο
έτοιμόγεννων γυναικών.

Έκ παραλλήλου, οι ίδιοι χωρικοί πιστεύουν
πως όταν μιά οικογένεια δὲν σφάζει, για τόν ένα
ή για τόν άλλο λόγο άρνι για τὸ Πάσχα, θά της
συμβῇ κάποιο μεγάλο κακό, συνηθέστατα δὲ
πως θά πεθάνει μέσα στο χρόνο ένα από τα
μέλη της βέβηλης αυτής οικογενείας.

Άπ' άλλη μεριά η Καλαβρυτινὲς κο-
πέλλες, τὸ πρωί της Μεγάλης Πέμπτης
βγάζουν και άπλώνουν πάνω στους
φράκτες τὰ προικία τους, ζητώντας
θεία εϋλογία. Όπωςδήποτε όμως, με
την εϋκαιρία αυτή η Καλαβρυτινὲς
βρίσκουν άφορμή να επιδείξουν
τόν πλούτο τους, με την ελπίδα
πως θά περάσει από κεί κα-
νένα παλληκάρι, που θά συγ-
κινήθῃ από τη θέα των
προικίων τους...

Στη Δυτική Μακεδο-
νία, την Μεγάλη Παρα-
σκευή ύστερα απ' την
ακολουθία των Ώ-
ρών, οι έπιτάφιοι ό-
δηγούνται σ' τα νε-
κροταφεία. Τότε

παρουσιάζονται οι κοπέλλες του χωριού, ντυμένες κατάλευ-
κα κι' άρχίζουν να ψάλλουν τά διάφορα εϋλογητάρια. Τὸ πε-
ρίεργο αυτό έθιμο που τὸ αναφέρει και ο Ίωάννης ο Χρυσό-
στομος, συναντάται επίσης στην Κάλυμνο, άποτελεί δὲ ασφα-
λώς την έπιβίωση μιας πανάρχαιας ειδωλολατρικής τελετής.
Στην Κάλυμνο υπάρχει ακόμα κι' η έξιξη συνήθεια. Μόλις άρχίση
η Σαρακοστή, οι κάτοικοι λένε μεταξύ τους πως ξεκίνησε κι' έρ-
χεται η λαμπρή, καθορίζοντας κάθε μέρα που περνά σ' ποιο
σημείο βρίσκεται. Έτσι την Καθαρή Δευτέρα η λαμπρή βρίσκε-
ται στην Κόκκινη Μηλιά, και πλησιάζει όλοένα προς τὸν Κά-
λυμνο. Ύστερα η λαμπρή περνά από τη Ρόδο, φθάνει στη Κω,
έγκαταλείπει τὸ Μπουντρούμι, ένα νησάκι της Δωδεκανήσου,
και τέλος την παραμονή των Βαίων, η λαμπρή φθάνει στην
Ιδια την Κάλυμνο, σ' μιά θέση που ονομάζεται «Βαθύ». Έτσι,
την παραμονή των Βαίων που γιορτάζεται η άνάσταση του Κά-
ζαρου, τά παιδιά της Κάλυμνου τρέχουν απ' έδω και από κεί
λέγοντας τὸ παρακάτω τραγουδάκι:

«Ο Λάζαρος θέλει αὐγὸ
και λιβάνι και κερί,
και τσαρούχια να φορῇ,
να πηγαῖν στο Βαθύ,
να μιά φέρη τη λαμπρή,
να δαγκώσω με τ' άρνι
απ' τὸ ποδι κι' απ' τ' αὐτί».

Στὸ Κόρθιο της Άνδρου, πάλι, τά παιδάκια φτιάχνουν ένα
μεγάλο σταυρό από καλάμι και τὸν στολίζουν με λουλούδια.
Τὸν Σταυρόν αυτό τὸν άφήνουν τη νύχτα της Μεγάλης Πέ-
μπης να άγιασθῇ μέσα στην εκκλησία, άκούοντας τὰ δώδεκα
εὐαγγέλια, κι' ύστερα άνήμερη της Μεγάλης Παρασκευῆς τὸν
παίρνουν και τὸν γυρνούν από σπῆτι σ' σπῆτι, μαζεύοντας
δεκάρες. Κάπου-κάπου, όταν φθάσουν σ' κανένα σπῆτι που
έχει μουριές και τρέφει μεταξοκόκκιλες, βγάζουν ένα λου-
λούδι από τὸ σταυρό και τὸ προσφέρουν στη σπιτονοικοκυρά,
που για άνταμοιβή τὸς δίνει ένα αὐγὸ «σαρακοστιανόν», ένα
κοινό δηλαδή άββαφο αὐγόν.

Όπως για κάθε άλλη έποχή του έτους, οι χωρικοί μας
έχουν και για τὸ Πάσχα διάφορες παροιμίες που στηρίζονται
πάνω σ' μετεωρολογικὲς παρατηρήσεις και προβλέψεις για
την έσοδεία της χρονιάς. Κ' η λαϊκή παρατηρητικότητα είναι τέ-
τοια ώστε οι παροιμίες αυτές, σταχυολογημένες από τά τέσ-
σαρα πέρατα της ελληνικής ύπαιθρου συμφωνοῦν τόσο πολὺ
όλες μεταξύ τους, που συμπίπτουν όλες και στις παραμικρές
ακόμα λεπτομέρειες.

Έτσι, π.χ. υπάρχει στη Σαντορίνη η έξιξη παροιμία:

«Αν τὰ Φῶτα φωτερὰ
και τὰ Λεύπρα σκοτεινὰ
χαρά στο βῶ και στο ζευγά».

Την ίδια παροιμία, παραλλαγμένη την βρίσκουμε στη Μάνη:

«Και τὰ Φῶτα φωτερὰ
και τὸ Πάσχα βροχερά.
Όλος ο κόσμος χαίρεται
κι' η Κρήτη καμαρώνει».

Στην Ήπειρο πάλι λένε:

«Νά ήταν τὰ Φῶτα φωτεινὰ
και η λαμπρή βροχάτη».

Και στη Λευκάδα:

«Σαν πᾶν Χριστοῦγεννα στεγνὰ
και Φῶτα χιονισμένα
κι' η λαμπρή βροχούμενη
τ' άμπάρια γιομισμένα».

Δηλαδή κι' η τέσσερες άκρες της Ελλάδος συμφωνοῦν, σ' τα
ίδια σημεία και σύμφωνα μ' αυτά, όταν την πρωτοχρονιά έπι-
κρατεί ξηρασία και τὸ Πάσχα βροχή, η έσοδεία προμηνύεται
πλουσιωτάτη. Την μεγάλην αυτή αλήθεια που έχει πιστοποιηθῇ
και έπιστημονικῶς την έπιβεβαίωι μιά πέμπτη παροιμία, πα-
τραϊκή αυτή:

«Χαρά σ' τα Γέννα τὰ στεγνὰ
και τη λαμπρή να βρέξη.
Και τὰ Φῶτα χιονισμένα
και τ' άμπάρια γιομισμένα».

Σ' άλλα μέρη της Βορείου Ελλάδος, πάλι, που οι διάφοροι
Σλαῖοι κατακτητὰ άφησαν μερικά ίχνη της διαβάσεώς των, συ-
ναντὰ κανείς ακόμα τὸ έθιμο του Πασχαλινού φι-
λιού, που για τις άλλες περιοχές της Ελλάδος άπο-
τελεῖ ούσιαστικῶς μίαν εξαίρεση. Σ' τα λίγα λοιπόν
αὐτά χωριά της Μακεδονίας και της Θράκης, ο άγνός
ελληνικός πληθυσμός τους, μόλις ήχῇσουν οι καμπάνες
της Άναστάσεως, επιδίδεται στο παλιό χριστιανικό

έθιμο του φιλιού που μ' αυτό άναγνωρίζονται μεταξύ τους στην
έποχή των αλλοθρήσκων κατακτητῶν οι διωκόμενοι Χριστιανοί.
Και δὲν φιλιούνται μονάχα τά μέλη της ίδιας οικογενείας. Γνω-
στοί και άγνωστοί, έχθροί και φίλοι, είναι άναγκασμένοι να
ανταλλάξουν τὸ φιλὶ της ειρήνης και της Άγάπης. Κι' όπως βέ-
βαια είναι φυσικό, στην εκτέλεση του έθιμου αὐτοῦ, την μεγα-
λείτερη προθυμία την δείχνουν τά παλληκάρια του χωριού που
με την εϋκαιρία αὐτή αναζητοῦν την έκλεκτή της καρδιάς τους
για να της άποδείξουν όχι μόνο πόσο καλοί Χριστιανοί είναι,
και πόσο σέβονται τις λαϊκές παραδόσεις του τόπου τους, μα
ταυτόχρονα κι' όλη τους την άγάπη...

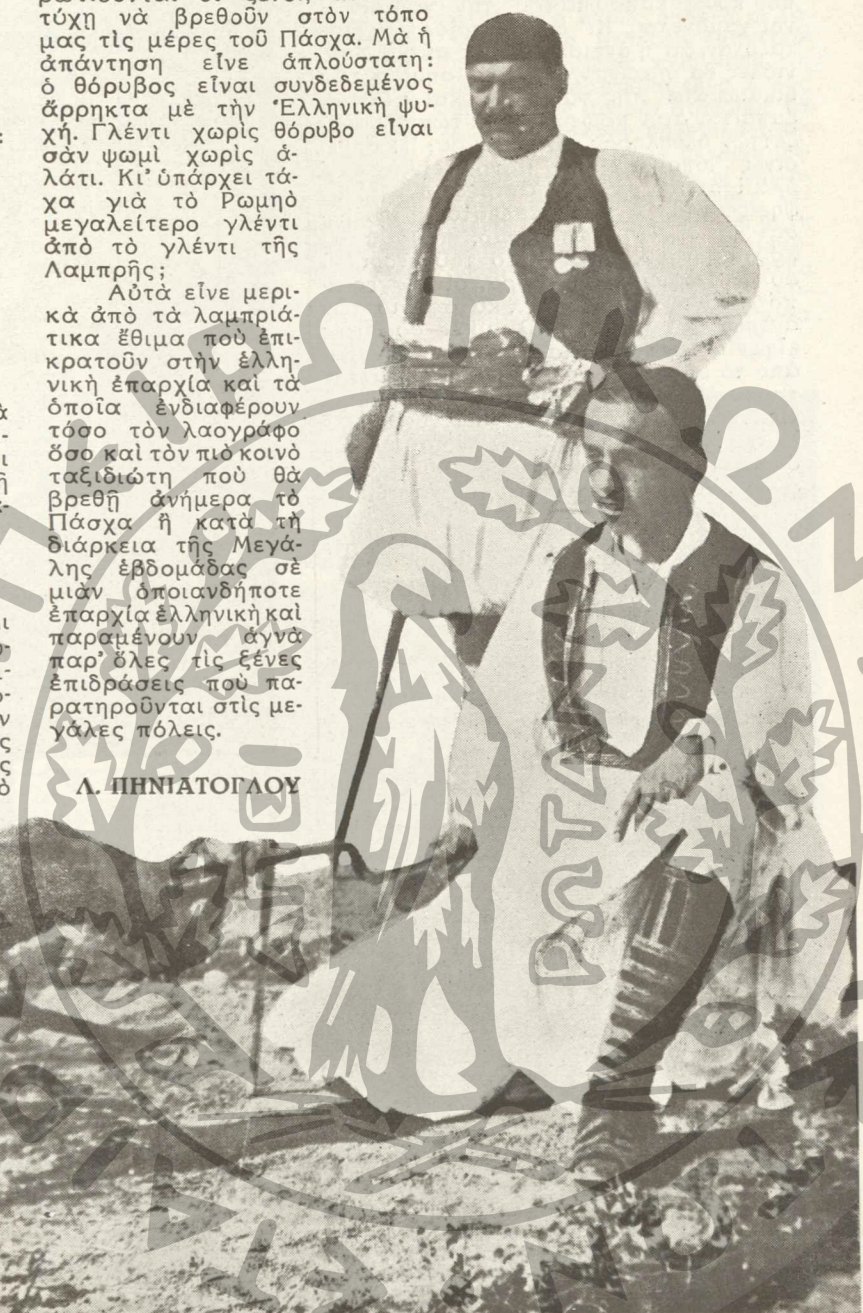
Μά τὸ λαμπριάτικο έθιμο που ξεπερνά όλα τὰ άλλα από
άποψως διαδόσεως και που κατήντησε καθαρά ελληνικό γνώ-
ρισμα, είναι το έθιμο των πυροβολισμών. Τὸ πως ο Ρωμηός
ήχηθ' στο να πανηγυρίξῃ την άνάσταση του Κυρίου ρίχνοντας
σιμπάρα σ' τὸν άέρα, ένας θεός μονάχα τὸ ξέρει. Και νάταν μόνο
σιμπάρα δὲν θάταν ίσως και τόσο σπουδαίον... Μά την ημέρα
της λαμπρῆς, εἴθισται να έπιστρατεύονται έκτός από τὸς
γκράδες και τὰ λεμπέλ, τὰ Μαρτίνη και τὰ Μάνλιχερ, τῆς Μαυ-
ροβουνιώτικες πιστόλες και τὰ υπερμωδέρνα Γκόλτς και Μπρά-
ουνιγκ, όλα τὰ σύνεργα που μπορούν να κάνουν κάποιο θά-
ρυβο: βαρελότα, τρακατρούκες, ροκάνες, κι' δτι άλλο άνακα-
λύψῃ η έφευρετική της κατασκευαστῶν ήχηρῶν και λαμπε-
ρῶν πυροτεχνημάτων. Έτσι η μεγάλη αυτή γιορτή της Ειρή-
νης, της Γαλήνης, της Έλπίδος, μεταβάλλεται σ' έόρτασμα του
θορύβου, της λεβεντιάς, του πολεμικοῦ μένους...

Σαν άντηχήσῃ τὸ «Χριστός Άνέστη» κι' άρχίσουν η καμπά-
νες τὸ χαρῶπό σφυρηλάτημά τους, η ατμόσφαιρα δονείται από
τοὺς πυροβολισμούς, που όμνουν κατά τὸν δικό τους, ιδίωτο
τρόπο, την άνάσταση του θεανθρώπου. Μά εκείνο που είναι τὸ
πιό παράδοξο απ' όλα είναι πως οὔτε κι' οι γυναίκες ακόμα δὲν
ένονούν να μένουν ξένες απ' αὐτὸν τὸν πολυθόρυβο έόρτασμα.
Τρέχουν λοιπόν κι' αυτές σ' τα παράθυρα τὸν σπιτιὸν τους κι'
άνοίγοντάς τα, άρχίζουν να ρίχνουν στο λιθόστρωτο του δρό-
μου χιλιάν ειδῶν πῆλινά άγγεῖα που σπάζουν δυνατά κι' αὐξά-
νουν τὸν έόρταστικό θόρυβο. Τὸ σπάσιμο των πῆλινων αὐτῶν
άγγεων συμβολίζει, όπως λένε, τὸ λιθοβολισμό των Έβραίων,
και άποτελεῖ μιά πρόκληση κατά του Ίουδα του Ίσκαριώτη.

Γιατί όμως άραγε ο Ρωμηός να μὴ μπορῇ να γιορτάσῃ
τη λαμπρή χωρίς να ρίξῃ τουλάχιστο μιά πιστολιά; Αυτό άνα-
ρωτιοῦνται οι ξένοι, που θά
τύχη να βρεθοῦν τὸν τόπο
μας τις μέρες του Πάσχα. Μά η
ἀπάντηση εἶνε ἀλφούστατη:
ὁ θόρυβος είναι συνδεδεμένος
άρρηκτα με την Έλληνική ψυ-
χή. Γλέντι χωρίς θόρυβο είναι
σάν ψωμί χωρίς ά-
λάτι. Κι' υπάρχει τά-
χα για τὸ Ρωμὸ
μεγαλύτερο γλέντι
από τὸ γλέντι της
λαμπρῆς;

Αὐτὰ εἶνε μερι-
κά από τὰ λαμπριά-
τικά έθιμα που έπι-
κρατοῦν στην έλλη-
νική έπαρχία και τὰ
ὅποια ενδιαφέρουν
τόσο τὸν λαογράφον
ὅσο και τὸν ποικινὸ
ταξιδιώτη που θά
βρεθῇ άνήμερα τὸ
Πάσχα ή κατά τη
διάρκεια της Μεγά-
λης έβδομάδας σ' εἰ-
μιαν ὁποιαδήποτε
έπαρχία ελληνική και
παραμέσων άγνώ-
παρ' όλες τις ξένες
ἐπιδράσεις που πα-
ρατηροῦνται σ' τις με-
γάλες πόλεις.

Λ. ΠΗΝΙΑΤΟΓΛΟΥ

Η Ίσπανίδα είναι πιθανόν η τελευταία γυναίκα που διετήρησαν, για την ανθρώπινη φαντασία, την αγγλή του ωραίου φύλου. Σπανιόλα! Τι δεν κρύβει αυτή η λέξη. Μιά Κάρμεν με φλογερά μάτια, κατάμαυρα μαλλιά, μία φειδίσια σιλουέττα, ένα τριαντάφυλλο στα μαλλιά, ένα πλούσιο πλουμιστό σάλι, καστανιέττες στα χέρια και μία τεράστια βεντάλια που κρύβει κάπου-κάπου την γοητεία ενός χαμόγελου. Κι' όμως, ποιός θα φανταζόταν, ότι η όνειρευόμενες αυτές Σπανιόλες θα σήκωναν ψηλά τη σημαία των δικαιωμάτων της γυναίκας και πως θα έμπαιναν στην πρωτοπορεία των σουφραζεττών ολόκληρου του κόσμου; Η σημερινή Ίσπανίδα, όχι μόνον είναι καθ' όλα ισότιμη με τους άντρες, όχι μόνον ψηφίζουν, αλλά τώρα τελευταία προέβησαν και σ' ένα νεωτερισμό, που αποτελούσε μοναδικό προνόμιο του ανδρικού φύλου. Πράγματι ως τώρα, οι λέσχες αποτελούσαν το ύστατο... καταφύγιο των ανδρών. Μά οι μεταπολεμικές συνθήκες είχαν ως αποτέλεσμα να βγῇ η γυναίκα από το σπίτι και να ανδροποιηθῇ ἴσως τις συνθήκες της ακόμα. Κι' έτσι είδαμε τις Σπανιόλες να δημιουργούν γυναικείες λέσχες, για να σκοτώνουν τον καιρό τους όπως οι συνάνθρωποι τους του ισχυρού φύλου. Από μιάς πλευράς, οι γυναικείες αυτές λέσχες ανταποκρίνονται σε κάποιο σκοπό. Δεν είναι λίγες οι γυναίκες που σήμερα ζουν ολόμοναχες, μακριά από την οικογένειά τους, που την άφησαν στην έπαρχια αναζητώντας τύχη στην πρωτεύουσα. Οι γυναικείες λέσχες αποτελούν γι' αυτές ένα μοναδικό άσυλο, στο οποίο μπορούν να ξεκουραστούν, να κουβεντιάσουν, να κάνουν λίγη μουσική και να παίξουν καμμία παρτίδα μπρίτζ. Έξ

Οι λέσχες των γυναικών στην ΙΣΠΑΝΙΑ

άλλου στη γυναικεία λέσχη, το μέλος θα βρῇ ένα πρώτης τάξεως εστιατόριο, πλουσιώτατες βιβλιοθήκες, που επιτρέπουν στις φοιτήτριες να συνεχίσουν τις μελέτες τους, ενώ προσφέρουν στις άλλες γυναίκες την πιο τερπνή διασκέδαση. Οι γυναικείες αυτές λέσχες έσημειωσαν εξαιρετική επιτυχία στην Ίσπανία. Τώρα τελευταία δε άρχισε να παρηγορηθεί και σε άλλες χώρες μία τάση για τη δημιουργία τέτοιων κέντρων. Και πολύ δικαίως. Γιατί στις άνετες αίθουσες της λέσχης των, οι σημερινές γυναίκες, μπορούν να περάσουν ευχάριστα μερικές ώρες και να κουβεντιάσουν για χίλια δυο πράγματα, ανάμεσα στα όποια ξεχωρίζει πάντα το μεγάλο θέμα των γυναικείων συνομιλιών: ο Άντρας!

ΑΓΓΛΙΑ ή χώρα των παιδικών λέσχων

Οι Άγγλοι πάλι πήγαν ακόμα πιο πέρα από τους Ίσπανούς που ίδρυσαν τις γυναικείες λέσχες, ιδρύοντας λέσχες για τα παιδιά. Το πράγμα δεν πρέπει να φανῇ και τόσο παράξενο, γιατί η Άγγλεια είναι η κατ'έξοχον χώρα των λεσχών. Δεν υπάρχει Άγγλος που να μην ανήκει σε μία λέσχη. Η «λεσχομανία» δε αυτή των Άγγλων έξηπλώθη και μέχρι των παιδιών, που σήμερα έχουν και αυτά τα «κλάμπ» τους. Αν και στην περίπτωση αυτή οι οικονομικοί λόγοι— όπως και στην περίπτωση των γυναικείων λεσχών της Ίσπανίας—δεν έμειναν άσχετοι. Πράγματι η γυναίκα σήμερα δουλεύει όσο και ο άντρας, και όχι σε οικιακές δουλειές. Συχνά συμβαίνει και οι δυο σύζυγοι να είναι υπάλληλοι ή να εργάζονται ταυτόχρονα, οπότε δημιουργείται το μεγάλο πρόβλημα του τί θ' απογίνουν τα παιδιά. Έν παρενθέσει δε μπορεί να λεχθῇ, ότι η μεγάλη ελάττωση που παρατηρήθηκε μεταπολεμικώς στον αριθμό των γεννήσεων, οφείλεται εν μέρει και σ' αυτόν το λόγο. Απ' άλλη πάλι μεριά, το μεγαλύτερο μέρος των οικογενειών, και ιδίως αυτών που ο άνδρας και η γυναίκα εργάζονται, δεν έχουν την απαιτούμενη οικονομική εύρωστια για να έχουν υπηρέτριες ή γκουβερνάντες, στις οποίες να εμπιστεύονται τα παιδιά. Τι θα γίνουν λοιπόν αυτά τις ώρες που δεν είναι απασχολημένα στο σχολείο τους; Η μέθοδος του να παίζουν στο δρόμο, περιμένοντας την επιστροφή των γονέων τους, δεν είναι φυσικά η πιο κατάλληλη... Σ' αυτό το μεγάλο και σοβαρότατο κοινωνικό πρόβλημα ήλθαν να δώσουν μία λύση οι παιδικές λέσχες. Πρόκειται για ιδρύματα, που υπό την έπιβλεψη πεπειραμένων παιδαγωγών αναλαμβάνουν να φιλοξενούν τα παιδάκια που οι γονείς τους, είναι υποχρεωμένοι να λείπουν ταυτόχρονα από το σπίτι. Στα ιδρύματα αυτά, που φυσικά τίποτε δεν έχουν το κοινό με τα σχολεία, τα παιδιά βρίσκουν ότι τους χρειάζεται για να περάσουν ευχάριστα και ωφέλιμα, μέχρις ότου τελειώσουν οι γονείς τις δουλειές τους. Θα παίξουν, θα διαβάσουν, θα χοροπηδήσουν στις τεράστιες αulές, ταυτόχρονα δε, διασκεδάζοντας, θα άρχισουν να μαθαίνουν να γίνονται αυτεξούσιοι. Μερικά απλά μαθήματα μαγειρικής, ζωγραφικής και άλλων ώ-

φελίμων γνώσεων θα συμπληρώσουν με τον πιο ευχάριστο τρόπο τις ώρες που τα παιδάκια είναι υποχρεωμένα να λείπουν από τα σπίτια τους. Διαμορφώνεται έτσι μία μικρογραφία κοινωνίας, που τη χρησιμότητά της την κατάλαβαν οι Άγγλοι, πολλαπλασιάζοντας τις παιδικές λέσχες. Μιά κάπως πιο πρωτόγονη μορφή παιδικών, ή μάλλον νηπιακών λεσχών, συναντά κανένας σε πολλές άλλες χώρες: πρόκειται για τους πρόχειρους νηπιακούς σταθμούς στους οποίους οι εργαζόμενες μητέρες εμπιστεύονται τα μωρά τους κατά τις ώρες της εργασίας τους. Στους νηπιακούς αυτούς σταθμούς τα μωρά βρίσκουν κάθε περιποίηση, παρεχόμενη με άληθινή μητρική στοργή. Τόσον οι γυναικείες, όσο και οι παιδικές λέσχες, ανταποκρίνονται σε μιάν άληθινή ανάγκη που δημιουργήθηκε από τις μεταπολεμικές συνθήκες της ζωής, που καθιστούν τον άγωνα του βίου τόσο δύσκολο και τόσο τραχύ...

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ

ΜΕΛΙΔΕΣ

ΟΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

«Οχι από την εποχή του Λέοντος του Γ', όχι από τον 'Αρκάδιο, όπως τὸ θέλουν διάφοροι ιστορικοί, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἀνεγνώρισε τὴ Χριστιανικὴ θρησκεία, τὴ θρησκεία τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς 'Ανατολῆς, ἄρχισαν νὰ σείωνται τὰ θεμέλια τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ νὰ χωρίζουν ἀπ' αὐτὴν τὸ Βυζάντιον καὶ αἱ Μικρασιατικαὶ τῆς κτῆσεις.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, μ' ὅλη τὴν ἀντίδρασι τῶν ρωμαίων αὐτοκρατόρων, ὁ ἀρχαῖος ἐλληνικὸς πολιτισμὸς, τὰ γράμματα, ἡ φιλοσοφία, ἡ τέχνη, ἐξουδετερώθηκαν τὴ λατινικὴ ἐπιρροή, ἄρχισαν νὰ ὑποβοηθοῦν τὴ νέα θρησκεία, κι' ἐνῶ ἡ Δύσις μὲ τὸ χριστιανισμὸ βυθίζετο στὰ σκότη τοῦ Μεσαίωνα, στὸ ἐλεύθερο, στὸ ἀνεξάρτητο ἐλληνικὸ βασίλειο, ποὺ λέγεται 'Ελληνικὴ Αὐτοκρατορία τῆς 'Ανατολῆς, τὸ ἐλληνικὸ πνεῦμα προετοίμαζε τὴν ἀναγέννησι τοῦ κόσμου. Ἡ φυλὴ μας θὰ ὑπερφηναυέται αἰώνια γιὰ τὴ μεγάλη αὐτὴ νίκη καὶ θὰ μνημονεύη πάντα ἐκείνους ποὺ βασιλεύσαν στὸ Βυζάντιο, γιὰτί κι' ἂν ἦσαν ρωμαϊκῆς ἢ κι' ἄλλης καταγωγῆς στάθηκαν ἀρχηγοὶ τοῦ ἔθνους μας καὶ προστάτησαν τὸν ἐλληνικὸ πολιτισμὸ ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων τῶν Βορρᾶ, ποὺ ὑπῆρξαν πολὺ πιδ ἐπικίνδυνοι γιὰ τὴν ὑπαρξὶ καὶ ἀνάπτυξί του, παρὰ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐχθροὶ τῆς 'Ανατολῆς. Καὶ τὴ βιογραφία αὐτῆ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, θὰ προσπαθήσουμε νὰ δώσουμε στὴν παρακάτω σύντομη μελέτῃ μας.

Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας (Γάιος, Φλάβιος, Βαλέριος, Αὐρήλιος, Κλαύδιος). Υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Χλωροῦ, γεννήθηκε στὰ 274 στὴν Μοισία. Στὰ 306 στὴ Βρετανίαν, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Λεγεώνας. Στὰ 312 πολεμοῦσε κατὰ τὸν τυράννου Μαξεντίου καὶ θέλοντας νὰ φαντίση καὶ νὰ ἐνθουσιάσῃ τοὺς στρατιῶτες του, ποὺ οἱ περισσότεροὶ ἦσαν χριστιανοί, ὤψωσε τὴν πρώτη χριστιανικὴ σημαία, μὲ τὸ μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς λέξεως: «Hoc Vinco» («Ἐν τούτῳ νίκα»). Στὰ 325 συνεκάλεσε στὴ Νίκαια τὴν πρώτη Οἰκουμένην Σύνοδο. Στὰ 330 ἔκτισε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ μετέφερεν ἐκεῖ τὴν πρωτεύουσα τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Ἐβαπτίσθη στὰ 337 καὶ ἀπέθανε τὸν ἴδιον χρόνον στίς 22 Μαΐου.

Ἡ μητέρα τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου Ἑλένη, στὰ 326 ἀνέβρε στὴν Ἱερουσαλὴμ τὸ Σταυρὸ τοῦ Σωτήρος καὶ τὸν Πανάγιον Τάφο, ἀπέθανε δὲ καὶ οὕτῃ στὴν Κωνσταντινούπολιν σὲ ἡλικία 80 ἐτῶν. Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, θέλων νὰ στερεώσῃ τὴ λατινικὴ ἐπιρροή στὴ Κωνσταντινούπολιν, γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ κάλεσε φίλους, συγγενεῖς καὶ ἀπομάχους νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ καὶ τοὺς ἔκτισε μάλιστα κατοικίαις καὶ μεγάρα ἀπαράλαχτα μ' ἐκεῖνα ποὺ κατοικοῦσαν στὴ Ρώμη, μὰ ἡ παλινῶδια τοῦ αὐτοῦ, ὅπως κι' ἡ ἄλλη τοῦ προσάθεια νὰ ἐπιβάλλῃ τὴ λατινικὴ γλῶσσα, στὴν ἐλληνικὴ χώρα, ἀπέτυχεν οἰκτρά.

Κωνσταντῖνος (Φλάβιος, Ἰούλιος, Βαλέριος). Πρώτος ἐκ γενετῆς Χριστιανὸς αὐτοκράτωρ, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, γεννήθηκε στίς 7 Αὐγούστου τοῦ 317. Μία ἀπὸ τῆς τρεῖς γυναῖκες του, ἡ ὥραια Εὐδοκία, τὸν παρέ-

συρε στὴν αἵρεσι τοῦ 'Αριανοῦ. Στὰ 354 ἔκανε μιὰ νέα προσπάθεια νὰ ἐνώσῃ ἐκ νέου ὑπὸ τὸ σκῆπτρο τοῦ ὅλο τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτος μὲ πρωτεύουσα τὸ Μιλᾶνο, μὰ στὴν ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ Ἰουλιανῶ, πέθανε στὸ δρόμῳ τὸ Νοέμβριον τοῦ 361, ἀφοῦ βασιλεύσε 24 χρόνια.

Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης. Ἀνεψιὸς τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ Νοέμβριον τοῦ 322. Εὐφυέστατος, εὐτράπελος, μὲ ἀσκητικὸ χαρακτήρα, μισοῦσε τὸ ὄνομα τοῦ τυράννου, δὲν ἀποκατέστησε δὲ τὴν δημοκρατία, γιὰτί φρονοῦσε πὼς οἱ σύγχρονοὶ τοῦ δὲν ἦσαν ὥριμοι γι' αὐτήν. Ἄν καὶ λατῖνος τὴν καταγωγή, εἶχε ἐλληνικὴ συνείδησι, μὰ ἡ λατρεία τοῦ γιὰ τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς τὸν παρέσυρε στὴν εἰδωλολατρεία καὶ τὸν ἔκανε φανατικὸ διώκτη τοῦ χριστιανισμοῦ. Μὲ τὴν πολιτικὴν του αὐτῇ, καὶ μ' ὅλη τὴν ἀκατάβλητη δραστηριότητά του καὶ τῆς πολεμικῆς τοῦ ἐπιτυχίας, θὰ διέλυε ἀσφαλῶς τὸ κράτος του, ἂν τὸν Ἰούνιον τοῦ 363 δὲν ἐπιπτε μαχόμενος ἐναντίον τῶν Περσῶν. Τὴν ὥρα ποὺ πέθανε, θυμῆθηκε τὸν Ἰησοῦ, ποὺ θεωροῦσε ὡς ἐχθρὸ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ φώναξε τὸ περίφημον: «Νενίκηκάς με Γαλιλαίε».

Οὐάλης. Ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τοῦ Ἀνατολικοῦ Κράτους ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Οὐαλεντιανὸν τὸ Μάρτιον τοῦ 364. Αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκα του Δομνίκη, φανατικοὶ Ἀριανοί, κατεδίωξαν τοὺς ὀρθοδόξους. Στὴν Ἀντιόχεια καὶ στὴν Ἐδεσσα διέταξαν νὰ σκοτώσουν ὄλους τοὺς Χριστιανούς ποὺ ἔμεναν πιστοὶ στὸ Σύμβολο τῆς Νικαίας. Ὁ Οὐάλης πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους παρέπεισε πρὸς σιγὴν, διὰ τῆς βίας ἢ ἄλλως, ν' ἀσπασθοῦν τὴν αἵρεσί του, μὰ ἡ ἀνδρική στάσι τοῦ ἱερέως Βασιλείου σταμάτησε τὸ κακὸ. «Οὐ φοβοῦμαι, ἀπάντησε στὸν Ὑπαρχο Μοδέστο, ποὺ στὴν Καισάρεια προσάθεσε νὰ τὸν παραπελίσῃ. «Οὐ φοβοῦμαι οὐτε δήμευσι, οὐτε βασάνουσιν, οὐτε ἐξορία, οὐτε αὐτὸν τὸ θάνατον! διότι μὴδὲν ἔχω ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, καὶ οἰκῶν τὴν γῆν ὡς πάροικος καὶ παρεπίδημος, τὸν θάνατον θὰ θεωρήσω ὡς εὐεργέτημα, διότι θέλει μὲ πέμψῃ μίαν ὥραν ταχύτερον πρὸς τὸν θεόν ὑπὲρ οὗ ὅ, καὶ πολυτερώμενος, καὶ πρὸς δὲν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐπιγίνομαι».

Ἐν τούτοις ὁ Οὐάλης ἐπολέμησε ἀνδρείως κατὰ τὸν Γότθον ἐπιδρομῶν καὶ τὸν Αὐγουστο τοῦ 378 ἔκλιν ὧν ἀπὸ τοῦς ἐχθρῶς εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Θεοδόσιος ὁ Μέγας (Φλάβιος). Ἰσπανικῆς καταγωγῆς. Ὡς Ὑπαρχος τοῦ αὐτοκράτορος Γρατιανοῦ κατετρόπως τοὺς Γότθους στὴ Θράκη τὸ Νοέμβριον τοῦ 379 καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις εὐγνωμονοῦσα τὸν ἀνηγόρευσε αὐτοκράτορα. Ὡνομάσθη Μέγας, γιὰτί κατόρθωσε τὴν ἐνότητά τῆς Ἐκκλησίας, ἐκδόσας αὐτοκρατορικά διατάγματα κατὰ τῶν

«Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας (Μικρογραφία τοῦ 9' αἰῶνος εὐρισκόμεν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ Παρισίων).

Ἐναντί: Ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανῶ τοῦ Παραβάτου πληττομένου διὰ λόγους παρὰ τοῦ ἁγίου Μερκουρίου. (Μικρογραφία τοῦ 9' αἰῶνος εὐρισκόμεν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων).

'Αριανῶν, καὶ τὴ συγχώνευσιν τῶν διηρημένων ἐλληνικῶν φυλῶν πραγματοποιήσε, πολεμήσας τὴν εἰδωλολατρείαν, πράγμα ποὺ δὲν εἶχε κατορθώσει καμμιά πολιτικὴ. Ἀπὸ χαρακτήρος ὁ Θεοδόσιος ἦταν παράφορος καὶ ὠμὸς. Αὐτὸς εἶχε διατάξει στὰ 390 τὴ μεγάλη σφαγὴ στὸν Ἱππόδρομον τῆς Θεσσαλονίκης, γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸ φόνον τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Βουθερίκου. Τότε ὁ ἐπίσκοπος Ἀμβρόσιος, ποὺ εὕρισκετο στὸ Μιλᾶνο, ἐμπόδισε τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐμπῇ στὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἐδίωξε μὲ τὰ λόγια αὐτά: «Ὁμοφῶν ἄρχεις, ὦ Βασιλεῦ, καὶ μὲν δὴ καὶ ὁμοδούλων! εἰς γὰρ ὁ πάντων Δεσπότης καὶ Βασιλεὺς, ὁ τῶν ὄλων δημιουργὸς. Ποίους κείνων ὀφθαλμοὺς ὄψει, τῶν τοῦ κοινοῦ Δεσπότη νεῶν; Ποίους δὲ ποσὶ, τὸ δάπεδον πατήσεις τὸ ἅγιον; Πῶς δὲ τὰς χεῖρας ἐκτενεῖς ἀποσταζούσας ἔτι τοῦ ἀδίκου φόνου τὸ αἷμα; Ἀπιθί τοῖνον καὶ μὴ πειρῶ τοῖς δευτεροῖς τὴν προτέραν αἵαν παρνομίαν καὶ δέχου τὸν δεσμόν, ὃ ὁ Θεὸς καὶ τῶν ὄλων Δεσπότης ἀνωθεν γίνεταί σύμψηφος! ἱατρικὸς δὲ ὁδοὺς καὶ πρόξενος ὕψελας». Ὁ Θεοδόσιος μετὰ ἐνδοξον βασιλεύσας 6 ἐτῶν ἀπέθανε στὸ Μιλᾶνο τὸν Ἰανουάριον τοῦ 395 εἰς ἡλικίαν 60 ἐτῶν.

Ἀρκάδιος (Φλάβιος). Υἱὸς τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐγεννήθη στὰ 377 καὶ ἐστέφθη συναυτοκράτωρ τοῦ πατέρα του στὰ 383. Ἐπὶ Θεοδοσίῳ τοῦ Μεγάλου ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας μεγάλωσε τόσο, ποὺ ἄρχισε νὰ ἔχη καὶ βέβαιες ἐπὶ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Σ' αὐτὸ συνέτεινε, ὅχι μόνο τὸ παράδειγμα τῆς Ρώμης, μὰ καὶ τὸ ὅτι οἱ διάφοροι αὐτοκράτορες ἀποουσίαζαν ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, σὲ ἐκστρατείας καὶ ἄλλοι. Ὁ Ἀρκάδιος, ὅμως, ποὺ ἔμενε μονίμως στὴν Κωνσταντινούπολιν εἶχε ν' ἀντιμετωπίζῃ τὴν κατάστασι αὐτὴ καὶ νὰ βάλῃ τὰ πραγματὰ τῆς θέσι του. Σ' αὐτὸ δὲν ὀφείλεται, βέβαια, ἡ σύγκρουσις τοῦ μετὰ τὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο. Ὁ ἅγιος αὐτὸς ἀνθρώπος, δὲν ἐπέζητησε ποτὲ νὰ περιβληθῇ μὲ κοσμικὴ δύναμι! βάσιμον εἶχε τὴν εὐσέβεια καὶ τὸν ἀσκητισμό. Ἡ ρητορικὴ του εἶχε πρακτικὸν χαρακτήρα καὶ κατεφέρετο ἐναντίον τῆς πολυτελείας καὶ τῆς ἐξαχρεώσεως, γι' αὐτὸ καὶ ἦταν δημοτικὸς. Ἡ κατηγορία, ὅμως, τοῦ Χρυσοστόμου, πρόσβαλαν τὴ βασιλείαν Εὐδοκίας, ποὺ ἦταν κόρη τοῦ Γάλλου Στρατηγοῦ Βοντίνου. Αὐτὴ, ἦταν ἡ ψυχὴ ἑνὸς κύκλου γυναικῶν, ποὺ ζοῦσαν ἕνα βίον σπάταλον καὶ ἀνῆθικον. Οἱ ὑπανήκοι τοῦ Μεγάλου Πατριάρχου κατὰ τῆς βασιλείας, γινόνταν κάθε μέρα καὶ πιδ κατηγορηματικοὶ ὡς ποὺ αὐτὴ ἔπεισε τὸ σύζυγόν της τὸν Ἀρκάδιον, νὰ συγκαλέσῃ τὴ Σύνοδο καὶ νὰ τὸν ἐκθρονίσῃ. Οἱ ἐργάτες τότε, ποὺ τότες φορὲς τοὺς ὑποστήριξε ὁ ἅγιος Πρεσβύτερος, ἀπέδειξαν ἐμπράκτως τὴν εὐγνωμοσύνην τους, ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινῶν πόλεως στασίασε, ἀνάγκασε τὸν διάδοχόν τοῦ Πατριάρχου, ὁ γὰν τοῦ αὐλοῦ κόμματος, νὰ φύγῃ στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ἔφερε πίσω στὸν ἱερὸ θρόνον τὸ Χρυσόστομο. Μετὰ λίγα χρόνια, ἡ Εὐδοκία ἄρχισε πάλιν τῆς ραδιουργίας της καὶ τότες ὁ Χρυσόστομος ἐξεοφενδύνισε ἐναντίον της τὴν πλερίφημ ἐκείνη ἀποστορφή: «Πάλιν ἡ Ἡρώδις μαίνεται, πάλιν τάρσασται, πάλιν ὀρχεῖται, πάλιν ἐπὶ πίνικα τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου ζητεῖ λαβεῖν». Δὲν ἄργησε, ὅμως, καὶ πάλιν νὰ ἐπιτύχῃ ἡ Εὐδοκία τὴν ἐξορίαν τοῦ πατριάρχου γιὰ δεύτερη φορὰ καὶ τότε, ὁ ἅγιος αὐτὸς ἀνθρώπος, εἶπε στὸν ὁμοιοπαθῆ τὸν ἐπίσκοπον Κυριακόν: «Εἰ θέλει ἡ βασιλίσσα ἐξορίσασθαι, ἐξορισάτω με, τοῦ Κυρίου γὰρ ἡ Γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Εἰ θέλει πριονίσαι, πριονισάτω με, ἔχω τὸν Ἥσαϊα. Εἰ θέλει καταποντισθαι, καταποντιστάτω με, ἔχω τὸν Ἰωνᾶν». Ὁ Ἀρκάδιος ἀφοῦ ἐβασίλευσε 12 χρόνια μὲ τὸν πατέρα του καὶ 13 μόνος του, ἀπέθανε τὸ Μάϊον τοῦ 408 σὲ ἡλικία 31 μόλις χρονῶν.

Θεοδόσιος ὁ Β' ὁ Καλλιγράφος. Υἱὸς τοῦ Ἀρκαδίου ἐγεννήθη στὸ 401, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ δέκα μηνῶν βρέφος καὶ ἀνῆλθε στὸν θρόνον τὸ 408 μὲ κηδεμόνα τὸν βασιλεῖα τῆς

Περσίας Ἰσθηγερδίν. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοδοσίου πρέπει νὰ ὀνομασθῇ βασιλεία τῆς Πουλχερίας. Ἡ ἀδελφὴ του αὐτῇ, ἂν καὶ μόνο δύο ἔτη μεγαλύτερῃ του, ἔπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια ἀνέλαβε τὴ διοίκησιν. Ἀρκετὰ μορφωμένη, ἦταν ἐπιτηδαιότατῃ γιὰ τῆς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους. Θρησκώληπτη καὶ ἐπηρεαζομένη ἀπὸ τὸν κλῆρο, ἐπέβαλε στὸ Παλάτι τὸν ἀσκητισμὸ καὶ πιστὴ στίς ἀρχὰς τοῦ νέου πλατωνισμοῦ εἶχεν ὁμῶσι στὴν παρθενία. Τὸν ἀδελφόν της, ποὺ ἐστερεῖτο πνεύματος, τὸν ἐμόρφωσε μὲ ψαλμοὺς καὶ τὸν χρησιμοποίησε στὸ νὰ ἀντιγράφῃ κείμενα ἀπὸ τὰς Ἀγίας Γραφάς. Τοῦ ἔδωκε γυναῖκα τὴν Ἀθηναῖδα 15 χρόνια μεγαλύτερα του, μὰ ὥραιοτάτῃ. Οἱ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς τὴν περιγράφουν «εὐστολόν», λεπτοχαράκτῃρον, οὐλοζάν-θοκομον, σεμνὸποδα καὶ ἐλλόγιμον». Ἡ Ἀθηναῖς, κόρη τοῦ φιλοσόφου Λεοντίου, ἦτο πραγματικὰ πολὺ μορφωμένη, σπουδασασα τὴ φιλοσοφίαν, τὴν ποίησιν καὶ τὴ ρητορίαν τῶν ἀρχαίων. Ἡ κατήχησις της στὸ χριστιανισμὸν ἔγινε ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους θεολόγους τῆς ἐποχῆς καὶ ἐβαπτίσθη δὲ τὸ ὄνομα Εὐδοκία. Μὲ τὴν πρωτοβουλίαν αὐτῆς ἐκωδικοποιήθησαν οἱ νόμοι καὶ τὰ διατάγματα τὰ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν διαδόχων του, ἱδρυσε δὲ τὸ Πανδιδακτήριον μὲ 15 ἑλληνικὰς καθηγητὰς καὶ 15 λατίνους. Ὅταν ἡ Ἀθηναῖς ἐγένετο θυγατέρα καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τῆς Αὐγούστας, ἡ Πουλχερία φοβούμενη τὴν αὐθάνουσιν ἐπιρροήν της ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ λαοῦ, μὲ ραδιουργίας κατόρθωσε δύο φορὲς νὰ τὴν ἐξορίσῃ στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 67 ἐτῶν, ἀφοῦ ἔκτισε εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐκεῖ θαυμασίους ναοὺς, ὅπως τοῦ ἁγίου Στεφάνου. Τὸ ὅτι ἔκτισε καὶ στὰς Ἀθήνας ναοὺς, ὅπως τοῦ Νικοδήμου, ὅπου σήμερον ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία, δὲν εἶναι ἱστορικῶς βεβαιωμένο. Ὁ Θεοδόσιος ὁ Β' ἀπὸ χαρακτήρος νωθρὸς καὶ ὀκνηρὸς, ἀπέθανε τὸν Ἰούλιον τοῦ 450. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἐπεσκευάσθησαν τὰ δορυφέματα ποὺ κατέστησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν πραγματικὸν φρούριον.

Μαρκιανὸς. Ἀπὸ ταπεινὴ οἰκογένεια τῆς Ἰλλυρίας, ἦταν ἀπλοὺς τριβουνάλλιος (χιλιάρχος) δταν πέθανε ὁ Θεοδόσιος καὶ ἡ ἀδελφὴ του Πουλχερία, γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὸ θρόνον, τὸν ἐξελέξε ὡς σύζυγον καὶ τὸν ἀνηγόρευσε αὐτοκράτορα, ἀφοῦ τῆς ὑπεσχέθη νὰ σεβασθῇ τὴν παρθενία της. Ἦτο τότε, αὐτὸς μὲν 58 ἐτῶν ἐκείνη δὲ 49. Ὁ Μαρκιανὸς ἐβασίλευσε ἐπὶ 6 ἔτη, ἡ δὲ Πουλχερία ἀπέθανε τρία ἔτη πρὶν ἀπὸ αὐτὸν τὸν Ἰούνιον τοῦ 453.

Λέων ὁ Α' (Φλάβιος). — Μακέλλης. Πρώτος αὐτοκράτωρ ἐλληνικῆς καταγωγῆς, ἐγεννήθη στὴ Θράκη καὶ ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ ἀπὸ τῆς πατρὸς τῶν Πατρικίων Ἀσπάρτα καὶ Ἀρδαβουρίου, τὸ Φεβρουάριον τοῦ 456. Ἡ σύζυγός του Εἰρήνη ἐγέννησε δύο θυγατέρας τὴν Ἀριάδνην καὶ τὴν Λεοντίαν. Ὁ Μακέλλης ἦταν ἀγαθὸς ἀνθρώπος καὶ εὐσεβεστάτος. Πρώτος αὐτὸς ἐθέσπισε τὴν Κυριακὴν ἀργία ὅπως τὴν ἐσφαρμίζουσιν σήμερον οἱ Ἀγγλοὶ. Ἀπέθανε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 475.

Λέων ὁ Β' (Φλάβιος). Υἱὸς τῆς κόρης Λέοντος τοῦ Α' Ἀριάδνης καὶ τοῦ Ἰσαύρου Ζήνωνος. Ὁ πάππος του τὸν ἀνηγόρευσε αὐτοκράτορα εἰς ἡλικίαν 6 ἐτῶν, τὸ 473 καὶ ἀπέθανε τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Ζήνων (Φλάβιος) ὁ Ἰσαυρὸς. Μέγας στρατηγός, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπο: Ὁ Ζήνων, μετὰ τὴν ἀνάβυστον τοῦ Λέοντος τοῦ Β', παρουσιάσθη στὸν Ἱππόδρομον νὰ τὸν προσκυνήσῃ. Τὸ παιδί, ὅπως τοῦ εἶχε μάθει ἡ μητέρα του Ἀριάδνη, ἔβαλε στὸ κεφάλιν τοῦ πατέρα του τὸν αὐτοκρατορικὸν στέφανον καὶ ὁ λαὸς συγκινηθεὶς τὸν ἐψηφίσθη καὶ ἀνάγκασε τὴν Σύγκλητον νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ. Ἡ βασιλεία τοῦ Ζήνωνος εἶναι μία ἀπὸ τὰς ταρραχωδεστέρας τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Μόλις ἀνῆλθε στὸν θρόνον, ἡ πεθερά του Βιρίνα ἀποφάσισε νὰ τὸν ἐκθρονίσῃ, ἐλπίζουσα νὰ ἀσπῇ τὸν ἐραστήν της Μαγίστρον Πατρικίον. Καὶ κατόρθωσε μὲν νὰ τὸν ἐξορίσῃ, ἐπὶ-

Ανω: Ο Ίουστινιανός δ Α' (527-565) όστις διά του Τριβωνιανού συνέταξε την μέχρι σήμερα ύφισταμένην «Ίουστινιανών νομοθεσίαν» και άνοιξε δόμους τόν Νάον της Αγ. Σοφίας. — Κάτω: Η σύζυγός του Θεοδώρα. (Μωσαϊκά του 5' αιώνα του ναού του Αγίου Βιταλίου της Ραβέννας).

φελουμένη της δυσφορίας του λαού για την κακή διαχείριση των κοινών, μά η Σύγκλητος τον αντικατέστησε με τον αδελφό της Βασίλειο. Μετά δύο έτη, έπειδή αυτός συνετάχθη με την άρεσι του Εύτυχους, οι όρθόδοξοι ξεγέγρασαν και η Βυρία συνεννοήθη πάλιν με τον Ζήνωνα και διά της προδοσίας του στρατηγού Αρμάτου τον επανέφερε πάλι στο θρόνο. Ο Ζήνων απέθανε το 491 ο' Ένα ύπόγειο του παλατιού όπου τον είχε κλείσει η σύζυγός του Αριάδνη.

Αναστάσιος δ Δίκτορος. Πρώην βοσκός από το Δυρράχιο, έπειτα Ιπποκόμος στο Παλάτι και κατόπιν άπλός Σιλιντάριος (κατώτερος αξιωματικός). Ώραιος άνδρας, δεξιάς μονομάχος, τον αγάπησε η Αδύουστα Αριάδνη και μετά τον θάνατο του Ζήνωνος τον ένυμφεύθη και τον ανέβασε στο θρόνο το 499. Κατά την βασιλεία του εξακολούθησαν οι θρησκευτικοί διενέξεις. Ο Αναστάσιος, άφου κατ' αρχάς ήταν υπέρ των θεσμών της Νικαίας, όργότερα εξώρισε τον όρθόδοξο πατριάρχη Ευσέβιο και ανέκηρυξε την έλευθερίαν της πίστεως. Επίσης είχαν κορυφωθεί οι άγώνες μεταξύ των Βενέτων και των Πρασινών που διαιρούσαν τους κατοίκους της πρωτεύουσας σε δύο αντίμαχόμενα στρατόπεδα. Κατά την έποχή του, άρχισαν οι έπιδρομαί των Βουλγάρων εις τον Άιμο και τη Θράκη.

Ιουστινός (Φλάβιος-Ανίκος). Από τη Θράκη, στη νεότητά του ήταν και αυτός βοσκός. Ανηγορεύθη αυτοκράτωρ τον Ιούλιον του 518 σε ηλικία 68 χρόνων και έφονεύθη εις τον πόλεμο τον Αύγουστο του 527. Αμόρφωτος, είχε προσλάβει συνδικητή του κράτους τον άνεψιό του Ιουστινιανό.

Ιουστινιανός δ Μέγας. Υιός του Σαββατιανού και της Βιγλεντίσας αδελφής του Ιουστίνου, γεννήθη τον Μάιο του 483. Το πραγματικό του όνομα ήτανε Ουπράγδας. Ανέλαβε την Αυτοκρατορία το 527 και ένυμφεύθη την Θεοδώρα, θυγατέρα του θρησιοφύλακος του Ιπποδρόμου Ακακίου. Πέντε χρόνια μετά την άνάβασί του στο θρόνο κατέβαλε διά του αίματος την μεγάλη επανάστασι του «νίκια» που λίγο έλλειψε να τον άνατρέψη. Σε μία φάσι του άγώνος αυτού, ο Ιουστινιανός, μη έχων πειρά έλπίδας, έσκέφθη να φύγη, μά τον συγκράτησε η Θεοδώρα με την θαρραλέα της στάσι: «Ο κυβερνήσας τόν Κόσμον του έλπε, δύναται να δεχθή τόν θάνατον άλλ' όχι και τη φυγή. Καλόν έντáfιον είναι η Βασιλεία!» Από την έποχή έκελνη η βασιλεία του είναι μία περίοδος, που Κράτος και Εκκλησία είναι τελείως συννηωμένα, και εξαφανίζεται κάθε ίχνος πολιτικής έλευθερίας. Συγχρόνως οι περίφημοι Δήμοι, οι φαιτρύαι έκείναι των Πρασινών, των Βενέτων, των Λευκών και των Έρυθρών, μετά την καταστολή της κοινής επαναστάσεώς των, καταντούν κοσμητικά σωματεία των τελετών. Ο Ιουστινιανός διά του στρατηγού του Βελισσαρίου κατέλυσε στην Αφρική την κυριαρχία των Βανδάλων, έσωσε την Ίταλία από τους Γερμανούς και την έκανε έξαρχία του Κράτους της Ανατολής. Ο Ιουστινιανός άνέθεσε σε 10 νομοδιδασκάλους, υπό την διεύθυνσι του Τριβωνιανού, τη σύνταξι του «Πανδέκτου» που με την έπιτομήν των άρχων του δικαίου «Εισηγήσεις», άπετέλεσαν το «Corpus juris» του τότε πολιτισμένου κόσμου. Ο Ιουστινιανός τέλος, διά των έλλήνων αρχιτεκτόνων Ανθιμίου και Ισιδώρου έκτισεν έκ νέου τόν ναόν της Αγίας Σοφίας το 537. Απέθανε άτεκνος τόν Νοέμβριο του 566.

Ιουστίνος δ Β' Κουροπαλάτης. Άνεψιός του Ιουστινιανού τόν όποιον διεδέχθη. Η σύζυγός του Σοφία ήτο άνεψιά της αυτοκρατειρας Θεοδώρας. Απέθανε άτεκνος το Νοέμβριο του 578.

Τιβέριος (Φλάβιος-Ανίκιος). Θράξ την καταγωγή, ήταν άπλοός νοτάριος (γραμματεύς) και με την ύποστήριξι της Αδύουστας Σοφίας έγινε κόμης Έξακουβίτων και έπειτα άνηγορεύθη αυτοκράτωρ το 578. Απέθανε το 582.

Μαυρίκιος (Φλάβιος). Έστέφθη τόν Αύγουστο του 582, είχε γυναίκα την θυγατέρα του Τιβεριού Κωνσταντίνου. Κατά το διάστημα της δυναστείας του, οι Πέρσαι εισέβαλαν εις το Κράτος και συνέλαβαν 12000 αιχμαλώτους. Ο Σάχης έήτησε από το Μαυρίκιο λύτρα από ένα χρυσό νόμισμα κατά κεφαλήν και έπειτα έμετρίασε την άπατήσί του ο' ένα άργυρό, μά φιλάργυρος ο Μαυρίκιος ήρνήθη και οι Πέρσαι έσφαξαν τους δυστυχισμένους αιχμαλώτους. Το Νοέμβριο του 602 ο τύραννος Φωκάς τόν άποκεφάλισε με τους πέντε υιούς του, τις τρεις θυγατέρες του και τη γυναίκα του.

Φωκάς δ Τύραννος. Από την Καπαδόκία, έστέφθη το Νοέμβριο του 605, άπλός Κεντυρίων (εκατόνταρχος) πρωτοστάτησε στην επανάστασι που έκαναν πάλιν οι Δήμοι με τόν στρατό. Ωνομάσθη τύραννος για την ωμότητά του και τά άναρρίθμητα κακουργήματά του. Απεκεφαλίσθη το 610 από τόν άντεπαναστάτη Ηράκλειο, άρχηγό του στρατού της Αφρικής.

Ηράκλειος (Φλάβιος). Υιός του έξάρχου Καρχηδώνος Πατρικίου Ηρακλείου και της Έπιφανείας. Έστέφθη το 610. Ο Ηράκλειος βρίσκει το κράτος σε άπελπιστική κατάστασι. Η Συρία, η Αίγυπτος και η Παλαιστίνη κατελήφθησαν από τους Πέρσας που ήρπασαν και τόν Σταυρό του Χριστού. Ο Ηράκλειος άπελπισμένος έσκέφθη να μεταφέρει την πρωτεύουσα στην Καρχηδόνα, μά τότε επενέβη η έκκλησία και ο λαός. Η ιδέα του να χαθή ο Σταυρός είχε μεταβάλει το θηλυκό όχλο της Κωνσταντινουπόλεως σε λαό ένθουσιώδη και πολεμικό. Τών έκκλησιών και τών μοναχηριών οι περιουσίαι προσφέρθησαν, έσχηματίσθη αξιόλογος στρατός και ο πόλεμος κατά των Περσών πήρε χαρακτήρα άληθινής σταυροφορίας. Ο Ηράκλειος τότε ένωσε τός στρατιωτικές του άρετάς με τόν θρησκευτικό του ένθουσιασμό και μετά 6 έτών άγώνα κατάρρωσε να καταβάλη την Περσική δύναμι και να πάρη πίσω τόν Σταυρό. Έν τώ μεταξύ η Κωνσταντινούπολις διέτρεξε άλλο μεγάλο κίνδυνο. Ένώ ο Ηράκλειος πολεμούσε στα πέρατα του Κράτους, περσικός στρατός κατήλθε έως την Καρχηδόνα και οι σύμμαχοί του οι Αβάροι από βορρά έσθασαν ως τά τέλη της πρωτεύουσας. Τότε ο Πατριάρχης Σέργιος, τόσο θάρ

ρος έδωσε στους κατοίκους, που η παλαιά συνήθεια της έξαγοράς των βαρβάρων με δώρα να λημονηθή. Έξη έβδομάδες έπολιορκείτο η πόλις, επανειλημμένοι έφοδοί των Περσών και των Αβάρων άπέτυχαν και μετά έναν σφοδρό άγώνα, που και αυτή η Παναγία έβάνη εις τας έπάλξεις, ο έχθρος ύπεχώρησε. Τότε ο Πατριάρχης Σέργιος άφιέρωσε στη Θεοτόκο τόν Ακάθιστο Ύμνο. Λίγο άργότερα ο Ηράκλειος είχε ν' άντιμετωπίση την πρώτην εισβολή των Αρσάβων στην Παλαιστίνη και απέθανε το Μάρτιο του 641.

Ηρακλεωνάς. Έγεννήθη το 626, άνηγορεύθη αυτοκράτωρ από τόν πατέρα του το 629. Το Δεκέμβριο του 641 ο άνεψιός του Κώνστας τόν εξώρισε άφου του έκοψε τη μήτη.

Κώνστας (Φλάβιος-Ηράκλειος). Έγεννήθη το Δεκέμβριο του 630, κατέλαβε το θρόνο μετά την έξορία του θείου του, έβασίλευσε 27 έτη και έφονεύθη από τους οικείους του στη Σικελία το 668.

Κωνσταντίνος δ Πωγωνάτος (Φλάβιος). Διεδέχθη τόν πατέρα του Κώνστα. Έξεστράτεψε κατά της επαναστατημένης Σικελίας και την έκυρίευσε. Την έποχήν του ο Έλληνας μηχανικός Καλλίνικος άνεκάλυψε το ύγρο πυρ (feu grécois) που έχρησιμοποιήθη κατά των Αράβων και κατέκαυσε τόν στόλον των.

Ιουστινιανός δ Ρινόμητης. Ανηγορεύθη από τόν πατέρα του Πωγωνάτον το 681. Κατά το 695 ο λαός επανεστάτησε και έκαμε αυτοκράτορα τόν Πατρίκιο Λέοντιο, Δούκα των στρατευμάτων. Αυτός τόν εξώρισε στην Χερσώνα, άφου του έκοψε τη μήτη. Έπειτα από τόσα χρόνια ο λαός πάλιν επαναστατεί και αναβιβάζει στο θρόνο τόν Τιβέριο Αψίμαρο που έβασίλευσε μέχρι του 705. Άλλά ο Ιουστινιανός μετά δεκαετή έξορία κατάρρωσε να επανакτήση το θρόνο και τους μεν Λεόντιο και Αψίμαρο καρατόμησε στόν Ιππόδρομο, τους δε κατοίκους της Χερσώνας κατέσφαξε. Νέα τότε επανάστασις.

Αναγορεύεται αυτοκράτωρ ο Φιλιππικός Βαρδάνης, και ο Ιουστινιανός και ο υιός του Τιβέριος άποκεφαλίζονται.

Φιλιππικός Βασίλειος Βαρδάνης. Ναυαρχος, Αρμένιος τόν γένος άνήλθε στο θρόνο το 711. Μετά ένδεκα μήνες, ο επαναστάσι τόν έντύφλωσαν στόν Ιππόδρομο και τόν έξόρησαν στη νήσο Πρόντη.

Αρτέμιος η Αναστάσιος δ Β'. Πρωτωσκήριτης (Πρώτος μυστικός γραμματεύς) του Φιλιππικού, άναγορεύεται στα 713, έξορίζεται στα 716 στη Θεσσαλονίκη και μετά τρία έτη φονεύεται κατά διαταγήν Λέοντος του Ίσαυρού.

Θεοδόσιος δ Γ'. Ο τών Κάτω. Δραμυτινός, ανέλαβε το θρόνο το 716 παρά τη θέλησί του και μετά ένα έτος παρητήθη και έγινε κληρικός εις την Έφεσον.

Λέων δ Γ' (Φλάβιος δ Ίσαυρος). Από τας άρχοντικές οικογενείας των γαιοκτημόνων της Μικράς Ασίας και με τη συν-

Ο Αυτοκράτωρ Λέων δ Σοφός (886-911). — (Μικρογραφία του 18' αιώνα, εις την Πανεπιστημιακήν Βιβλιοθήκην της Βολωνίας). Ο αυτοκράτωρ Ηράκλειος (610-641) όστις μετά έξη έτών πολέμου άπέσπασε από τους Πέρσας τόν Σταυρόν του Χριστού τόν όποιον είχαν άφαιρέσει από τά Ιεροσόλυμα κατά την κατάληψιν ύπ' αυτών της Παλαιστίνης.

δρομή των άνεκηρύχθη αυτοκράτωρ το 717. Ο Λέων δ Γ' κατέστρεψε τόν έξ οκτακοσίων πλοίων στόλον του Καλλίφ Σουλείμαν και ένίκησε τόν πολυάριθμο στρατό του, που είχε διατρέξει δλόκληρο τη Μικρά Ασία. Εις το έσπερικό του Κράτους, οι καινοτομίαι του είχαν ως άποτέλεσμα να δώσουν μεγαλύτερη δύναμι άντιστάσεως, διά της ίδρύσεως των «Θεμάτων» που έδιδαν εις τους άρχηγούς των και πολιτικήν έξουσίαν. Έπί Λέοντος, παρά την θέλησι των γαιοκτημόνων, κατηργήθη η άρχή ότι οι γεωργοί άποτελούν μέρος του κτήματος. Όσο διά την επέμβασί του εις τά θρησκευτικά ζητήματα, δέν ένήργησε ως δεσπότης, θέλων να ύποτάξη την Εκκλησία, αλλά προσπάθησε ν' άνωψώη την θρησκεία του λαού που έτεινε εις την ειδωλολατρεία διά της θεοποιήσεως των άγίων. Υπερέβη όμως τά όρια, ταχθείς υπέρ των εικονοκλαστών. Απέθανε τόν Ιούνιο του 741.

Κωνσταντίνος δ Ε' δ Κοπρώννυμος. Υιός του Λέοντος του Γ', έγεννήθη το 719, έστέφθη το 720. Ηκολούθησε μεν τόν διοικητικό σύστημα του πατέρα του, αλλά κατέδιωξε μετά μανίας τά Μοναστήρια και την λατρεία των Αγίων. Μετά δυνάμεις και δραστηριότητος κυβερνών, έξασφάλισε το Κράτος από τους Βουλγάρους και τους Σαρακηνούς. Απέθανε το Σεπτέμβριο του 775.

Λέων δ Δ' ο Χαζάρος. Υιός του Κωνσταντίνου του Ε', έγεννήθη τόν Ιανουάριο του 750, ένυμφεύθη την Ειρήνην την Αθηναία και απέθανε το Σεπτέμβριο του 780.

Κωνσταντίνος δ Σ'. Έγεννήθη τόν Ιανουάριο του 771 και άνηγορεύθη Αύγουστος το 776. Η μητέρα του Ειρήνη η Αθηναία έξηκολούθησε να κυβερνά και άφου ο υιός της άνεκηρύχθη ένήλικος. Τότε έξεργάγη επανάστασις από Παλάτι κατά των εικονοκλαστών και η βασίλισσα την έσταμάτησε τυφλώνουσα τόν υιόν της. Επί Ειρήνης συνεκροτήθη η Έβδόμη κατά των Εικονοκλαστών Σύνοδος.

Νικηφόρος δ Α'. Από τη Σελεύκεια της Μ. Ασίας, ήτο γενικός Λογοθέτης (Πρωθυπουργός) και κατέλαβε το θρόνο έξορίζας την Ειρήνην τόν Οκτώβριο του 803. Έφονεύθη κατά τόν πόλεμο έναντίον των Βουλγάρων τόν Ιούλιο του 811.

Σταυράκιος (Φλάβιος). Υιός του Νικηφόρου Α', άνεκηρύχθη Αυτοκράτωρ από το στρατό της Αδριανουπόλεως, μετεφέρθη στην Κωνσταντινούπολι βαρέως πληγωμένος κατά την μάχη έναντίον των Βουλγάρων, έπειδή δε έκινδύνευε ν' άποθάνη ήθέλησε ν' άνεβάση στο θρόνο την Αθηναία Θεοφανώ, συγγενή της Βασίλισσας Ειρήνης. Η Σύγκλητος, όμως, ανέβασε τόν Μιχαήλ Ραγγαβέ, σύζυγο της Προκοπίας, θυγατέρας του Νικηφόρου του Α'. Ο Σταυράκιος έγινε μοναχός και απέθανε τόν Ιανουάριο του 812.

Μιχαήλ ο Κουροπαλάτης. Υιός του Πατρικίου Θεοφυλάκτου Ραγγαβέ, άνηγορεύθη στα 811. Νικηθές στα 813 εις τόν πόλεμο κατά των Βουλγάρων έπαθε από μελαγχολία και άπεχώρησε σε Μοναστήρι της νήσου Πρώτης.

Λέων δ Ε' ο Χαμαιλέων. Υιός του Πατρικίου Βάρδα, εύνούχης τούς υιούς του Μιχαήλ διά να μη βασίλευσουν και άνέβηκε στο θρόνο, στα 813. Έδολοφονήθη στα 820 μέσα εις την Εκκλησία του Παλατιού από τόν φίλους του Μιχαήλ του Τραυλού που τόν είχε κλεισμένο στας φυλάκας.

Μιχαήλ ο Β' ο Τραυλός. Κατήγετο από τούς Αθηναίους Σαββατιανούς Μανιχαίους της Φρυγίας, ένυμφεύθη πρώτον την Θεόκλαν και έπειτα την Εύφροσύνη, θυγατέρα του αυτοκράτορος Κωνσταντίνου του Ε' και απέθανε το 829.

Θεόφιλος Φλάβιος. Διεδέχθη τόν πατέρα του Μιχαήλ Τραυλό. Το ειδώλιό του με την Κασσιανή είναι γνωστό, αλλά και η έκλογή που έκαμε της Θεοδώρας, θυγατέρας του Μαρτίνου εκ Παφλαγονίας ήταν έπιτυχής, γιατί κι αυτή ήταν ευφυστάτη και έτοιμόλογος. Για να ξεγελά το σύζυγό της, φανατικό εικονομάχο, άνόμαζε τας εικόνες «νινιά» και πολλά άσεία έπισείδια έγιναν με τόν γελωτοπόιο του παλατιού Δένδρι που την πρόδιε στόν άντρα της. Ο Θεόφιλος πολεμών κατά των Αράβων ένίκηθηκε και απέθανε το Νοέμβριο του 842.

Μιχαήλ δ Γ' ο Πορφυρογέννητος. Έγεννήθη το 836 και άνηγορεύθη μετά το θάνατο του πατέρα του. Η μητέρα του η Θεοδώρα έβασίλευσε με φρόνησι και τέχνη μέχρι της ένληλικώσεώς του, άμέλησε, όμως, την άνατροφή του που άνέθεσε στόν αδελφό της Κασάρα Βάρδα. Αυτός τόν έκανε έκφυλό και μέθυσο και έπιθυμώ ν' άσπάζη το θρόνο ραδιούργησε έναντίον της αδελφής του. Ο Μιχαήλ την έξόρισε με την θυγατέρα της Θεόκλαν στα Παλάτια του Κασανού και με την βία τις έκανε μοναχές. Είνοι άφάνταστα τά όργανα και οι σπατάλα του παλατιού κατά την βασιλεία του Μιχαήλ. Το Σεπτέμβριο του 867 φονεύεται και ο στρατός άναγορεύει αυτοκράτορα το γενικό του άρχηγό Βασίλειο τόν Μακεδόνα.

Βασίλειος Φλάβιος ο Μακεδών. Άγνώστου πατρός, ή μητέρα του όνομάζετο Παγκαλά. Ο Ίδρυτής αυτός της Μακεδονικής δυναστείας, ήτο άνθρωπος άγρόδικος αλλά δραστήριος εις την διοίκησι, είχε δε και μεγάλη δύναμι θελήσεως. Διεκρίθη εις τους πολέμους κατά των Σαρακηνών, όπου η τεραστία σωματική του ρώμη και το θάρρος του τόν έβόρησαν. Ο Βασίλειος έσταμάτησε την κατάπτωση του Βυζαντινού Κράτους και απέθανε τόν Μάρτιο του 886.

Λέων δ Σ' δ Σοφός. Υιός του Βασιλείου του

Μακεδόνας, γεννήθηκε το 858. Μαθητής του πολυμαθέστατου Φωτίου του Πατριάρχου, αναθεώρησε όλη την νομοθεσία του 'Ανατολικού Κράτους. «Τά Βασιλικά», όπως ονομάζεται η νέα αυτή συλλογή δεν υπέστη καμμία μεταβολή εις τας κυρίας αυτής γραμμάς. Ο Λέων απέθανε τὸ Μάιο τοῦ 911.

Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος. Δεύτερος υἱὸς τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, γεννήθηκε τὸ 905. Ὑπῆρξε ἐντελὴς ἀσὴ-μαντο πρόσωπο καὶ περιωριστὴ νὰ εἶναι μόνον τὸ σύμβολο τῆς Βυζαντινῆς δυνάμεως. Ἐγραψε διάφορα βιβλία, εἶδος πρωτόκολλα τῆς βασιλικῆς τάξεως καὶ ἀπέθανε τὸν Νοέμβριον τοῦ 959 δηλη-τηριασθεὶς.

Ρωμανὸς ὁ Α'. Υἱὸς τοῦ Ἀρμενίου Θεοφυλάκτου, στρατιώ-του ποὺ ἔσωσε τὴ ζωὴ τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Τεφρικῆς. Ἀνυποτάχθη αὐτοκράτωρ τὸ Δεκέμβριον τοῦ 918 ἀφοῦ ἐχημάτισε κηδεμὼν τοῦ Κωνσταντίνου. Οἱ Ρωμανὸς ἀπὸ τὴν γυναῖκα του Θεοδώρα εἶχε τέκνα τὸν Χριστόφορον, τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν Θεο-φύλακτον καὶ τὸν Στέφανον. Οἱ τελευταῖοι αὐτὸς τὸν ἔξεθρόνισε τὸ 947.

Ρωμανὸς ὁ Β'. Ὁ Εὐσέμιον. Ἀνυποτάχθη τὸ 947. Ἦτο ὠραίος ἀλλὰ μορὸς, γι' αὐτὸ τὸν δυνάμειον καὶ Παι-δίων. Ἀπέθανε τὸν Μάρ-τιον τοῦ 963 καὶ τέκνα του εἶναι ὁ Βασίλειος, ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ Θεο-φάνης καὶ ἡ Ἄννα.

Νικηφόρος Β' ὁ Φωκάς. Μέγας Στρατη-γός, κατέλαβε τὴν ἀρχὴν τὸ 963. Ἐξεδίωξε τοὺς Σαρακηνούς ἀπὸ τὴν Κρήτην ἀπ' ὅπου ἀπει-λοῦσαν ὅλη τὴν Μεσό-γειον, ἔπειτα ἐπέρασε στὴ Μ. Ἀσίαν, κατόπιν στὴ Συρίαν, ἐλευθέρωσε τὴν Κιλικίαν, τὴν Ἀντιό-χεια, ἀλλὰ δὲν κατάρ-θωσε ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν δεσποτείαν. Οἱ Νικηφό-ρος ἦσαν αὐστηροὶ καὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του καὶ πρὸς τοὺς ὑπηκόους του, ἐπέβαλε εἰς τὸ στρά-τευμα πειθαρχίαν, τὸ διοργάνωσε, τὸ ἐφοδία-σε μὲ πυροβολικὸ συνι-στάμενον ἀπὸ χειροβομ-βίδας μὲ ρευστὸ πῦρ. Ἡ ἀποστορὴ του, ὅμως, πρὸς κάθε πολυτέλεια τὸν ἔκαμε ἀντιδημοτικὸ καὶ τὴ εἰσγήσει τῆς πρῶν αὐτοκρατείας Θεοφάνους, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀρμενίου Στρατη-γὸς Ἰωάννης Τιμισκῆς τὸν ἐδόλοφόνευσεν τὸ Δεκέμβριον τοῦ 969.

Ἰωάννης Α' ὁ Τι-μισκῆς. Τὸ 970 κατέ-στειλε τὴ στάσι τοῦ Φωκά, ἐλευθέρωσε τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τοῦ Ρώσου καὶ ἐπολέμησε νικηφόρως κατὰ τὸν Ἀ-ράβων. Ἐδηλητηριάσθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 975 κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν Συρίαν.

Βασίλειος ὁ Β' ὁ Βουλγαροκτόνος. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ νεωτέρου, ἐστέφη τὸ 960 καὶ ἐβασίλευσε μὲ τὸν Τιμισκῆ καὶ ἀργότερα μὲ τὸν ἀδελφὸν του Κωνσταντῖνον ἀπὸ τὸ 975. Ἡ μακρὰ του βασιλεία ἀποτελεῖ τὴν λαμπροτέραν περίοδον τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας. Ὡς καὶ αὐστηρὸς σὺν δασκῆτι, κατὰ τὰς περιστά-σεις, ὁ Βασίλειος ἦταν πότε μεγαλόψυχος καὶ πότε ἀπάνθρω-πος. Μετὰ τριάκοντα ἐτῶν σκληρότατον ἀγῶνα, ἐνίκησε τὸν Σαμουήλ, τὸν τιτοφοροῦμενον Βασιλέα τῶν Βουλγάρων καὶ αὐ-τοκράτορα τῶν Ρώσων. Οἱ Βασίλειος μεγάλωσε τὸ Κράτος του καὶ πρὸς Ἀνατολὰς, ὑποτάξας ὁλόκληρον τὴν Ἀρμενίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ Διοίκησις τοῦ Κράτους του ὑπῆρξε σοφὴ καὶ ἀπληγώρευσε τὴν μεγάλην ἰδιοκτησίαν καὶ μετερῶθιμον τὴν ἔγγυον φορολογίαν. Διὰ τοῦ γάμου τῆς ἀδελφῆς του Ἄννας μὲ τὸν ἡγεμόνα τοῦ Κιέβου Βλαδίμηρον ὁ Χριστιανισμὸς εἰσῆλθε στὴ Ρωσσίαν καὶ ἐκτίσθη ἡ πρώτη Ἐκκλησία. Οἱ Βασίλειος ὁ Βουλ-γαροκτόνος ἀπέθανε τὸ 1025.

Κωνσταντῖνος ὁ Η' Δεύτερος Πορφυρογέννητος. Ἀδελ-φὸς τοῦ Βουλγαροκτόνου, γεννήθηκε στὰ 941, συνεβασίλευσε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ 15 ἔτη καὶ ἀπέθανε τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1028. Ἀπὸ τῆς σύζυγόν του Ἐλένη εἶχε τρεῖς θυγατέρας, τὴν Εὐδοκίαν, τὴν Ζωὴν καὶ τὴ Θεοδώρα.

Ρωμανὸς ὁ Γ' Ἀργυρὸς ἢ Ἀργυρόπουλος. Υἱὸς τοῦ Μα-γίστρου Λέοντος Ἀργυροῦ ἀπὸ τὴν Ἱεράπολιν, γεννήθηκε τὸ 976,

ἔλαβε σύζυγον τὴν Ζωὴν, θυγατέρα τοῦ Κωνσταντίνου Η' καὶ ἀνυποτάχθη αὐτοκράτωρ τὸ 1028, ἀπέθανε τὸ 1032. Μὲτ' αὐτοῦ οἰκογενεῖας τῶν Ἀργυρῶν ἢ Ἀργυροπούλων ὑπῆρχαν καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν Κρήτην, τὴν Σαν-τορίνην καὶ τὴν Ἰταλίαν.

Μιχαὴλ ὁ Α' ὁ Παφλαγών. Ἀνῆλθε στὸ θρόνον τὸ 1033, ἐνυμφεῦθη τὴν γυναῖκα τοῦ Ρωμανοῦ Ζωὴ, ἡ ὁποία καὶ ἐκυ-βέρνα. Οἱ Μιχαὴλ ἀπέθανε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1041.

Μιχαὴλ ὁ Ε' ὁ Καλαφάτης. Ἀνεψιὸς τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Δ' εἶχε υἱοθετηθῇ ἀπὸ τὴν Ζωὴν καὶ ἀνῆλθε στὸ θρόνον μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου. Τὸ 1042 ἡ Ζωὴ τὸν ἐξεθρόνισε καὶ τὸν ἐτύφλωσε. Οἱ λαὸς τότε ἀπῆλθον νὰ βασιλεύσῃ μετὰ τῆς Ζωῆς καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς Θεοδώρα.

Κωνσταντῖνος ὁ Θ' ὁ Μονομάχος. Ἐνυμφεῦθη καὶ αὐτὸς τὴν Ζωὴν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1042 καὶ ἡ μὲν Ζωὴ ἀπέθανε τὸ 1050 εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν ὁ δὲ Μονομάχος τὸ 1054. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο,

τὸ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Φωτίου ὑφιστάμενον σῆ-μα μεταξὺ Ἀνατολι-κῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλη-σίας, ἔλαβε πλέον τὸν ὀριστικὸν τοῦ χαρακτή-ρα, ὅταν ὁ Πατριάρχης ὁ Κυρούριος καὶ ὁ Πάπας Λέων ΙΧ ἀφώ-ρησαν ἀλλήλους.

Μιχαὴλ ὁ Σ' ὁ Στρατιωτικός. Ἀνυπο-τάχθη τὸ 1054 ὑπὸ τῆς Θεοδώρας εἰς τὴν ὁ-ποίαν περιῆλθεν ὁ θρό-νος, ὅταν ὁμως ἀπέθανε ἡ τελευταία αὐτὴ ἀπό-γονος τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, τὸν Αὐγου-στο τοῦ 1056, κατεβίβ-σθη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν θρόνον ὡς ἀνίκανος νὰ διοικήσῃ.

Ἰσαάκιος ὁ Κο-μνηνός. Υἱὸς τοῦ Πρω-τοπαθάρτου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἀνυπο-τάχθη ἀπὸ τὴν Σύγκλητον τὸν Αὐγουστο τοῦ 1057. Κατὰ τὴν μικρὰν του βα-σιλείαν ἐταπεινώθησαν οἱ μεγιστάνες τῆς πρω-τεύουσας, διότι περιώ-ρισεν τὴν σπατάλην τοῦ Δημοσίου ὑπὸ τῶν αὐλι-κῶν, τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ κλήρου. Ἀσθενήσας ὁ Κομνηνὸς ἀνηγόρευσε διάδοχον τὸν Κωνσταν-τῖνον τὸν Δούκα καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μο-νὴν τῶν Στουδίων.

Κωνσταντῖνος Ι' ὁ Δούκας. Υἱὸς τοῦ Ἀνδρονίκου Δούκα, ἀ-νυποτάχθη τὸ 1059, ἐ-φρόντισε διὰ τὴν διοί-κησιν, τὴν διαχείρισιν τῶν οἰκονομικῶν, τὴν δικαιο-σύνην, καὶ ἐπροστάτευ-σε τὰ γράμματα, ἀλλὰ παρημέλησεν τὸν στρατὸν ποὺ περιῆλθε εἰς τὴν ἐσχάτην παραλυσίαν. Εἰς τὸ διάστημα τῆς δεκαε-τοῦς βασιλείας του οἱ Τούρκοι ἐληλήτησαν ὅλας τὰς περὶ τὸν Εὐ-φράτην χώρας καὶ ὀρι-φάντην τὴν Ἀρμενίαν. Ἐξ ἄλλου ἀπὸ βορρᾶ ἀνεφάνη μία ἀγνώστη Τουρκικὴ φυλὴ τῶν Οὐζών, ποὺ ἐπέ-δραμε πολυάνθρωπος κατὰ τῆς Βουλγαρίας, ἔπειτα κατὰ τῆς Μακεδονίας φθάσασα μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ Δούκας τότε ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῆς, ἀλλὰ τότε τὴν κατέσταντο τοῦ στρατοῦ καὶ ὁ ἀνεφοδιασμὸς του, ποὺ μόνον 150 ἄνδρες τὸν ἀκολούθησαν. Εὐτυχῶς ἡ πᾶνλης κατέστρεψε τὴν φυλὴν καὶ εἰς τοὺς ἀπομεινάντας ὁ Δούκας ἔδωκε χάρι-φιν εἰς τὴν Μακεδονίαν ὅπου ἐγκατεστάθηκαν ὡς ὄπτικοι τοῦ Κράτους. Οἱ Δούκας ἀπέθανε τὸ Μάιον τοῦ 1067.

Ρωμανὸς ὁ Δ'. Ἦτο υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Διογέ-νου, Δουκὸς τῆς Σαρδηνίας, ποὺ ἐπὶ Βασιλείῳ τοῦ Βουλγαρο-κτόνου ἀνδραγάθησε κατὰ τοὺς πολέμους. Πρὶν ἀποθάνει ὁ Κων-σταντῖνος ὁ Δούκας, εἶχε ἀναγορεύσει Καίσαρα τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην καὶ ἀναθέσει τὴν κηδεμονίαν τῶν υἱῶν του Μι-χαὴλ, Ἀνδρονίκου καὶ Κωνσταντίνου στὴν γυναῖκα του Εὐδοκίαν, ἀφοῦ ἔλαβε ἔνγραφον διαβεβαίωσιν ἀπὸ αὐτὴν πὺς δὲν θὰ ἐπαί-ρη ἄλλο σύζυγον. Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ τὸ ἐμπιστεύθη εἰς τὸν Πα-τριάρχην Ἰω. Ξεφυλνίδ. Ἡ Εὐδοκία, ὅμως, ἄλλαξε γνώμην καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀνεβάσῃ στὸ θρόνον τὸν Ρωμανὸν καὶ γιὰ τὸ σκο-πὸ αὐτὸ ἔκαμε τὸ ἀκόλουθον τέχνασμα: Οἱ Πατριάρχης Ἰωάννης εἶχε ἕνα ἀδελφὸ Βάρδα, ἄνθρωπον ἐκφυλο καὶ ἐκδοτο. Διευώ-νησε, λοιπόν, αὐτὴν στὸν Πατριάρχη, πὺς ἂν κατέστρεφε τὸν περὶ-

Ἄνω: Κωνσταντῖνος ὁ Δ' ὁ Παγω-νέος (668—689). Μωσαϊκὸν τοῦ Ζ' αἰῶνος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀπολ-λινάριου ἐν Ραβέννῃ τῆς Ἰταλίας. Κάτω: Οἱ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιο-λόγος, τελευταῖος αὐτοκράτωρ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας (1449—1453). Χαλκογραφία ἐκ τοῦ βι-βλίου τοῦ André F. Theret τοῦ 1984.

λείας του τὸ 1204 ἔγινε ἡ ἄλωσις τῆς συλληφθεῖς παρεδόθη στὸν γαμβρὸ του Θεόδωρον Λάσκαρη ὁ ὁποῖος τὸν ἐτύφλωσε.

Ἀλέξιος ὁ Δ' Ἀγγελος. Υἱὸς τοῦ Ἰσαακίου. Ἀφοῦ ὁ πατέρας του ἔχασε τὴν ἀρχὴν κατέφυγε στὴν Γερ-μανίαν καὶ μετὰ τοὺς Γάλλους βενετούς, ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν Ε' Σταυροφορίαν, ἐπέστρεψε στὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὅταν ἐκυριεύθη αὐτὴ τὸ πρῶ-τον ἀπὸ τοὺς Φράγκους, ὁ θεῖος του ἔφυγε, ὁ δὲ πατέρας του τὸν ἔσπεψε αὐτοκράτορα τὸ 1203. Τὸ 1204 Ἀλέξιος ὁ Μούρτζουφλος τὸν ἐπνίξε στὴ φυλακὴν.

Ἀλέξιος ὁ Ε' Δούκας. Ἀνεκυρῆχθη αὐτοκράτωρ τὸ 1204 κατὰ τὴν Β' ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Φράγκους. Βαλδουῖνος ὁ Α'. — Ἐρρίκος. — Ροβέρτος. Παλδουῖνος ὁ Α'. Φράγκοι αὐτοκράτορες βασιλεύσαντες ἐπὶ φραγκοκρατίας.

Θεόδωρος ὁ Λάσκαρης. Ἐγεννήθη τὸ 1177. Εἶχε συζευχθῇ τὴν χήραν τοῦ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, ἐστέφη αὐτοκράτωρ στὴ Νίκαιαν τὸ 1204. Ὅταν ἐλευθερώθῃ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν ὁ Ἀλέξιος ἀπεπεράθη ν' ἀναλάβῃ τὸ θρόνον μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν Τούρκων. Ἀπέθανε τὸ 1222.

Ἰωάννης ὁ Γ' ὁ Βατάτσης. Ἐνυμφεῦθη τὴν Εἰρήνην, χήραν τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου καὶ ἀνεκυρῆχθη διάδοχος τοῦ θρόνου ἀπὸ τὸν Θεόδωρον Λάσκαρη. Προσεπάθησε νὰ ἐνώσῃ τὰς Ἐκκλησίας ἀλλὰ ἀπέτυχε. Ἐμονομάχησε μὲ τὸν Σουλτάνον τοῦ Ἰκονίου Ἀζεντίν καὶ τὸν ἐφόνευσεν. Ἀπέθανε τὸ 1255 εἰς ἡλικίαν 62 ἐτῶν.

Θεόδωρος ὁ Β'. Υἱὸς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βατάτσης διεδέχθη τὸν πατέρα του καὶ ἀπέθανε τὸν Αὐγουστο τοῦ 1259. Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος. Πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου τοῦ Μεγάλου Δομέστικου. Ἐστέφη αὐτοκράτωρ στὴν Νίκαιαν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1258. Ἐξεστράτευσε κατὰ τὸν Φράν-κον, τοὺς ἐξεδίωξε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ μετέφερε ἐκεῖ-την πρωτεύουσάν. Ἡ Κωνσταντινούπολις, ὅμως, δὲν ἦτο πλέον ἡ με-γαλοπρεπὴς ἐκείνη πόλις τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου μὲ τὰ μεγαλο-πρεπῆ κτίρια καὶ τοὺς ὠραίους ναοὺς. «Ἦν μὲν οὖν εἰδεῖν τὴν βα-σιλεύουσαν τῶν πόλεων, πεδίον ἀφανισμοῦ, μεστὸν ἐρείπων καὶ κολωνῶν, οἰκίας τὰς μὲν καταστραμμένας τὰς δὲ πυρκαϊᾶς μεγάλης μικρὰ λείψανα» γράφει ὁ Γρηγοράς καὶ προσθεῖται ὅτι ὁ αὐτοκρά-τωρ προσεπάθησε «ν' ἀνακαθάρσῃ αὐτήν». Οἱ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἐκολόβωσε ἐπίσης τὴν δύναμιν τῶν Φράγκων στὴν Πελοπόννησον καὶ στὴν Στερεάν Ἑλλάδα. Μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας καὶ προσπάθειάς νὰ

(Τὸ τέλος στὴ σελίδα 64)

Ν. Α. ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ

φημο ἐκεῖνο ἔγγραφο, θὰ ἐπαίρνε τὸν ἀδελφὸν του καὶ θὰ τὸν ἀνέβαζε στὸ θρόνον. Ἡ Παναγιότης του τὴν πίστεψε. Πρὸς με-γάλην του, ὅμως, θλίψιν καὶ ἀπαγοῆτευσι μιά μερὰ μετὰ τὴν χορηγήσει τῆς ἀδείας, ὁ Πατριάρχης μαρτυρεῖ πὺς ἡ Εὐδοκία ἐνυμφεῦθη, ὅχι τὸν ἀδελφόν του, μὰ τὸν Ρωμανὸν Διογένη. Μόλις ἀνέλαβε αὐτὸς τὴν ἀρχὴν, ἔσπευσε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Σαλτζουκιδῶν. Ἀν καὶ ὁ στρατὸς του ἦτο σὲ ἐλλεινὴν κατά-στασιν κατάρθωσε νὰ σταματήσῃ τὴν προέλασίν τους. Θυρλικοὶ εἶναι οἱ ἀγῶνες τοῦ Ρωμανοῦ κατὰ τοῦ Σουλτάνου τῶν Τούρ-κων Ἀλπ-Ἀρσλάν. Τέλος ἔπειτα ἀπὸ διάφορες προδοσίας καὶ λιποταξίας, ἡ σπουδαιότερα ὑπῆρξεν τοῦ Φράγκου Στρατηγοῦ Oursel de Bailleuil, ὁ Ρωμανὸς ἐπληρώθη, ἔπεσε αἰμαλώτως τῶν Τούρκων, ἔκαμε συνθήκην μὲ αὐτοὺς καὶ ἐπέστρεψε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ ἐφονεύθη καθ' ὅδον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώ-πους τοῦ Μιχαὴλ Δούκα.

Μιχαὴλ Ζ' Δούκας ὁ Παραπινάκης. Ἀνῆλθε στὸ θρόνον στὰ 1070, μετὰ ἕνα ἔτος ὁ Βοτανιάτης ἤρπασε τὴν ἀρχὴν καὶ ἐχειροτόνησε τὸν Μιχαὴλ, Ἐπίσκοπον Ἐφέσου.

Νικηφόρος ὁ Γ' ὁ Βοτανιάτης. Ἐγγονὸς τοῦ Νικηφόρου Βοτανιάτου ποὺ ἔπεσε μαχόμενος στὸ πλεῦρον Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου στὴν Κλεισοῦρα τοῦ Κλειδίου. Κατέλαβε τὴν ἀρχὴν τὸ 1078 καὶ ἐκθρόνισθη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν τὸ 1081. Κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ κράτος εἶχε τελείως παραλυσίαν.

Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός. Ἀνεψιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαα-κίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀνυποτάχθη αὐτοκράτωρ τὸ 1081. Ἡ εὐστορ-φία του καὶ ἡ πολιτικὴ του, τὸ μεγάλο του πνεῦμα κατάρθωσαν νὰ ἐπιβραδύνουν τὴν καταστροφὴν. Πολλοὶ ξένοι συγγραφεῖς τὸν κατηγοροῦν ὅτι ἐδολεῖσθη τοὺς Σταυροφόρους, ἀλλ' ἡ κατηγο-ρία αὐτὴ εἶναι ἀβάσιμος ἱστορικῶς. Οἱ Ἀλέξιος δὲν ἐξήγησε τὴν βοήθειαν τῆς Δύσεως παρά γιὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Ἀγί-ους Τόπους. Ἡ κόρη του Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἐπὶ παιδείαν περι-λάλησεν, ἔγραψε τὴν «Ἀλεξιάδα». Οἱ Πατὴρ τῆς ἀπέθανε τὸ 1118.

Ἰωάννης Β' Κομνηνός ὁ Καλογιάννης. Εὐρῆκε τὸ κράτος σὲ σχετικῶς καλύτερην κατάστασιν. Ἐξηκολούθησε νὰ ἐλευθε-ρώσῃ τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους στὴν Μ. Ἀσίαν καὶ μετὰ πολλὴ συνέσει ἀνάρθρωσε τὰ οἰκονομικά. Ἐνυμφεῦθη τὴν Εἰρήνην, θυ-γατέρα τοῦ Λαδισλάου βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ ἀπέθανε πληγωθεὶς στὸ κύνγι στὸ 1143.

Μανουὴλ ὁ Κομνηνός. Ἀνέβη στὸ θρόνον τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1143. Ἡ δύναμις του καὶ ἡ ἀνδρεία του εἶναι παρομοιωδῆς. Αἱ μονομαχίαι του μὲ ἱππότεας τῆς Δύσεως ἀναφέρονται μὲ θαυμασμό. Οἱ Μανουὴλ ἐπεχείρησε πολλοὺς ἐπιτυχεῖς πολέμους, ἐνίκησε τοὺς Φράγκους, ὅμως ἐξήντησεν τὸν Δημόσιον Ταμεῖον. Τραυματισθεὶς εἰς τὰς μάχας τοῦ Διφυλαίου ἐπέστρεψε στὴν Κωνσταντινούπολιν ὅπου ἀπέθανε στὰ 1181.

Ἀνδρόνικος ὁ Α'. Ἦρπασε τὴν ἀρχὴν τὸ 1183 δολοφονή-σας τὸν ἀνῆλικον ἀδελφόν του Ἀλέξιο, μόλις βασιλεύσαντα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔπεσε καὶ κατεκρεουργήθη ἀπὸ τὸ λαὸ ἐντὸς τοῦ ἱπποδρόμου τὸ 1185. Εὐρίσκόμεθα τώρα εἰς τὴν παρακμὴν τοῦ Βυζαντίου ποὺ τὸ κράτος εἶχε κατατμηθῇ.

Ἰσαάκιος Β' ὁ Ἀγγελος. Ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου, ἐβασίλευσεν ὀκτὼ ἔτη, ἐτύφλωθ' καὶ ἐφυλακίσθη.

Ἀλέξιος ὁ Γ'. Ἀνέβη στὸ θρόνον τὸ 1195. Ἐπὶ τῆς βασι-λείας τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Φράγκους. Οἱ Ἀλέξιος

CONSTANTIN PALEOLOGUE, DER-
nier Empereur de Constantinople. Chapitre 29.

